

TAMPEREEN
AMMATTIKORKEAKOULU

EROPALVELUT VANHEMMUUDEN TUKENA

Vanhempien kokemuksia MLL Tampereen osaston
eropalveluista

Anniina Hoikka

Heidi Päiväniemi

Opinnäytetyö
Marraskuu 2018
Sosionomikoulutus

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosionomikoulutus

HOIKKA, ANNIINA & PÄIVÄNIEMI, HEIDI:
Eropalvelut vanhemmuuden tukena
Vanhempien kokemuksia MLL Tampereen osaston eropalveluista

Opinnäytetyö 91 sivua, joista liitteitä 5 sivua
Marraskuu 2018

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa ja kuvailla asiakkaiden kokemuksia Mannerheimin Lastensuojeluliiton Tampereen osaston eropalveluista. Tavoitteena oli tuottaa tietoa asiakkaiden kokemuksista ja tuoda ne näkyviksi. Pyrkimyksenä oli, että MLL Tampereen osasto saisi tarvitsemaansa lisätietoa asiakaskokemuksista ja eropalveluidensa vaikuttavuudesta. Kyseiset palvelut ovat kaikille avoimia matalan kynnyksen palveluita. Opinnäytetyön rajaukseen valittiin neljä yksittäistä palvelumuotoa: Eron edessä -illat, Vanhemman neuvo -vertaistukiryhmä, Lastenvalvojien infopiste sekä yksilöohjaus.

Opinnäytetyö toteutettiin kvantitatiivisena kyselytutkimuksena, joka oli suunnattu MLL Tampereen osaston eropalveluita käyttäneille vanhemmille. Kyselyyn sisältyi myös kvalitatiivisia avoimia kysymyksiä, joiden avulla haluttiin tavoittaa nimenomaan vanhempien kokemukset. Aineistoa kerättiin niin sähköisen kuin paperisenkin kyselylomakkeen avulla. Tutkimuskysymyksillä selvitettiin, millaisia kokemuksia vanhemmilla on MLL Tampereen osaston palveluista erokriisin tukena ja miten palvelut ovat tukeneet asiakkaiden vanhemmuutta erokriisissä. Lisäksi haluttiin saada selville, miten MLL Tampereen osaston palveluita olisi vastaajien mielestä mahdollista kehittää. Kyselystä saatu aineisto analysoitiin Tixel 10 -ohjelman avulla ja kvalitatiiviset osuudet aineistolähtöisellä sisällysanalyysillä.

Pääosin tulokset olivat myönteisiä. Lähes kaikki vastaajat kokivat, että palveluihin oli helppo hakeutua ja että ne olivat matalan kynnyksen palveluita. Suurin osa koki saaneensa kaipaamaansa tukea riittävän nopeasti. Osaan kysymyksistä vastaajat vastasivat sen mukaan, mitä palveluita he olivat käyttäneet, ja näin saatiin tarkkaa tietoa jokaisesta palvelusta erikseen. Kysyttäessä palveluiden vaikuttavuudesta vastaajien ja tämän puolisoiden tai lasten väliseen suhteeseen, vastauksissa oli havaittavissa vaihtelevuutta. Suurimmilta osin palveluiden koettiin vaikuttaneen kokemukseen tai ajatuksiin vanhemmuudesta. Vastaajien esittämät kehittämissuhteet olivat moninaisia: muun muassa ennaltaehkäiseviä palveluita ja ryhmämuotoista toimintaa toivottiin lisää.

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

HOIKKA, ANNIINA & PÄIVÄNIEMI, HEIDI:
Divorce Services Supporting Parents During Divorce
Parents` Experiences of MLL Tampere Department`s Divorce Services

Bachelor's thesis 91 pages, appendices 5 pages
November 2018

The purpose was to find out and describe parents' experiences of divorce services provided by Mannerheim League for Child Welfare (MLL) Tampere department. The aim was to find out clients' experiences and effectiveness of services.

The thesis was carried out as a quantitative study with some qualitative questions. The data were collected using both electronic and paper questionnaire. The questionnaire was aimed at parents who have used the MLL Tampere department`s divorce services. The research material was analyzed with Tixel 10 -program and the qualitative results using the data-oriented content analysis.

Although the results were mainly positive, there was also variation at some parts. Generally, the respondents felt that they got the help they needed and quickly enough. The results indicated that Tampere department`s divorce services were easy to reach. Parents were asked to answer the questions according to which different services they had used. This way the results were more specific. The variety in opinions were at the highest when respondents were asked if divorce services have affected their relationship with their ex-partner or with their children. Parents felt that services had affected their experience or thoughts about parenting and parenthood. Respondents` suggestions for improvements varied: for example, preventative services and more peer activities were desired.

Key words: divorce services, divorce in family with children, co-parenting, the best interest of the child

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT.....	8
2.1	Opinnäytetyön ajankohtaisuus.....	8
2.2	Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset.....	10
3	EROPALVELUT LAPSIPERHEIDEN TUKENA.....	12
3.1	Eropalvelut Suomessa.....	12
3.2	MLL Tampereen osaston eropalvelut.....	13
3.2.1	Eropalveluiden muodot.....	14
3.2.2	Toiminnan lähtökohdat eropalveluissa.....	16
4	ERO VAIKUTTAA KOKO PERHEESEEN.....	22
4.1	Ero lapsiperheessä.....	22
4.1.1	Lapsiperheiden erot Suomessa.....	22
4.1.2	Eron vaikutukset lapseen.....	27
4.1.3	Lapsen tukeminen ja erosta selviytyminen.....	30
4.2	Vanhemmuus erossa.....	33
4.2.1	Muuttuva vanhemmuus.....	33
4.2.2	Yhteistyövanhemmuus.....	34
5	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS.....	39
5.1	Opinnäytetyön suunnittelu ja prosessin kulku.....	39
5.2	Tutkimusote.....	40
5.3	Kyselylomake mittausvälineenä.....	42
5.4	Aineiston käsittely ja analysointi.....	45
5.5	Kyselyyn vastanneiden perustiedot.....	49
6	OPINNÄYTETYÖN TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET.....	55
6.1	Tulosten esittely.....	55
6.1.1	Vanhempien kokemukset MLL Tampereen osaston eropalveluista.....	55
6.1.2	Eropalvelut vanhemmuuden tukena.....	61
6.1.3	Eropalveluiden kehittämismahdollisuuksia.....	67
6.2	Opinnäytetyön johtopäätökset.....	70
7	POHDINTA.....	74
7.1	Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys.....	74
7.2	Lopuksi.....	80
	LÄHTEET.....	83
	LIITTEET.....	87

Liite 1. Yhteystietojen keräyslomake	87
Liite 2. Kyselylomake	88

1 JOHDANTO

Lapsiperheillä on nykyään monenlaisia haasteita, jotka liittyvät muun muassa vanhempien jaksamiseen, pienituloisuuteen, työpaikan kasvaneisiin haasteisiin sekä perheen ja työelämän yhteensovittamisen vaikeuksiin (Vaarama, Karvonen, Kestilä, Moisio & Muuri 2014, 144). Moninaisten ongelmien myötä voidaan myös perheiden tarpeiden olettaa monimutkaistuneen. Viime aikoina näihin palvelutarpeisiin vastaaminen on puhuttanut Suomessa laajalti, mistä kertoo muun muassa parhaillaan käynnissä oleva Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus eli SOTE-uudistus. Uudistuksen tavoitteena on palveluiden integroimisen välityksellä saavuttaa huomattavia rahallisia säästöjä sekä vähentää hyvinvointi- ja terveyseroja. Tähän pyritään muun muassa ennaltaehkäiseviin sekä yksilöllisesti räätälöityihin moniammatillisiin palveluihin panostamalla. Käytännössä tällä tarkoitetaan sitä, että palvelut vastaavat joustavasti asiakkaan tarpeisiin ja eri palvelut toimivat saumattomassa yhteistyössä muodostaen yhtenäisen palvelukokonaisuuden — lisäksi asiakasohjausta halutaan vahvistaa varsinkin moniongelmaisten asiakkaiden kohdalla. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2016, 1.)

Parhaillaan käynnissä on myös nimenomaan lapsille ja perheille suunnattu Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma eli tutummin LAPE-hanke. Sen merkittävimpinä tavoitteina ovat pyrkimys asiakkaan kokonaistilanteen parempaan hahmottamiseen, palveluiden tehokkaampaan koordinointiin ja kattavampaan asiakasohjaukseen sekä painopisteen muuttamiseen korjaavista palveluista ennaltaehkäiseviin palveluihin (Aula, Juurikkala, Kalmari, Kaukonen, Lavikainen & Pelkonen 2016, 18). Tavoitteet vaikuttavat yleisesti ottaen asiakkaan näkökulmista samanlaisilta kuin edellä mainitun SOTE-uudistuksen tavoitteet; kohteena on vain kaikkien sosiaali- ja terveyspalveluiden asiakkaiden sijaan nimenomaan lapset ja heidän perheensä.

LAPE-hanke on saanut aikaan keskustelua myös eropalveluiden kehittämisestä. Viimeisten vuosikymmenten aikana asenteet avioliittoa ja avioeroa kohtaan tuntuvatkin muuttuneen jokseenkin. Väestöliiton tilastojen mukaan nykyään avioeroon päättyy vuosittain 13000–14000 paria, ja eronneisuusluvun perusteella lähes puolet avioliitoista päättyvätkin eroon (Miettinen n.d.). Vuonna 2011 avioeroista 60 prosenttia tapahtui perheissä, joissa on lapsia (Väisänen n.d.). Tilastot eivät kuitenkaan kerro avoerojen määrästä mitään, joten erojen kokonaismäärä on todellisuudessa huomattavasti suurempi: kattavat

eropalvelut ovat siis tarpeen. Nämä ennaltaehkäisevästikin toimivat palvelut ovat tärkeitä, sillä ongelmien edetessä esimerkiksi pitkään jatkuneisiin huoltajuuskiistoihin asti, tulee niiden hoitamisesta paljon haastavampaa ja kalliimpaa. Eroilla onkin negatiivisia ja pitkäaikaisia vaikutuksia eron kokeneen perheen lisäksi myös yhteiskunnallisella tasolla (Anderson 2014). Eropalveluihin panostaminen on siis kannattavaa. LAPE-hankkeen yhtenä pyrkimyksenä on kartoittaa eropalveluiden tilannetta Suomessa ja kehittää uusia maakuntakohtaisia palvelukokonaisuuksia, joissa eroa harkitsevat vanhemmat kohtaavat. Tarkoituksena on varhaisen ja ehkäisevän tuen avulla vahvistaa sovinnollisuutta ja vanhemmuuden jatkuvuutta lapsiperheiden eroissa. (Aula ym. 2016, 23.) Eropalveluita ja niiden saatavuutta halutaan parantaa (Nieminen 2017, 9).

Tampereella eropalveluita tuottaa muun muassa Mannerheimin Lastensuojeluliiton Tampereen osasto. MLL Tampereen osaston eropalvelut ovat tarkoitettu eroa pohtiville lapsiperheen vanhemmille, jo eronneille sekä läheisille, jotka tarvitsevat matalan kynnyksen palveluita avukseen. Tämän opinnäytetyön idea lähti liikkeelle MLL Tampereen osaston tarpeesta saada tietoa asiakkaidensa kokemuksista heidän eropalveluihinsa liittyen. Eropalvelut ovat olleet toiminnassa vasta viiden vuoden ajan, eikä asiakkaiden kokemuksista ole aikaisemmin kerätty tietoa tässä laajuudessa. Tähän asti asiakkailta on kerätty kirjallista ja suullista palautetta ainoastaan työntekijöiden toimesta. Opinnäytetyön myötä MLL Tampereen osaston eropalvelut saavat mahdollisesti suuntaa antavia tietoja siitä, miten toimintaa ja palveluita voisi kehittää yhä enemmän asiakkaiden tarpeita vastaaviksi. Tämän seurauksena mahdollistuisi asiakaslähtöisempien palveluiden luominen ja eropalveluiden vaikutusten näkyväksi tekeminen.

Opinnäytetyön tarkoituksena on kyselyn avulla kartoittaa ja kuvailla vanhempien kokemuksia MLL Tampereen osaston eropalveluista. Tavoitteena puolestaan on tiedon tuottaminen asiakkaiden kokemuksista ja niiden näkyviksi tuominen. Työ toteutetaan ajan-kohtana, jolloin eropalvelut ovat valtakunnallisen kiinnostuksen ja kehittämistyön kohteena. Tämä mahdollistaa sen, että myös kyseinen opinnäytetyö pääsee olemaan osana tätä merkittävää muutostyötä.

2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT

2.1 Opinnäytetyön ajankohtaisuus

Ero on ilmiö, joka koskettaa lähes jokaista suomalaista jossakin vaiheessa elämää (Kääriäinen, Hämäläinen & Pölkki 2009, 11). Ero mielletään yleensä kahden ihmisen välisen parisuhteen katkeamiseksi, mutta samaan aikaan ero koskettaa näiden kahden ihmisen lisäksi myös kaikkia heidän lähellään olevia. Esimerkiksi vuonna 2008 eron kokeneiden yli 13 000 suomalaisen avioparin lisäksi eron kokivat samanaikaisesti heidän noin 30 000 lastaan. Käräjäoikeudessa käsitellään vuosittain vanhempien eroon liittyviä lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta käsitteleviä riitoja, jotka koskettavat noin 2 000 lasta. Ero koskettaakin vuosittain suurta joukkoa suomalaisia. Parisuhteen päättäminen voidaan nähdä yhteiskunnallisesti merkittävänä ilmiönä – eikä se ole pelkästään suomalainen ilmiö; avioerot ovat yleistyneet parin viimeisen sukupolven aikana voimakkaasti kaikissa länsimaissa. (Kääriäinen ym. 2009, 11.)

Ilmiönä ero kiinnostaa monen eri tieteenalan tutkijoita ja aiheeseen liittyvä tutkimustoiminta onkin laajentunut ja monipuolistunut (Kääriäinen ym. 2009, 5, 11). Suomalaisten parisuhteita, avio- ja avoliittoja sekä eroja on tutkittu laajasti Väestöliiton vuosien 2003 ja 2013 perhebarometreissä (Paajanen 2003; Kontula 2013). Erityisesti vuoden 2013 perhebarometri on aiheen kannalta erityinen, sillä siinä keskitytään eroon johtaviin prosesseihin ja eronneiden kokemuksiin, joista ei ole olemassa aiempaa koko väestön kattavaa tietoa (Kontula 2013, 9). Kyseisiä perhebarometrejä on hyödynnetty lähteinä myös tässä opinnäytetyössä.

Nimenomaan lapsiperheisiin ja lasten asemaan vanhempien erotessa liittyvää tutkimustyötä taas on tehty muun muassa Lastensuojelun Keskusliiton Neuvo-projektin nimissä. Projekti toteutettiin lapsiperheen eropalveluiden kehittämishankkeena vuosina 2005–2009. (Neuvo-projekti 2009.) Projektin päämäärinä olivat lapsen aseman turvaaminen ja lapsen menetysten minimoiminen vanhempien erossa (Kääriäinen 2008, 5). Hankkeen aikana kehitettiin eroa pohtiville ja jo eronneille vanhemmille suunnattuja varhaisen tuen palveluita kuten Eroneuvo- ja Vanhemman neuvo -palvelut (Kääriäinen ym. 2009, 5).

Projektin tuottamat tutkimukselliset julkaisut toimivat arvokkaana lähdemateriaalina tässäkin opinnäytetyössä.

Projektien, hankkeiden ja tutkimusten ohella eroaiheeseen liittyvää muutostyötä tehdään myös valtakunnallisella tasolla. Oikeusministeriössä on parhaillaan valmisteltavana lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan lain uudistustyö (Korkeila 2018). Lakiuudistus olisi eroauttamistyön kentällä merkittävä, sillä sen myötä laki velvoittaisi vanhempia asioihin, jotka ovat olleet aiemmin vain suosituksia. Esimerkiksi tapaamisoikeutta käsittelevään pykälään on ehdotettu lisäystä, jonka mukaan kummankin vanhemman tulisi omalta osaltaan myötävaikuttaa tapaamisoikeuden toteutumiseen. Lisäksi lakiin on ehdotettu lisääväksi kohtaa, joka velvoittaisi vanhemmat välttämään kaikkea, mikä voi aiheuttaa haittaa lapsen ja toisen vanhemman väliselle suhteelle. Lakiuudistuksen myötä eroauttamisen ammattilaiset pystyisivät entistä paremmin perustelemaan asioita työssään lain kautta. (Niemelä 2018.)

Kaikilla Suomen kunnilla on velvollisuus tarjota perheille tukea erotilanteessa (Vanhemman opas 2014, 6). Kuitenkin Pirkanmaa – ja erityisesti Tampere – osuvat eroaiheen ytimeen, sillä alueella toimii aivan erityinen eroauttamisen verkosto. Pirkanmaan eroverkko koostuu alan asiantuntijoista ja sen toiminta on MLL Tampereen osaston koordinoimaa. Eroverkko järjestää esimerkiksi eroaiheisia luentoja, jonne ovat tervetulleita kaikki eroasioita työssään kohtaavat sekä muuten vain aiheesta kiinnostuneet. MLL Tampereen osaston perhetyön koordinaattori Anne Haringin ja nuorisotyön koordinaattori Outi Ritari-Alhon (2018) mukaan yhteistyö ammattilaisten välillä on verkossa tiivistä. Hyvät yhtenäiset verkostot ja ammattilaisten sitoutuneisuus mahdollistavat yhteistyössä syntyneiden palveluiden järjestämisen suhteellisen vähällä vaivalla (Haring & Ritari-Alho 2018).

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman eli LAPE-hankkeen rinnalla toimii Pirkanmaan oma LAPE-hanke. Myös sen yhdeksi kehityskohteeksi on nimetty eropalvelut. Hankkeen tarkoituksena on tuoda näkyviksi jo olemassa olevia hyviä käytäntöjä, selkiyttää asiakkaan palvelupolkua sekä vahvistaa eroauttamisen osaamista koko Pirkanmaalla. Hankkeen työryhmä koostuu yli 20 eroauttamisen ammattilaisesta. (LAPE Pirkanmaa 2017.) MLL Tampereen osaston eropalvelut ovat keskeisessä asemassa hankkeessa, sillä MLL Tampereen osaston eropalveluiden päällikkö Marja Olli toimii Pirkanmaan LAPE-

hankkeessa projektikoordinaattorina ja vastaa eropalveluiden kehittämisestä hankkeen aikana (Pirkanmaan LAPE 2018, 6).

MLL Tampereen osaston omat eropalvelut saivat alkunsa Lapsi ja ero -hankkeen aikana. Palveluista ainakin perhetapaamiset ja Eron edessä -illat ovat lähtöisin nimenomaan Tampereelta. Nyt kyseisiä palveluita on tarjolla jo monissa kunnissa. Esimerkiksi Eron edessä -iltoja on mallinnettu useilla paikkakunnilla. LAPE-hankkeen myötä palvelut tulevat todennäköisesti leviämään entisestään, kun hankkeen tavoitteiden mukaisesti hyväksi todettuja eroauttamisen käytäntöjä viedään toimintaan. (Haring & Ritari-Alho 2018.) LAPE Pirkanmaan (2017) sivuilla mainitaan asiakkaiden kokemusten kuuleminen osana hanketta. Myös tämän opinnäytteen painopisteenä on nimenomaan asiakkaiden kokemusten näkyviksi tuominen ja niiden pohjalta tapahtuva MLL Tampereen osaston eropalveluiden kehittäminen.

2.2 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tarkoituksena on kartoittaa ja kuvailla vanhempien kokemuksia MLL Tampereen osaston eropalveluista. Palvelut ovat kaikille avoimia matalan kynnyksen palveluita, eikä asiakkaista ole järjestelmällisesti kerättyä tietokantaa. Myöskään palveluiden vaikuttavuudesta tai asiakkaiden kokemuksista ei ole opinnäytetyön laajuudessa kerättyä aineistoa. Tarve asiakkaiden kokemusten kartoittamiselle nousee siis palveluntuottajilta: opinnäytetyö antaa heille arvokasta lisätietoa asiakaskokemuksista MLL Tampereen osaston eropalveluiden omien suullisesti ja kirjallisesti kerättävien asiakaspalautteiden rinnalle. Opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa tietoa asiakkaiden kokemuksista ja tuoda ne näkyviksi. Kerätyn aineiston avulla MLL Tampereen osasto saa tietoa asiakkaidensa kokemuksista, ja sen myötä myös tietoa asiakkailta esiin nousevista palveluihin liittyvistä mahdollisista kehittämisen kohteista. Opinnäytetyön tutkimustehtävänä on selvittää asiakkaiden kokemuksia MLL Tampereen osaston eropalveluista sekä sitä, miten palvelut ovat tukeneet asiakkaita ja heidän vanhemmuuttaan erokriisissä. Tutkimustehtävää lähdetään ratkomaan seuraavien tutkimuskysymysten avulla:

1. Millaisia kokemuksia vanhemmillä on MLL Tampereen osaston palveluista erokriisin tukena?

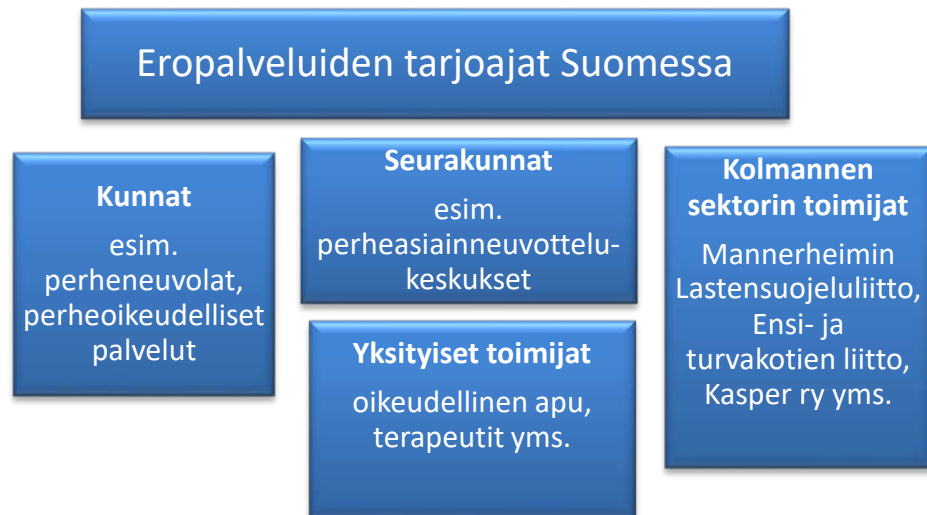
2. Miten palvelut ovat tukeneet asiakkaiden vanhemmuutta erokriisissä?
3. Miten MLL Tampereen osaston palveluita olisi mahdollista kehittää?

Opinnäytetyön tutkimuskysymyksissä korostuu vanhemmuuden näkökulma, sillä kysely on osoitettu vanhemmille. Opinnäytetyön tekijät kokevat, että eropalveluiden näkökulmasta lapsen etu toteutuu vanhempia ja vanhemmuutta tukemalla. Tästä syystä myös tutkimuskysymykset käsittelevät nimenomaan vanhemmuutta. Opinnäytetyön tekijät näkevät vanhemmuuden tukemisen linkittyvän suoraan lapsen tukemiseen: näin ollen lapsen etu on myös yksi tärkeä opinnäytetyön asiasisältö. Tutkimuskysymyksistä, kuten myös kyselylomakkeesta päätettiin tarkoituksella jättää termi lapsen etu pois. Opinnäytetyön tekijät perustelevat valintaa sillä, että he haluavat nähdä, nouseeko lapsen edun näkökulma kyselyvastauksista esille ilman termin mainitsemista. Vastaajia ei haluttu johdella kysymällä suoraan asiasta.

3 EROPALVELUT LAPSIPERHEIDEN TUKENA

3.1 Eropalvelut Suomessa

Eron keskellä olevia perheitä auttavat Suomessa kunnat, yksityiset palveluiden tuottajat, kolmannen sektorin toimijat sekä seurakunta (kuvio 1). Perheterapeutti Heli Pruukin ja lastenpsykiatri Jari Sinkkosen (2017, 168) mukaan niiden tehtävänä on vanhempien tukemisen ohella taata lapselle turvalliset kasvuolosuhteet erotilanteesta huolimatta. Palveluita tulee koko ajan lisää, osa poistuu kokonaan ja vanhoja palveluita uudistetaan: tilanne on siis muuttuva ja vaihtelee paljon paikkakunnastakin riippuen.

KUVIO 1. Eropalveluiden tarjoajat Suomessa

Kunnat tarjoavat apua eroon muun muassa perheneuvolan ja perheoikeudellisten palveluiden välityksellä. Kunnasta riippuen perheneuvolan eroapu voi käsittää esimerkiksi kriisin selvittelyä, pariterapiaa tai vertaisryhmiä. (Pruuki & Sinkkonen 2017, 168.) Perheoikeudelliset palvelut puolestaan auttavat lapsen huoltoon, asumiseen, tapaamisiin ja elätukseen liittyvien sopimusten laatimisessa (Jyrkkä & Tuominen 2018). Kunnalla on järjestämisvelvollisuus lakisääteisestä perheasioiden sovittelusta, ja asuinkunnan sosiaaliviranomaisia puolestaan velvoitetaan antamaan vanhemmille neuvoja erotilanteessa (Vanhemman opas 2014, 6, 30).

Suomen evankelis-luterilaisella kirkolla on yli 40 perheasiain neuvottelukeskusta, joissa tarjotaan maksuttomia ja kaikille avoimia ammatillisia eropalveluita. palveluihin voi haakeutua, vaikka ei olisikaan kirkon jäsen (Kirkon perheneuvonta n.d.). Useimmiten kyseessä on yksilökeskustelua, ryhmätoimintaa, pariterapiaa tai erosovittelua. Kirkon toiminnan keskiössä on nimenomaan lapsen näkökulman esille tuominen erokriisin keskellä. (Pruuki & Sinkkonen 2017, 170–71.)

Yksityisen sektorin toimijat voivat tuottaa eropalveluita myös edellä mainituin tavoin. Oikeudellisen avun antaminen erotilanteessa on kuitenkin yksi tyypillisimmistä tämän toimijan tavoista tukea: yksityiset lakimiehet ja asianajajat voivat toimia vanhemman apuna erotilanteessa (Pruuki & Sinkkonen 2017, 170). Jos vanhemmat eivät löydä sopua lapseen liittyvissä asioissa muuten, käsitellään asia käräjäoikeudessa (Ilmoniemi 2018). Viimeistään tällöin moni vanhempi kääntyy oikeudellisen avun puoleen. Myös yksityiset terapeutit ovat tyypillinen esimerkki yksityisistä avuntarjoajista (Vanhemman opas 2014, 30).

Kolmannen sektorin toimijat järjestävät monia erilaisia eropalveluita perheille. Niiden toiminnassa korostuu matalan kynnyksen auttaminen ilman viranomaispäätösten tuottamista. Järjestöt auttavat eroasioissa muun muassa eroryhmien, ohjatun ryhmätoiminnan ja eroteemaisten seminaarien välityksellä. Tärkeitä kolmannen sektorin toimijoita ovat muun muassa Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Ensi- ja turvakotien liitto sekä Kasper ry. (Pruuki & Sinkkonen 2017, 171, 174.) Myös erilaiset projektit ja hankkeet ovat järjestöille tyypillinen tapa tuottaa eropalveluita.

3.2 MLL Tampereen osaston eropalvelut

Mannerheimin Lastensuojeluliitto on vuodesta 1920 lähtien pyrkinyt toimintansa kautta kehittämään suomalaisten lasten ja lapsiperheiden hyvinvointia (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2017). Tampereelle oma osasto perustettiin jo vuoden päästä MLL:n toiminnan aloittamisesta (MLL Tampereen osasto mukana lapsiperheiden arjessa 2018). Eroasioihin erikoistunut toiminta sai alkunsa Tampereella vuosina 2012–2014 Lapsi ja ero -hankkeen aikana. Eropalveluiden toiminta sai jatkorahoituksen RAY:ltä, eli nykyiseltä

STEA:lta, ja jatkoi toimintaansa nimellä Mannerheimin Lastensuojeluliiton Tampereen osaston eropalvelut. (MLL Tampereen osaston eropalvelut 2018.)

MLL Tampereen osaston eropalvelut tarjoavat matalan kynnyksen palveluita: tukea, neuvontaa ja ohjausta eroa pohtiville sekä eronneille lapsiperheille. Tukea on tarjolla myös nuorille sekä eroperheiden läheisille (MLL Tampereen osaston eropalvelut 2018). Opin- näytetyössä käytetään termejä MLL Tampereen osaston eropalvelut ja MLL Tampereen osasto.

3.2.1 Eropalveluiden muodot

MLL Tampereen osaston eropalveluista opinnäytetyön rajukseen valikoituivat Eron edessä -illat, Lastenvalvojien infopiste, Vanhemman neuvo -vertaistukiryhmä sekä yksilöohjaus. Perhetapaamiset ja lasten eroryhmä sen sijaan ovat konseptiltaan sen verran erilaisia palveluita, että ne koettiin luonteviksi jättää rajauksen ulkopuolelle. MLL Tampereen osaston työntekijät ehdottivat kyseistä rajausta, ja lopullinen päätös tehtiin yksimielisesti työntekijöiden ja opinnäytetyön tekijöiden kesken. Kuvioista 2 huomataan, että suurin osa MLL Tampereen osaston eropalveluista kuuluu opinnäytetyön rajaukseen.

KUVIO 2. MLL Tampereen osaston eropalvelut

Eron edessä -illoissa ammattilaiset ja asiantuntijat pitävät informatiivisia luentoja, jotka käsittelevät muun muassa eroprosessia ja siihen liittyviä käytännön asioita, sopimuksia sekä tietoa lapsen tukemisesta. Eron edessä -illoissa esitellään myös erilaisia tahoja ja palveluita, jotka on tarkoitettu erotilanteessa olevien tueksi. Illat kehitettiin vanhempien tarpeesta saada tiedollista tukea eroon liittyvissä asioissa. (Lapsi ja ero -hankkeen loppuraportti 2014, 21.) Vanhemmille haluttiin tarjota helppo tapa saada oikeaa tietoa suoraan ammattilaisilta. Tiedollinen tuki auttaa myös vanhempien omaa tunnetason työskentelyä erotilanteessa. (Haring & Ritari-Alho 2018.) Lapsen näkökulma ja asema ovat kaikkia iltoja yhdistäviä teemoja. Illat on suunniteltu erityisesti eroa pohtiville ja eroprosessissa oleville vanhemmille, mutta myös eroperheen läheiset ja eroasioita työssään kohtaavat ammattilaiset ovat tervetulleita iltoihin. Eron edessä -illoissa toteutuu matalan kynnyksen toimintaperiaate: illat ovat maksuttomia ja niihin voi tulla kuuntelemaan nimettömänä. (Lapsi ja ero -hankkeen loppuraportti 2014, 21.)

MLL Tampereen osasto tarjoaa myös matalan kynnyksen neuvontaa ja ohjausta yksilöohjauksen muodossa, johon paikalle voi tulla toinen vanhempi yksinään tai kummatkin vanhemmat yhdessä. Tavallisesti tapaamisia on yhden asiakkaan kanssa yhdestä kerrasta muutamaan. Ohjauksen tarkoituksena on antaa tietoa ja keskusteluapua sekä kertoa asiakkaalle sopivista muista palveluista. (Lapsi ja ero -hankkeen loppuraportti 2014, 39.) Keskiössä ovat asiakkaista lähtöisin olevat tarpeet. Yleisimmin asiakkaat ovatkin kaivanneet tietoa eroon liittyvistä käytännön asioista, neuvoja lapsen tukemiseen ja yhteiseen vanhemmuuteen liittyen tai ihan vain kuunteluapua. (Haring & Ritari-Alho 2018.) Tarvittaessa asiakkaat ohjataan muiden palveluiden pariin. Tässäkin palvelumuodossa painotetaan lapsen näkökulmaa sekä vanhemmuuden vahvistamista. (Lapsi ja ero -hankkeen loppuraportti 2014, 39.) Opinnäytetyössä käytetään selvyiden vuoksi termiä yksilöohjaus, kun puhutaan tästä ohjaus- ja neuvontatyöstä.

Yhteistyössä Tampereen kaupungin kanssa toteutetuissa lastenvalvojainfoissa, kaupungin lastenvalvojat saapuvat MLL Tampereen osaston toimipisteelle pitämään matalan kynnyksen neuvonta- ja ohjaustapaamisia (Lapsi ja ero -hankkeen loppuraportti 2014, 40). Haringin ja Ritari-Alhon (2018) mukaan vanhempien on mahdollista varata aika Lastenvalvojien infopisteelle esimerkiksi ennen virallista tapaamista lastenvalvojan luona. Tällöin infopiste auttaa valmistautumaan varsinaista tapaamista varten (Haring & Ritari-

Alho 2018). Varsinaisia sopimuksia infopisteellä ei laadita, mutta vanhempi tai vanhemmat yhdessä voivat saada lastenvalvojalta ohjausta ja neuvontaa heitä mietityttäviin asioihin. Yleensä infopisteelle tulevat asiakkaat kaipaavatkin tietoa juuri sopimukseen liittyen. (Lapsi ja ero -hankkeen loppuraportti 2014, 40.)

Eropalveluihin kuuluu lisäksi eronneille vanhemmille suunnattu Vanhemman neuvo -ryhmä, joka on ammatillisesti ohjattu vertaisryhmä. Kyseinen toimintamuoto on saanut alkunsa Lastensuojelun Keskusliiton Neuvo-projektista. Vanhemman neuvo -ryhmä koontuu yhteensä kahdeksan kertaa ja osallistuminen on vanhemmille maksutonta. (Lapsi ja ero -hankkeen loppuraportti 2014, 30.) Vahvana näkökulmana kaikissa tapaamisissa on yhteisen vanhemmuuden jatkuminen (Haring & Ritari-Alho 2018). Lisäksi ryhmässä käsitellään muun muassa aikuisen ja lapsen roolien säilymistä sekä aikuisen vastuuta. Tavoitteina on tarjota uusia näkökulmia, löytää uusia toimintatapoja erovanhemmuuteen sekä tehdä lapsen asemaa näkyväksi. (Lapsi ja ero -hankkeen loppuraportti 2014, 30.)

Opinnäytetyön rajauksen ulkopuolelle jätettiin eroperheen lapsille tarkoitettu eroryhmä sekä perhetapaamiset. Eroryhmän ideana on lapsille ominaisten keinojen välityksellä auttaa lasta käsittelemään vanhempien erosta seuraavia tuntemuksia. Vapaaehtoistyöntekijöiden mahdollistamat maksuttomat perhetapaamiset sen sijaan tarjoavat puolueettoman ja kodikkaan tapaamispaikan lapselle ja etävanhemmalle. Perhetapaamisten tavoitteena on tukea lapselle tärkeiden ihmissuhteiden jatkumista. (Lapsi ja ero -hankkeen loppuraportti 2014, 13, 30.)

3.2.2 Toiminnan lähtökohdat eropalveluissa

MLL Tampereen osaston Lapsi ja ero -hankkeesta alkunsa saaneissa palveluissa korostuvat lapsen edun näkökulma ja lapsilähtöisyys sekä matalan kynnyksen toimintaperiaate (Lapsi ja ero -hankkeen loppuraportti 2014, 50–52). Samat ideologiset lähtökodot toteutuvat nyt toimivissa, hankkeen päättymisen jälkeen jatkuneissa palveluissa. Lapsilähtöisyys ja matalan kynnyksen toiminta eivät toki ole toiminnan ainoat lähtökohdat, mutta ne koettiin opinnäytetyön kannalta erityisiksi ja siksi ne on nostettu esille. Myös kyselylomakkeen avulla pyrittiin selvittämään, miten kyseiset seikat ovat asiakkaiden näkökul-

masta toteutuneet. Muita toiminnan lähtökohtia ovat muun muassa nopea pääsy palveluihin, varhainen apu ja ennaltaehkäisevä työ sekä sovitteleva työote (Haring & Ritari-Alho 2018).

Matalan kynnyksen toiminta

Sosiologian professori Mikko Niemelän ja sosiaali- ja terveystieteiden professori Juho Saaren (2013, 183) mukaan matalan kynnyksen palvelut ovat yleensä hyvinkin monimuotoisia. Yhteisiä tekijöitä matalan kynnyksen toiminnalle ovat paikallinen tapa toimia, pyrkimys osallistavaan työskentelymenettelyyn sekä avoimet ovet -periaatteella suunnitellut tilat (Niemelä & Saari 2013, 183). Käsitteenä matala kynnyks on haasteellinen, sillä monilla ihmisillä on hyvin erilainen käsitys siitä, mihin palveluun on vaivatonta osallistua. Esimerkiksi Lapsi ja ero -hankkeen myötä MLL Tampereen osasto totesi vanhempien kokevan strukturoituun ryhmään osallistumisen avointa vertaisryhmätoimintaa houkuttelevammaksi vaihtoehdoksi. (Lapsi ja ero -hankkeen loppuraportti 2014, 32, 52.)

Niemelän ja Saaren (2013, 183) mukaan matalan kynnyksen paikat noudattavat usein myös ihminen edellä -periaatetta, jolloin ihminen otetaan vastaan kaikkine huolineen tämän ongelmistaan riippumatta. Kohderyhmää edustavilla henkilöillä voi olla monia erilaisia ongelmia, jotka eivät välttämättä edusta enää niitä vaikeuksia, joita varten kyseinen palvelu alun perin suunniteltiin. Matalan kynnyksen toimintaperiaatteen tavoitteena onkin saada mahdollisimman moni ihminen toimipisteelle. (Niemelä & Saari 2013, 183.) MLL Tampereen osaston asiakkaiden mielestä matalan kynnyksen eropalveluissa on ollut hyvää muun muassa niiden maksuttomuus ja paikalle tuleminen helppous (Lapsi ja ero -hankkeen loppuraportti 2014, 23).

MLL Tampereen osaston eropalveluissa uskotaan, että vanhempien toimintaa eroprosessin aikana voi tukea ja ohjata menestyksekkäästi nostamalla mahdollisimman aikaisin lapsen näkökulman esille (Lapsi ja ero -hankkeen loppuraportti 2014, 9). Työ voidaankin nähdä osana ehkäisevää lastensuojelutyötä tai lyhyemmin sanottuna osana ehkäisevää työtä. Ehkäisevällä lastensuojelulla tarkoitetaan niitä toimia, joiden tarkoituksena on suojella lasta ennen lapsen tai perheen ongelmien ajautumista varsinaisen lastensuojelun piiriin. (Pölkki 2016, 262.) Taskisen (2005, 10–12) mukaan ehkäisevän lastensuojelun käsite tulisikin ymmärtää laajemmin kaikille viranomaisille ja kansalaisille kuuluvaksi lasten suojeluksi (Pölkki 2016, 263).

Vanhempia, ja sitä kautta myös lapsia voidaan MLL Tampereen osaston palveluilla tukea muun muassa antamalla lisää tietoa ero-prosessista sekä jakamalla kokemuksia tunteiden tasolla. (Lapsi ja ero -hankkeen loppuraportti, 9.) Jonot perheille suunnattuihin palveluihin ovat yleensä hyvin pitkiä ja Tampereellakin on ilmennyt selvää tarvetta välittömästi saataville matalan kynnyksen palveluille. Ehkäisevän työnkin haasteena saattaa olla se, että monessa kohdassa tuen tarvitsijan, työntekijän ja instituutioiden aikataulut eivät kohtaa suotuisasti: perheiden avun tarvetta tulisi ennakoida oikealla tavalla ja avun saamisen ajoitus ja toteutus tulisi onnistua oikea-aikaisesti. (Pölkki 2016, 262.)

Auttamisen varhaisuudella viitataan niin ihmisten hankaluuksien alkuaikaan kuin ihmisen kasvuvuosienkin alkuvaiheeseen. Varhainen apu liittyy elämän riskien huomioimiseen ja niiden hallitsemiseen. (Pölkki 2016, 262.) Myös MLL Tampereen osaston palveluilla pyritään tarjoamaan apua mahdollisimman aikaisessa vaiheessa ja tukea annetaan kaikenlaisille perheille puolueettomuutta ja asiakkaan arvostusta noudattaen (Lapsi ja ero -hankkeen loppuraportti 2014, 52). Varhaisen avun ja ehkäisevän työn positiivisista vaikutuksista on saatu paljon kiistatonta tutkimustietoa (Pölkki 2016, 272). Osana MLL Tampereen osaston matalan kynnyksen työtä ovat myös vapaaehtoistyöntekijät, jotka "maallikkoauttajina" pienentävät perheiden kynnystä palveluun osallistumisessa (Lapsi ja ero -hankkeen loppuraportti 2014, 35).

Lapsiperheille ja vanhemmille suunnatuissa matalan kynnyksen palveluissa auttamismenetelmät ovat usein hyvin väljästi määriteltyjä, jotta kaikkiin perheestä nouseviin tilanteisiin ja vaikeuksiin voitaisiin vastata mahdollisimman yksilöllisesti: perheiden kanssa työskennellessä tulee pystyä huomioimaan jokainen perheenjäsen sekä muu lähipiiri, sillä yleensä yhden henkilön vaikeudet vaikuttavat myös läheisiin. (Niemelä & Saari 2013, 186.) MLL Tampereen osaston eropalvelut pyrkivät madaltamaan palveluidensa kynnystä nimenomaan joustavalla työtavalla: työtä tehdään myös virka-ajan ulkopuolella, turhaa byrokratiaa vältetään ja toimiston sijaan perheitä voidaan kohdata sohvalta istuen (Lapsi ja ero -hankkeen loppuraportti 2014, 52). Kun matalan kynnyksen palveluita toteutetaan joustavasti, ne edistävät ihmisten sosiaalista yhtenäisyyttä sekä ennaltaehkäisevät syrjäytymistä yhteiskunnassa (Niemelä & Saari 2013, 186.) MLL Tampereen osaston eropalveluissa pidetäänkin tärkeänä osana työtä myös sen hetken huomaamista, kun tarve

ulkopuolisen tuelle päättyy ja on aika kannustaa asiakasta jatkamaan itsenäisesti eteenpäin (Lapsi ja ero -hankkeen loppuraportti 2014, 52).

Lapsen etu ja lapsilähtöisyys

Lapsen etu nousi ensi kertaa kansainvälisessä laajuudessa huomion kohteeksi Yhdistyneiden Kansakuntien lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen kautta. YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista (1989, 7–8) velvoittaa sopimusvaltioita ottamaan lapsen edun ensisijaisesti huomioon kaikissa lapsia koskevissa toiminna. Tämä velvoite koskee kaikkien sopimusvaltioiden julkisen ja yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuimen, hallintoviranomaisten sekä lainsäädäntöelinten toimintaa. (YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989, 7–8.) Myös Suomi on allekirjoittanut sopimuksen ja on näin ollen sitoutunut huomioimaan ensisijaisesti lapsen edun.

Lapsen edun rinnalla puhutaan usein myös lapsilähtöisyydestä. Lapsilähtöisyys-käsitteellä viitataan yleensä pedagogiseen suuntaukseen, jossa asioita lähestytään lapsen näkökulmasta käsin. Sananmukaisesti lapsilähtöisyys tarkoittaa lapsesta lähtevää eli lapsen näkökulmasta lähtöisin olevaa. Lapsilähtöisyydessä lapsi nähdään lapsena ja lapsesta ollaan kiinnostuneita. (Santavuori 2011, 1.) Timo Jantusen (2011, 6) mukaan aito lapsilähtöisyys toteutuu kasvatuksessa silloin, kun lapsi saa olla lapsi omassa maailmassaan ja aikuinen on samaan aikaan aikuinen. Lapsilähtöisyys ei tarkoita kuitenkaan sitä, että lapsi saa päättää tai että hänen kanssaan tulisi neuvotella kaikesta. Käsite on Jantusen mukaan nykyään ymmärretty käytännössä usein väärin. (Jantunen 2011, 6.) Lapsi voi olla lapsi silloin, kun aikuinen hoitaa omat velvollisuutensa lapsen turvallisuudesta ja tarpeista huolehtimalla sekä asettamalla säännöt ja rajat (Santavuori 2011, 2).

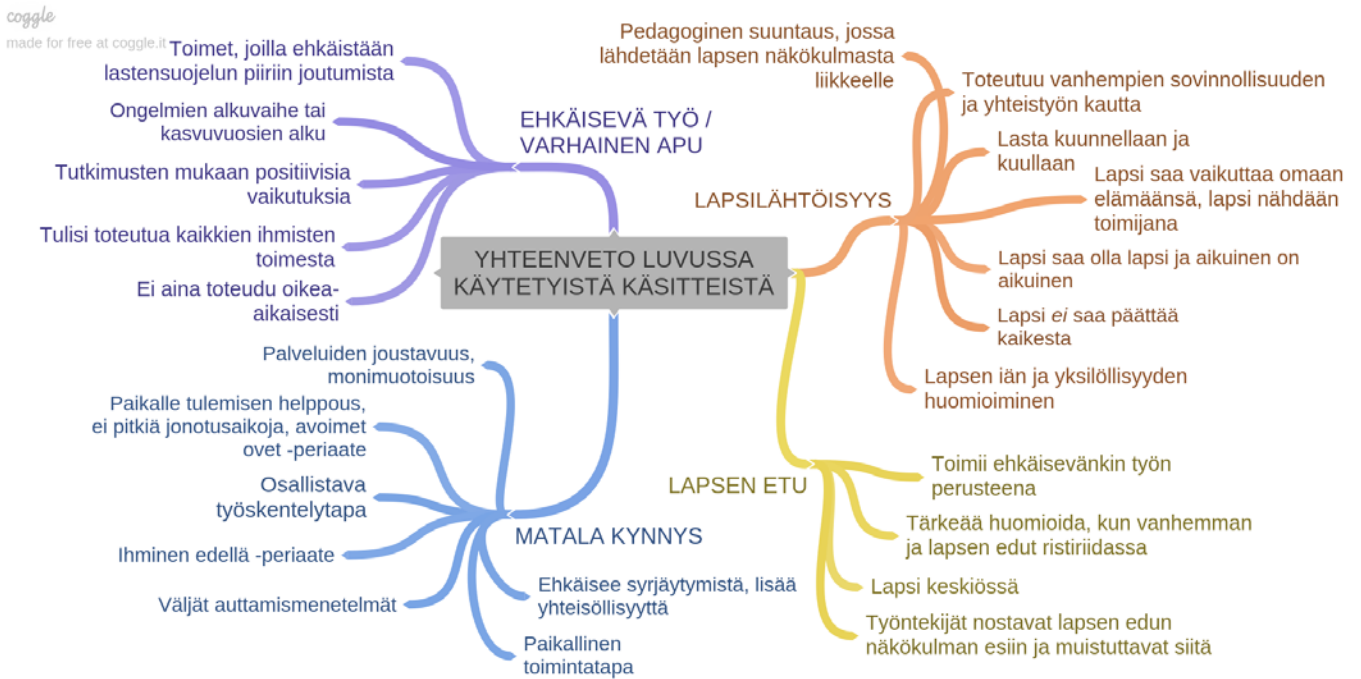
Lapsilähtöisyyden taustalla toimii ajatus, jonka mukaan lapsuus on itsessään arvokasta ja tärkeää, ei vain välivaihe ennen aikuisuutta. Lapsilähtöisyydessä lapsi nähdään toimijana – hänellä on oikeus tulla kuulluksi ja pystyä vaikuttamaan omaan elämäänsä liittyviin asioihin. (Santavuori 2011, 1.) Eroauttamistyössä lapsilähtöisyyden toteutuminen edellyttää sitä, että ammattilainen osaa keskittyä faktoihin sekä lapseen ja tälle tärkeisiin asioihin. Lapsilähtöiseen työotteeseen kuuluvat lisäksi oleellisesti lapsen iän ja yksilöllisyyden huomioiminen. (Lapsi ja ero -hankkeen loppuraportti 2014, 50–51.) Ammattiauttaja osaa jättäytyä vanhempien ristiriitojen ulkopuolelle ja pitää lapsen edun tapaamisen ja keskusteluiden keskiössä (Mäkijärvi 2014, 124).

Aivan kuten kaikessa Mannerheimin Lastensuojeluliiton toiminnassa, myös MLL Tampereen osaston eropalveluissa lapsilähtöisyys toimii kaikkien palveluiden taustalla (Haring & Ritari-Alho 2018). Lapsilähtöisyys ja lapsen etu ovatkin kannattelevia perusperiaatteita (Lapsi ja ero -hankkeen loppuraportti 2014, 51). Eropalveluiden työntekijät pitävät huolen muun muassa siitä, että lapsen etu ja näkökulma pysyvät mukana vanhempien kanssa käydyissä keskusteluissa. Haring ja Alho (2018) toteavatkin, että yksi heidän tehtävistään onkin auttaa vanhempia ”pitämään lapsen mieli mielessä”.

Lapsilähtöisyys on erityisen tärkeä näkökulma eropalveluissa myös siitä syystä, että erokriisin aiheuttamat tunteet saattavat hämärtää ja estää vanhempaa näkemästä lapsen parhaan (Lapsi ja ero -hankkeen loppuraportti 2014, 51). Heinosen (2016, 251–252) mukaan lapsen edusta huolehtimisen tärkeys korostuu juuri niissä tilanteissa, kun vanhempien ja lasten edut ovat ristiriidassa. Joskus vanhemmilla saattaa olla harhakäsitys siitä, että lapset selviävät erosta ikään kuin automaattisesti. Työntekijät haluavatkin muistuttaa vanhempia siitä, että lapsella ei ole keinoja selviytyä erosta, jos vanhempi ei auta häntä siinä. (Haring & Ritari-Alho 2018.) Jos vanhemmat eivät itse toimi lapsen edun mukaisesti, siirtyy vastuu sen toteutumisen huolehtimisesta vanhempien lisäksi myös ammattilaisille ja muille aikuisille (Lapsi ja ero -hankkeen loppuraportti 2014, 50).

Lapsilähtöisyyden toteutuminen edellyttää aikuisen läsnäoloa (Santavuori 2011, 2). Parhaimmillaan lapsilähtöisyys toteutuu eropalveluissa yhdessä pohtien vanhempien ja lapsen kanssa, tilanteessa, jossa kaikkia kuunnellaan ja lapsen näkökulma on tärkeimmässä asemassa (Lapsi ja ero -hankkeen loppuraportti 2014, 50–51). Lapsen tukeminen ja tämän edun toteutuminen vaativat usein sitä, että myös vanhempi saa tukea. Lapsilähtöisyys toteutuukin monilta osin vanhempien kautta. MLL Tampereen osaston lapsilähtöisen työn tärkeimpiä tavoitteita ovat vanhempien välinen sovinto sekä asiallinen yhteistyö. (Lapsi ja ero -hankkeen loppuraportti 2014, 50.)

Luvussa kuvatut käsitteet ovat opinnäytetyön kannalta keskeisiä, mutta myös ohjaavia lähtökohtia MLL Tampereen osaston eropalveluiden toiminnassa. Kuvio 3 havainnollistaa opinnäytetyön kannalta tärkeät toiminnan lähtökohdat ja tiivistää samalla luvun sisällön.

KUVIO 3. Yhteenveto luvussa käytetyistä käsitteistä

4 ERO VAIKUTTAA KOKO PERHEESEEN

4.1 Ero lapsiperheessä

Luvun alussa käsitellään yleisesti lapsiperheiden eroja Suomessa. Sen jälkeen keskitytään käsittelemään vaikutuksia, joita erolla voi olla lapseen. Eron lapseen kohdistamien riskien lisäksi luvussa tuodaan ilmi myös eron joissakin tilanteissa esiin tuomia positiivisia mahdollisuuksia. Lopuksi pohdinnan kohteeksi nostetaan se, millä keinoilla vanhempi voi tukea lastaan erokriisin aikana. Lisäksi käsitellään asioita, jotka tukevat lapsen selviytymistä erossa.

4.1.1 Lapsiperheiden erot Suomessa

Ihminen kohtaa elämänsä aikana monia kriisejä ja yksi niistä voi olla parisuhteen päättyminen (Vanhemman opas 2014, 20). Pruukin ja Sinkkosen (2017, 21) mukaan ero on prosessinomainen kokonaisuus, jolla katastrofin aineksista huolimatta pyritään kohti parempaa tulevaisuutta. Eroprosessin tarkkaa alkua on vaikea määrittää, sillä ongelmat ovat yleensä alkaneet jo kauan ennen virallista eroa. Lisäksi puoliset saattavat määrittää prosessin eri tavoilla: toinen on saattanut esimerkiksi pohtia eroa jo pitkään omalla tahollaan ennen kuin asia tulee puheeksi yhteisesti. (Koskela 2009, 14–15.) Eroa voisikin tarkastella prosessina, joka alkaa eron pohtimisesta ja päättyy erosta toipumiseen. Toipumisen ajatellaan yleensä tapahtuneen silloin, kun eron kykenee hyväksymään ja näkemään osana omaa elämänhistoriaansa (Vanhemman opas 2014, 20, 21). Opinnäytetyössä käytetään käsitettä erokriisi, joka kuvastaa tuota samaista prosessia: ajanjaksoa aina eroa edeltävästä pohdinnasta erosta toipumiseen. Ero-käsitteellä opinnäytetyössä tarkoitetaan yleisesti niin avio- kuin avoerojakin.

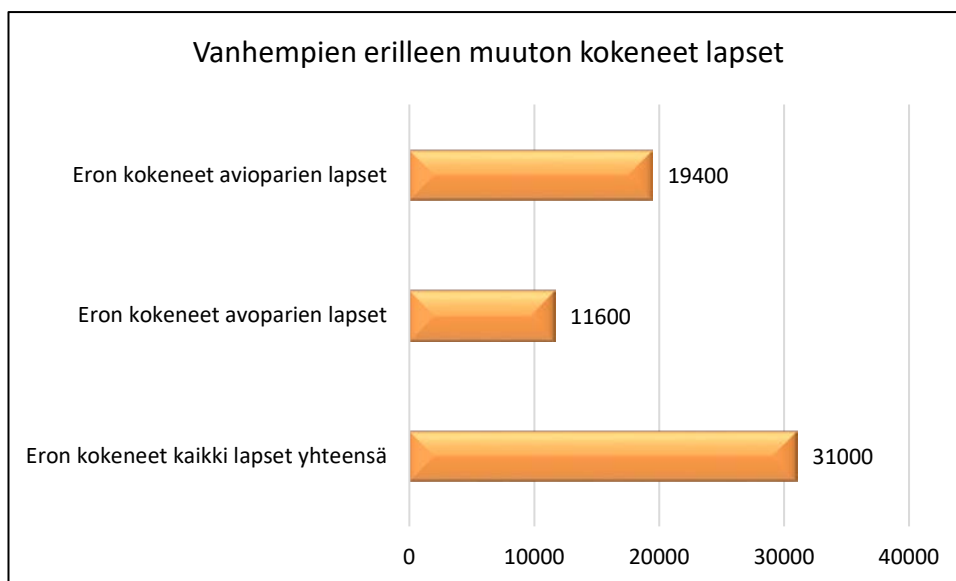
Avioerot ovat yleinen ilmiö nykypäivänä ja yhä useamman lapsen perhe hajoaa vanhempien eron seurauksena (Tilastokeskus 2007). Tilastokeskuksen Suomalainen lapsi 2007 -julkaisun mukaan uuden avioliittolain tultua voimaan vuonna 1988 on avioerojen määrä vakiintunut Suomessa (Kartovaara 2007b, 93). Samaan aikaan Suomi on eronneisuuslukulujensa puolesta Euroopan Unionin jäsenmaiden kärkijoukossa. Väestöliitto toteaaakin,

että avioliitoista eroon päätyy todennäköisesti jatkossakin melkein puolet liitoista (Miettinen n.d.). Vuonna 2011 eronneista aviopareista jopa 60 %:lla oli yhteisiä lapsia ja 40 % olivat lapsettomia pareja (kuvio 4) (Väisänen n.d.). Avioero kohtaa siis useammin perhettä, jossa on lapsia (Paajanen 2003, 5).

KUVIO 4. Vuonna 2011 eronneet avioparit prosentteina

Avioeroja koskevat luvut eivät kuitenkaan kerro lähellekään koko totuutta perheiden hajoamisesta, sillä mukaan ei ole laskettu avoerojen määriä (Miettinen n.d.). Kun ero nähdään tapahtumana, jossa perheen vanhemmat muuttavat erilleen, eikä vain avioliiton purkamisena, saadaan mukaan tarkasteluun myös avoerot ja eron vuosittain kohtaavien lapsiperheiden määrä kasvaa rajusti (Kartovaara 2007b, 93). Kuvioista 5 huomataan, että vuonna 2005 noin 31 000 alaikäistä lasta koki vanhempiensa erilleen muuttamisen. Lapsista 11 600 oli avoparien lapsia. (Kartovaara 2007b, 93.) Tilastokeskuksen (2007) mukaan yhä useampi lapsi syntyykin avoparille. Suomalainen lapsi 2007 -julkaisun mukaan vuonna 2005 avoparien määrä oli selvässä kasvussa ja samanaikaisesti avioliittojen määrä laskussa. (Kartovaara 2007a, 34.) Tulee kuitenkin muistaa, että avoliitto on usein väliaikainen ratkaisu ja osa avopareista menee naimisiin myöhemmin lapsen syntymän jälkeen (Tilastokeskus 2007).

KUVIO 5. Vuonna 2005 vanhempien erilleen muuton kokeneet lapset

Tilastojen valossa kaksi asiaa ovat selkeästi yhteydessä vanhempien parisuhteen päättämisen todennäköisyyteen. Avoliitossa olevat vanhemmat eroavat tilastollisesti useammin kuin avioliitossa olevat vanhemmat (Kartovaara 2007a, 34). Lapsiperheen vanhempien avoliitot hajoavatkin kaksi kertaa useammin kuin vanhempien avioliitot (Tilastokeskus 2007). Liiton ”virallisuuden” lisäksi eron todennäköisyyteen vaikuttavat myös parin lapset: vanhemmat, joiden luona asui yhteisiä lapsia, erosivat harvemmin kuin pariskunnat, joiden luona asui lapsia vain edellisistä liitoista (Kartovaara 2007b, 93). Väestöliiton tutkimusprofessori Osmo Kontula (2013, 225) toteaa vuoden 2013 Perhebarometrissä eroa pohtineiden nimenneen lapset ja heidän tulevaisuutensa yhdeksi tärkeimmäksi syyksi jatkaa suhdetta vaikeuksista huolimatta.

Vaikka eroamisen todennäköisyydessä avo- ja avioliitot poikkeavat toisistaan, eivät eroon johtaneet syyt vaihtelee riippuen suhteen virallisuudesta. Psykologi Kari Kiiänmaan (2008, 20) mukaan suhteen oletetaan nykyään tuovan automaattisesti onnen mukanaan, ja suhde aloitetaan monesti vain halusta tulla rakastetuksi. Pettymyksiä sattuu helposti, kun huomaa parisuhdetta kohtaan olevien odotusten olleen alussa liian suuria (Kiiänmaa 2008, 20). Myös Kontula (2013, 226) toteaa haastatteluiden perusteella liialliset odotukset yhdeksi syyksi eroon. Parisuhteen päättymisen johtuu yleensä useista hyvin moninaisista syistä, ja etenkin kommunikaatio-ongelmat tuodaan esille usein (Kontula 2013, 159, 136), mikä näkyy myös vuoden 2003 Perhebarometrin tutkimuksen tuloksissa eron syihin liittyen (taulukko 1). Kyseisessä taulukossa näkyy eron osasyiksi useimmiten mainitut tekijät.

TAULUKKO 1. Yleisimmät eropäätökseen vaikuttaneet syyt vuonna 2003 (Kontula 2013, muokattu)

VUODEN 2003 PERHEBAROMETRI	
Naisten nimeämät syyt	Miesten nimeämät syyt
1. Vaikeudet puhua ja selvittää erimielisyyksiä	1. Uskottomuus
2. Arvostuksen ja kunnioituksen puute	2. Vaikeudet puhua ja selvittää erimielisyyksiä
3. Parisuhdetta ei hoidettu	3. Rakkauden puute
4. Uskottomuus	4. Parisuhdetta ei hoidettu

Taulukosta huomaa, että niin eronneet miehet kuin naisetkin nimesivät eroon johtaneiksi syiksi uskottomuuden, parisuhteen hoitamattomuuden ja yleiseksi syyksi aiemminkin mainitut kommunikaatio-ongelmat. Kymmenen vuoden päästä tehdyssä Perhebarometrissä nämä neljä tärkeintä osasyytä eroon muuttuivat hieman (taulukko 2). Uudemmassa barometrissä uskottomuus ja rakkauden puute nousivat aiempaa perhebarometriä useammin esiin. Lisäksi yleisimpien syiden joukkoon nousevat uusina asioina muun muassa fyysinen väkivalta ja päihteiden liikakäyttö.

TAULUKKO 2. Yleisimmät eropäätökseen vaikuttaneet syyt vuonna 2013 (Kontula 2013, muokattu)

VUODEN 2013 PERHEBAROMETRI	
Naisten nimeämät syyt	Miesten nimeämät syyt
1. Uskottomuus	1. Uskottomuus
2. Rakkauden puute	2. Rakkauden puute
3. Fyysinen väkivalta	3. Seksuaaliset ongelmat
4. Päihteiden liiallinen käyttö	4. Itse tai puoliso rakastui toiseen

Kontula (2013, 227) muistuttaa kuitenkin, että useat eri tutkimukset osoittavat erojen koostuvan moninaisista syistä, sillä harvoin kukaan vastaa "ei lainkaan vaikuttanut", kun luetellaan erilaisia eron syitä ja pyydetään nimeämään niiden vaikuttaminen omaan eroon. Ei siis pidä olettaa taulukoissa mainittujen syiden olevan automaattisesti yleisimpiä syitä jokaiseen eroon, vaan tulee muistaa eron johtuvan erilaisista tekijöistä, joiden yhteisvaikutus aiheuttaa kasautuvat vaikeudet suhteeseen.

Yllättävä huomio on myös se, että usein erot tapahtuvat samoista syistä kuin, mistä suhde on aikanaan alkanut. Esimerkiksi yksinäisyyden tukahduttamiseksi alkanut suhde saattaa päättyä samasta syystä: toinen alkaa ahdistua suhteessa, jolloin toinen takertuu yhä enemmän kumppaniin peläten entistä enemmän jäävänsä yksin. (Kiianmaa 2008, 24.) Filosofian ja teologian tohtori Jouko Kiiskin (2011) tutkimuksissa toisesta vieraantuminen, erilleen kasvaminen ja emotionaalinen etäisyys nousevat tärkeiksi eron syiksi. Lisäksi hänen tutkimuksessaan esille nousi myös liiallisen työnteon, epätasaisesti jakautuvien kotitöiden ja päihteiden liikakäytön merkitys. (Kontula 2013, 162.) Kiianmaa (2008, 23) muistuttaa myös, että eroajatusten synnyttyä asiaa ei pohdita yksin vaan sitä puidaan muun muassa ystävien tai nettipalstojen avulla: tällöin nämä ulkopuoliselta taholta tulevat ajatukset vaikuttavat myös eropohdintaan joko niitä vahvistavasti tai heikentävästi.

Ero on usein ensimmäinen iso kriisi, jonka lapsi tai aikuinen kohtaa elämässään (Koskela 2009, 14). Päätös erota onkin usein yksi aikuiselämän vaikeimmista ratkaisuista (Vanhemman opas 2014, 4, 6). Ero on aina haastava paikka, mutta aivan omat haasteensa ero asettaa silloin, kun eroperheeseen kuuluu lapsia. Vanhempien päätettävänä ovat lapsen asuminen, tapaamiset ja elatus sekä monet lapseen liittyvät käytännön asiat (Mäkijärvi 2014, 17). Vanhempien tulee lisäksi päättää, jakavatko he huoltajuuden ja valitsevat yhteishuollon vai huolehtiiko toinen lapsista yksin (Mäkijärvi 2014, 91). Dosentti Anna-Maija Castrénin (2009, 156–157) mukaan yhteishuoltajuus on nykyään enemmänkin sääntö ja yksinhuoltajuus poikkeus. Lapsen näkökulman vahvistuminen on saanut aikaan sen, että biologisuuteen perustuvat ihmissuhteet pyritään säilyttämään lapsen elämässä vanhempien eron jälkeenkin (Castrén 2009, 156–157).

Suomen lainsäädännöstä löytyy useita lakeja, jotka säätävät vanhempien eroon liittyvistä asioista. Lapsenhuoltolaki eli laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (361/1983), määrittää muun muassa sen, mitä oikeuksia lapsella on ja mitkä velvollisuudet kuuluvat lapsen huoltajille vanhempien erotessa. Suoraan vanhempien eroon vaikuttavia lakeja ovat muun muassa avioliittolaki 234/1929 sekä laki aviopuolisoiden yhteistalouden jakamisesta 26/2011. Lapsen asemaa koskevia lakeja ovat esimerkiksi laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 361/1983, elatustukilaki 580/2008 ja lapsilisälaki 796/1992. (Vanhemman opas 2014, 10–11.)

4.1.2 Eron vaikutukset lapseen

Erosta puhuttaessa tulee muistaa, että vanhempien kriisin lisäksi se on aina myös lapselle kriisi (Pruuki & Sinkkonen 2017, 21). Vanhempien välisen yhteistyön onnistuminen tai epäonnistuminen vaikuttaa kokonaisvaltaisesti heidän lapsensa tulevaisuuteen, sillä vanhempien eron kautta lapsi rakentaa omaa käsitystään muun muassa avioliitosta ja perhe-elämästä. (Ayalon & Flasher 1997, 19–20.) Seurantatutkimusten välityksellä avioerojen vaikutuksia lapseen tutkineet Judith Wallerstein, Julia Lewis ja Sandra Blakeslee (2007, 303) muistuttavat, ettei erolapsella aikuiseksi kasvettaessaan välttämättä ole ollenkaan kokemusta miehen ja naisen välisestä ehjästä suhteesta. Erotilanteen vaikutus lapseen riippuu kuitenkin monista eri osatekijöistä, kuten esimerkiksi eron syistä sekä siitä, miten elämä eron jälkeen jatkuu (Wallerstein ym. 2007, 186).

Lapset ovat riippuvaisia vanhemmistaan ja sen vuoksi hyvin haavoittuvaisia vanhempiensa elämässä tapahtuville kriiseille. Pieni lapsi myös kokee tapahtumat ikään kuin vanhempiensa kautta. (Ayalon & Flasher 1997, 19–20.) Itse erotilanteessa lasta kuormittavat monet asiat (Koskela 2009, 19–20). Arjessa tapahtuvat muutokset koskien esimerkiksi asuinpaikkaa, päiväkotia, koulua, harrastuksia ja vanhempien tapaamista pohdituttavat lasta ja aiheuttavat usein huolta. Myös tärkeissä ihmissuhteissa tapahtuvat muutokset kuormittavat lasta. Erityisesti mahdollisuus säilyttää hyvä suhde kumpaankin vanhempaan olisi lapselle tärkeää. Lapsen elämään liian varhaisessa vaiheessa eron jälkeen tulevat vanhempien uudet kumppanit voivat vaikeuttaa lapsen sopeutumista uuteen elämäntilanteeseen. Eron tuomat taloudelliset haasteet saattavat koskettaa lasta, esimerkiksi jos siitä seuraa tärkeän harrastuksen loppuminen tai vanhemman ja lapsen yhteisen ajan vähentyminen vanhemman enenevän työnteon takia. (Koskela 2009, 19–20.) Nuorimpien lasten on tutkimuksissa todettu kuormittuvan erosta eniten, sillä erotilanteessa he vaativat jatkuvaa turvaa ja huolenpitoa, mikä saattaa aikuisen oman kriisin vuoksi jäädä aiempaa vähemmälle (Wallerstein ym. 2007, 186).

Ero ajatellaan usein vanhempien ohimenevänä kriisinä, mutta 25 vuoden pitkittäistutkimuksessa todettiin, että lapsille ero on kumulatiivinen tapahtuma: tämä tarkoittaa sitä, että ajan kuluessa eron vaikutus lapseen voimistuu ja se on suurimmillaan lapsen kasvet-

tua aikuiseksi. Lapsi kokee vanhempiensa eron jokaisessa kehitysvaiheessaan uudella tavalla ja täysi-ikäisenä eron vaikutukset näkyvät muun muassa persoonallisuudessa, parisuhteissa luottavaisuudessa sekä muutosten sietokyvyssä (Wallerstein ym. 2007, 301–302).

2000-luvulla tehdyssä tutkimuksessa haastateltiin 27 eron lasta aikuisena, joista suurin osa oli kokenut vanhempiensa eron alle 3-vuotiaana. Tutkimus osoitti eron käsittelytavan ja kriisin aikaisen tuen määrän heijastuvan erolasten aikuisuuteen: Jos erolapset olivat käsitelleet vanhempien eron yksin tai muiden avulla, usko parisuhteisiin ja kumppaniin luottaminen onnistui aikuisena. Lapsen joutuessa kantamaan eron aikana vastuun itseltään tai jäädessään vanhempiensa vähäiselle huomiolle, parisuhteiden rakentaminen ja luottaminen toiseen osapuoleen oli myös aikuisena hankalaa. Itsestään huolehtivat lapset ottivat aikuisina välimatkaa vanhempiinsa, ja tunteidensa kanssa yksin jääneet lapset puolestaan kaipasivat vanhempiaan aikuisinakin. Lisäksi eron aikana tunteistaan vaienneilla lapsilla oli vaikeuksia tunteiden ilmaisemisessa myös aikuisuudessa. Eron onnistuneesti käsitelleet lapset muodostivat suhteet vanhempiinsa. (Kääriäinen ym. 2009, 178, 184–187.) Tutkimukset osoittavatkin eron vaikutusten näkyvän lasten elämässä suurimmillaan heidän rakentaessaan suhdetta omaan kumppaniinsa (Wallerstein ym. 2007, 303).

Vanhempien ero on aina suuri riski lapselle (Koskela 2009, 3). Lapsuudessa tapahtuvista vastoinkäymisistä kuten vanhempien erosta aiheutuvat seuraukset voidaan syntymekanisminsa perusteella jakaa kahteen luokkaan: pitkäaikaisen stressin tai traumaattisten kokemusten aiheuttamiksi. Kroonista stressiä voi aiheutua erossa lapselle tilanteesta, jossa hän joutuu esimerkiksi pitkäaikaisesti eroon toisesta vanhemmastaan. (Vezzetti 2016.) Riikka Koskelan (2009, 21) mukaan ero voi muuttua lapselle traumaattiseksi kriisiksi, jos se tapahtuu täysin odottamatta tai jos lapsi joutuu huolto- ja tapaamisriidan kohteeksi. Vanhempien pitäisi pystyä jättämään keskinäiset ristiriitansa taka-alalle ja toimia yhteistyössä, jotta lapsi ei joutuisi riitoihin mukaan, viestinviejäksi tai välikappaleeksi. Koskelan mukaan sen lisäksi, että vanhempien avoin vihamielisyys toisiaan kohtaan ja riitely kuormittavat lasta, ne ovat myös uhka lapsen kehitykselle. (Koskela 2009, 19–20.) Asiantuntijoiden mukaan vanhempien tulisikin välttää riitelyä erotilanteessa (Wallerstein ym. 2007, 279, 314). Leena Mäkijärven (2014, 86) mukaan jo alle kolmevuotiaat ahdistuvat vanhempien riitelystä, vaikka eivät käytettyjä sanoja ymmärtäisikään. Lisäksi valtaosa lapsista saa psyykkisiä oireita, jos joutuvat kuulemaan ja näkemään vanhempiensa

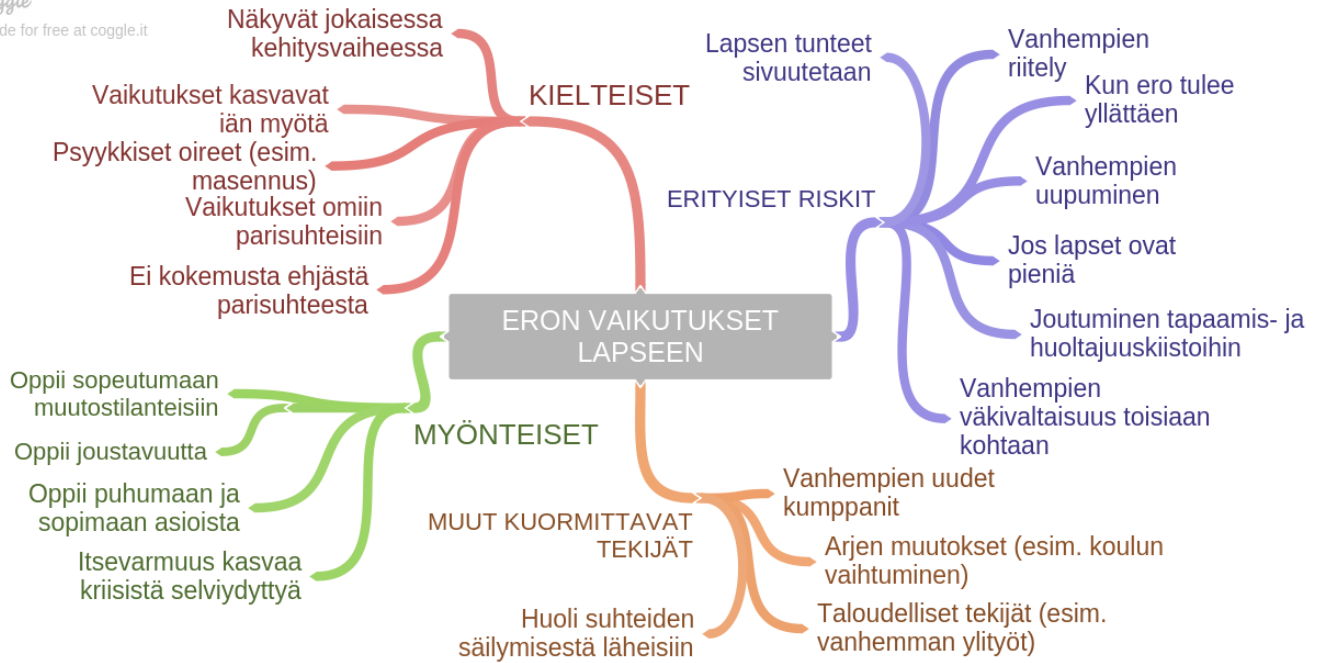
riitelyä. Kaikista vahingollisinta on vanhempien välisen fyysisen väkivallan todistaminen. (Mäkijärvi 2014, 86.)

Ero voi muodostua traumaattiseksi myös tilanteissa, joissa lapsi menettää täysin yhteyden toiseen vanhempaansa tai jos lasta ei ole huomioitu erossa tarpeeksi. (Koskela 2009, 21.) Vakavasta masennuksesta kärsivien nuorten aikuisten taustalta on Mäkijärven (2014, 24) mukaan löytynyt viitteitä vanhempien erossa kärsimisestä sekä omista läheisistä, kuten toisesta vanhemmasta tai sisaruksista eroon joutumista. Myös vanhempien omat, eron takia vähentyneet voimavarat vaikuttavat lapseen. Pitkään jatkuneet haasteet arjen pyörittämisessä ja vanhemman uupuminen voivat haitata lapsen kehitystä. (Koskela 2009, 20.)

Suurimmat kielteiset vaikutukset syntyvät tutkimusten mukaan tavasta, jolla ero toteutetaan (Koskela 2009, 3). Lasten kannalta merkittävintä eron keskellä on se, pystyvätkö vanhemmat asettamaan lapsensa hyvinvoinnin etusijalle ja jättämään parisuhteen päättymisensä toissijaisemmaksi asiaksi (Pruuki & Sinkkonen 2017, 67). Koskelan (2009, 6) mukaan se, millaiseksi vanhempien välinen suhde eron jälkeen muodostuu, on lapsen kannalta oleellista. Parhaimmat edellytykset sille, että lapsi selviää hyvin eron tuomasta muutoksesta syntyvät, kun eronneet vanhemmat pystyvät asettamaan vanhemmuuden henkilökohtaisten ristiriitojensa ja kielteisten tunteiden edelle. Heidän tulisi myös pystyä tekemään yhteistyötä lapseen liittyvissä asioissa ja pitämään huolta, että lapsi ei joudu aikuisten kiistoihin mukaan. (Koskela 2009, 3.) Sopuisakaan ero ei kuitenkaan aina takaa lapsen hyvinvointia: vaikka vanhemmat pystyisivät välttämään riitelyä erotilanteessa ja kommunikoimaan sivistyneesti, saattavat lapsen tunteet ja tilanne kuitenkin todellisuudessa jäädä toissijaisiksi (Wallerstein ym. 2007, 279, 314).

Erolla on paljon kielteisiä vaikutuksia lapseen, mutta olisi hyvä kuitenkin muistaa, että ero ei koskaan automaattisesti tarkoita kärsimystä ja huonoa lapsuutta. Mäkijärven (2014, 100) mukaan parhaimmillaan ero antaa lapselle hienon mallin siitä, miten muutostilanteista selvitään. Lapsi oppii, että kaikesta voidaan keskustella ja sopia. Lapsi voi oppia myös joustavuutta ja lapsen usko itseensä voi vahvistua, kun hän ymmärtää selvinneensä niinkin suuresta elämänmuutoksesta kuin vanhempien erosta. (Mäkijärvi 2014, 100.) Erolla on hyvin moninaisia vaikutuksia lapseen, mikä näkyy yhteenvedosta (kuvio 6).

coggle
made for free at coggle.it

KUVIO 6. Yhteenveto eron vaikutuksista lapseen

4.1.3 Lapsen tukeminen ja erosta selviytyminen

Jokainen lapsi on erilainen ja reagoi elämässään tapahtuviin muutoksiin eri tavoin. Samoin lapset kokevat myös eron eri tavoilla. Kokemukseen ja eron kuormittavuuteen vaikuttavat lapsen ikä, yksilöllinen kehitystaso sekä yksilölliset piirteet. (Koskela 2009, 19, 24.) Lapset myös selviytyvät erosta eri tavoin, riippuen muun muassa heidän sitkeydestään tai haavoittuvaisuudestaan. Herkästi reagoivat lapset tarvitsevat paljon tukea, mikä vaikuttaa kielteisesti erosta selviytymiseen, sillä erossa lapset joutuvat usein ikään kuin itse kasvattamaan itseään, kun vanhempien voimavarat ovat vähissä. Rohkeat ja itseohjautuvat lapset selviävät paremmin, sillä heillä on eron jälkeisessä elämässä vaadittavia taitoja enemmän. (Wallerstein ym. 2007, 273.) On myös mahdollista, että lapsi kantaa huolia vain hiljaa mielessään eikä näytä niitä ulospäin. Tällöin eron seuraukset voivat näkyä vasta vuosien kuluttua erosta. (Mäkijärvi 2014, 90.) Erotilanteessa olisikin tärkeää, että vanhemmat osaisivat lukea lastaan niin, että pystyisivät tukemaan tätä parhaalla mahdollisella tavalla. Jokaisella lapsella tulisi olla mahdollisuus saada vanhemmiltaan ja lähipiiriltään juuri omanlaistaan tarvitsemaansa tukea. (Koskela 2009, 19.)

Eron suunnittelu ja lapsen valmisteleminen eroon voivat vähentää arjessa tapahtuvien muutosten kuormittavuutta (Koskela 2009, 19). Lapsen tulisi ikätasoonsa nähden sopivalla tavalla saada tietää, miksi vanhempien ero tapahtuu ja mitkä ovat sen seuraukset. Usein eron syitä ja seurauksia käsittelevät keskustelut jäävät vähäisiksi, minkä takia lapsi kokee eron tulleen kuin tyhjästä tai alkaa syyllistää siitä itseään. (Wallerstein ym. 2007, 81–82.) Koskelan (2009, 24) mukaan eroissa pätevät samat ”perussäännöt” lasten iästä riippumatta. Vanhempien tulisi huolehtia, että lapsi tietää seuraavat asiat: vanhemmat rakastavat lastaan samalla tavalla erosta huolimatta, lapsi ei ole syyllinen eroon ja tällä on lupa omiin tunteisiinsa. Lisäksi lapsi tulee aina huomioida erossa muun muassa tukemalla lasta muutoksessa. (Koskela 2009, 19, 24.) Lapsen kannalta olisi tärkeää, että arjen rutinit esimerkiksi koulun, harrastusten ja läheisten ihmisten osalta pysyisivät mahdollisimman muuttumattomina (Cohen & Weitzman 2016, 6). Lapsen tunteet saattavat herättää vanhemmassa ahdistusta tai syyllisyyttä, mutta lapselle on annettava lupa näyttää tunteitaan ja ilmaista niitä. Lapsi tarvitsee läsnä olevaa aikuista, joka kuuntelee ja on kiinnostunut lapsen toiveista ja tarpeista. Se miten lasta tuetaan ja huomioidaan erossa, on selviytymisen kannalta oleellista. (Koskela 2009, 19, 24.)

Tutkimusten mukaan lapsi selviää erosta paremmin, kun vanhemmat pystyvät päättämään ja sopimaan yhdessä lapsen asioista (Mäkijärvi 2014, 17). Vanhempien välinen luottamuksellinen ja toimiva suhde tukee lapsen selviytymistä erossa (Koskela 2009, 18). Tutkimusten mukaan vanhemmat, jotka erosta huolimatta kasvattavat lastaan yhteistyössä, tukevat lapsen selviytymistä (Mäkijärvi 2014, 72). On lapsen edun mukaista, että kumpikin vanhempi säilyy lapsen elämässä eikä eron tulisi koskaan uhata lapsen suhdetta kumpaankaan vanhempaansa (Koskela 2009, 19). Aina kummankin vanhemman säilyminen lapsen elämässä ei kuitenkaan ole mahdollista. Mäkijärvi (2014, 72) muistuttaa, että lapsi voi selvitä vaikeastakin erosta, kunhan hänellä on yksikin turvallinen ja luotettava vanhempi elämässään, joka pitää hänestä huolta. Vanhempien oma sopeutuminen eroon ja uuteen elämäntilanteeseen vahvistavat myös lapsen selviytymistä (Koskela 2009, 18).

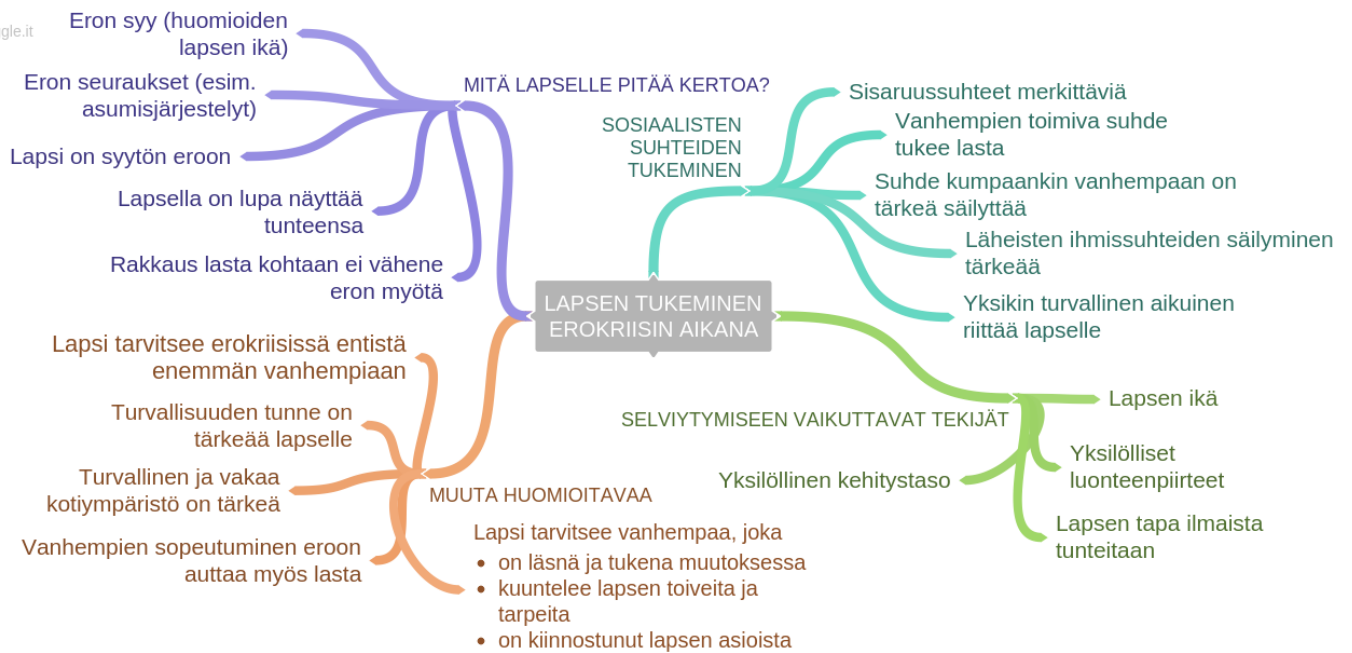
Vanhempien lisäksi muut sukulaiset ja läheiset ihmiset ovat tärkeä tuki lapselle vanhempien erossa. Sukulaisuussuhteet ovatkin yksi asia, josta on yleensä keskusteltava eron jälkeen. Muutokset lapselle tärkeissä ihmissuhteissa, kuten suhteissa isovanhempiin, sukulaisiin, ystäviin ja sisaruksiin, olisi hyvä pyrkiä minimoimaan. (Koskela 2009, 8, 18.) Pahimmillaan ero voi aiheuttaa lapsen joidenkin sukulaisuussuhteiden lopullisen katkeamisen

(Mäkijärvi 2014, 54). Koskelan (2009, 18) mukaan hyvä sisarusuhde voi toimia erossa suojaavana tekijänä. Turvaa ja vertaistukea haetaan sisaruksilta, jotka käyvät läpi samoja kokemuksia (Wallerstein ym. 2007, 172). Vaikka vanhemmat eroavat, niin sisarussuhteet pysyvät yleensä muuttumattomina (Koskela 2009, 18). Eron myötä sisarussuhteet usein myös vahvistuvat (Wallerstein ym. 2007, 172).

Eroa ei sellaisenaan voi luokitella parhaaksi tai huonoimmaksi ratkaisuksi. Tärkeintä olisi, että vähintäänkin toinen vanhemmista huomioi lapsen rakentamalla tälle turvallisen ja vakaan kotiympäristön. Myös vastuullinen ja rakastava yksinhuoltaja on hyväksi lapselle. 25 vuoden mittaisen pitkittäistutkimuksen myötä todettiin, että niin sanottua kaoottista kotielämää elävät lapset elävät samankaltaista elämää – olivatpa perheen vanhemmat sitten eronneita tai yhdessä edelleen. (Wallerstein ym. 2007, 158, 304.) Lapset selviytyvät erosta hyvin, jos kumpikin vanhempi pystyy rakentamaan elämänsä taas mieleisekseen ja isona osana heidän uutta elämäänsä ovat lapset. Kun lapsi tuntee olonsa turvalliseksi, pystyy hän helpommin tutustumaan ja solmimaan suhteita uusiin ihmisiin. Asian tärkeys korostuu siinä kohtaa, kun lapsen elämään astuu vanhempien uusia kumppaneita. (Mäkijärvi 2014, 48.)

Erotilanne vaatii vanhemmilta uhrauksia lapsen hyvinvoinnin tukemiseksi. Samaan aikaan vanhempien omat voimavarat ovat usein koetuksella. Eron myötä kullekin perheenjäsenelle tulee omanlaisia tarpeita – vanhempien etu ei ehkä olekaan enää samalla lapsen hyvinvointia edistävä tapa toimia. (Wallerstein ym. 2007, 235.) Lapsen turvallisuuden tunnetta kuitenkin lisää se, kun vanhemmat pystyvät erosta huolimatta pitämään kiinni vanhemmuudestaan (Mäkijärvi 2014, 48). Erotilanteessa lapsi tarvitsee entistä enemmän vanhempiaan ja heidän tukeaan. Eron jälkeen aikaa tulisikin jäädä entistä enemmän lapsille (Wallerstein ym. 2007, 279). Kuvioon 7 on koottu yhteenveto lapsen tukemisesta erokriisin aikana.

KUVIO 7. Yhteenveto lapsen tukemisesta erokriisin aikana

4.2 Vanhemmuus erossa

Luvussa käsitellään lapsiperheen eroa vanhempien näkökulmasta. Eron myötä vanhemmuus muuttuu ja omaa rooliaan vanhempiana täytyy pohtia uudelleen. Luvun lopussa esitellään yhteistyövanhemmuuden käsite, joka on hyvin tärkeä osa toimivaa vanhemmuutta eron jälkeen.

4.2.1 Muuttuva vanhemmuus

Vanhemmuuden käsitettä voidaan tarkastella niin biologisen, sosiaalisen kuin psykologisenkin näkökulman kautta. Vanhemmuudesta voidaan erottaa yhtäaikaaisesti taloudellinen, yhteiskunnallinen ja juridinen puoli. Vanhemmuus voidaan nähdä myös joukkona erilaisia rooleja ja olemisen tapoja. (Kääriäinen 2008, 108.) Jokaisella on lisäksi oma henkilökohtainen käsitys ja kokemus siitä, mitä vanhemmuus tarkoittaa. Yliopistonlehtori ja tutkija Aino Kääriäisen (2008, 108) mukaan vanhemmuus on monimuotoista ja muuttuvaa. Se ei ole enää selkeä isän tai äidin rooli, vaan jatkuva prosessi, joka haastaa pohtimaan omaa tapaansa olla vanhempi.

Ero haastaa käsityksen vanhemmuudesta (Ayalon & Flasher 1997, 20). Kääriäisen (2008, 112) tekemän tutkimuksen mukaan ero saa vanhemmat tulemaan uudella tavalla tietoisiksi vanhemmuudestaan. Joillekin ero saattaa olla sysäys, jonka myötä omaa vanhemmuutta aletaan ensimmäisen kerran pohtia. Vanhemmuuden merkityksen ymmärtämisen kautta lapset tulevat usein eri tavalla näkyväksi vanhemmalleen. (Kääriäinen 2008, 112–113.) Eron myötä vanhempien on tehtävä niin oman kuin lapsenkin kannalta merkittävä päätös vanhemmuuden roolien jakamisesta (Ayalon & Flasher 1997, 20). Tällöin vanhemmuus yleensä myös muuttuu muotoaan eron jälkeen (Koskela 2009, 10). Perhettä kohtaava ero voi rikkoa ja tuhota vanhemmuutta, mutta se voi myös toimia vanhemmuutta vahvistavana. Ero pakottaa yleensä muutenkin pohtimaan elämän arvoja uudemman kerran. Kriisin keskellä ero saattaa myös tarjota mahdollisuuden ymmärtää omaa vanhemmuuttaan ja lastaan uudella tavalla. (Kääriäinen 2008, 112.)

Kummankin vanhemman kokemukseen eron jälkeisestä vanhemmuudesta vaikuttavat muun muassa eroamisen tapa, se millainen parisuhde oli ennen eroa sekä vanhempien välille eron jälkeen muodostunut vanhemmuussuhde (Koskela 2009, 12). Erossa vanhemmat eroavat toisistaan, mutta eivät lapsistaan (Vanhemman opas 2014, 13). Eron jälkeen parisuhde päättyy, mutta tilalle jää vanhemmuussuhde, joka velvoittaa vanhemmat yhteistyöhön vielä eron jälkeenkin. Lapsi ja yhteinen vanhemmuus toimivat entisiä puolisoihin yhdistävinä tekijöinä. (Koskela 2009, 6.)

4.2.2 Yhteistyövanhemmuus

Kirjallisuudessa käytetään kahta termiä puhuttaessa vanhempien onnistuneesta vastuunjaosta erotilanteesta ja lapsen liittyvissä asioissa. Opinnäytetyön teoriaosuudessa käytetään käsitteitä yhteistyövanhemmuus sekä jaettu vanhemmuus sen mukaan, miten niitä on käytetty alkuperäisissä lähteissä. Kummallakin termillä tarkoitetaan siis samaa asiaa. Myöhemmin opinnäytetyössä käytetään pelkästään yhteistyövanhemmuuden käsitettä, sillä se on MLL Tampereen osaston eropalveluissa käytettävä termi.

Isyystutkija ja kasvatustieteiden lehtori Jouko Huttusen (2001, 175–176) mukaan jaetulla vanhemmuudella tarkoitetaan kummankin vanhemman tasapuolista ja aktiivista sitoutumista lapsensa elämään. Yhteistyövanhemmuudesta puhutaan silloin, kun vanhemmat suunnittelevat yhdessä eron, huolehtivat lapsen asioista yhdessä ja tukevat toista osapuolta muuttuvan vanhemmuuden keskellä (Pruuki & Sinkkonen 2017, 72). Jaettu vanhemmuus ei tarkoita lapsen viettävän aikaa tasan puoliksi kummankin vanhemman kanssa tai lapseen liittyvien asioiden jakamista prosentuaalisesti tasan kummallekin vanhemmalle. Se ei myöskään merkitse vuoroasumista vaan sitä, että erosta huolimatta lapsi kokee edelleen molempien vanhempien huolehtivan hänestä. (Kääriäinen, Hämäläinen & Pölkki 2009, 41.)

Sosiaalityön professori Hannele Forsberg ja yhteiskuntatieteiden tohtori Ritva Nätkin (2003, 110) muistuttavat, että huoltajusratkaisuna yhteishuolto ei tarkoita automaattisesti yhteistyövanhemmuutta. Huollon muoto ei nimittäin kerro siitä, miten aikuisten keskenään toteuttama vanhemmuus todellisuudessa jakautuu tai näkyy lapsen arjessa. Esimerkiksi yhteishuoltajuus voi todellisuudessa tarkoittaa "unohdettua byrokraattista paperia" tai käytännössä kokonaisvaltaisesti toimivaa yhteistyövanhemmuutta. (Forsberg & Nätkin 2003, 110.) Yhteishuoltajuspäätöksen ideana on kuitenkin tukea ajatusta jaetusta vanhemmuudesta: sen tarkoituksena on edistää kummankin vanhemman tasapuolista osallistumista lastensa elämään (Huttunen 2001, 53).

Lapsen huollon tavoitteena on mahdollistaa lapselle mielekkäät läheiset ihmissuhteet etenkin lapsen ja tämän vanhempien välille (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 1983/361). Käytännössä toimiva yhteistyövanhemmuus vaatii kummaltakin vanhemmalta muun muassa työn ja perhe-elämän onnistunutta yhteensovittamista sekä kotiaskareiden ja lapsen hoitoon liittyvien asioiden toteuttamista (Huttunen 2001, 175–176). Arjen asioiden jakamisen lisäksi jaetun vanhemmuuden tärkeänä osana pidetään myös ilojen ja surujen sekä muiden tuntemusten jakamista. Lapsi tuo mukanaan myös muun muassa haikeita tunteita ja luopumisen tuskaa. Parhaimmillaan jaetussa vanhemmuudessa kaikki lapsen mukanaan tuomat asiat lankeavat kummallekin vanhemmalle – niin myönteiset kuin kielteisetkin ilmiöt. (Huttunen 2001, 176.)

Tutkimusten mukaan yhteistyövanhemmuus vähentää merkittävästi eron kielteisiä vaikutuksia lapseen (Pruuki & Sinkkonen 2017, 72). Erolapsen kannalta oleellisinta onkin nimenomaan toimivan yhteistyövanhemmuuden luominen. Toimiva yhteistyövanhemmuus edellyttää uusien tapojen löytämistä alkaen siitä, miten yhteisistä asioista keskustellaan ja sovitaan. Lapsi voi joutua vanhempien ristiriitojen välikädeksi, jos vanhempien välinen yhteistyö ei toimi. (Koskela 2009, 10, 18.) Ero on mahdollista toteuttaa niin, että lapsi selviää erosta hyvin ja on sen jälkeen luottavaisempi ja valmiimpi kohtaamaan uusia elämänmuutoksia. Oli eropäätös sitten yhdessä tehty tai vain toisen ilmoitus, se ei kerro vielä mitään siitä, miten ero toteutetaan ja miten asioista pystytään sopimaan (Mäkijärvi 2014,16).

Mahdollisuudet toteuttaa ero niin, että lapsi kärsisi mahdollisimman vähän, ovat siis olemassa, mutta niihin tarttuminen on vanhemmista itsestään kiinni. Eron jälkeisestä vanhempien välisestä vanhemmuussuhteesta huolehtiminen olisi lapsen kannalta tärkeää, sillä se suojelee lasta eron negatiivisilta vaikutuksilta (Koskela 2009, 8, 12). Ideaalitulanteessa lapsi saa viettää eron jälkeenkin riittävästi aikaa kummankin vanhemman kanssa ja myös lapsen muita läheisiä ihmissuhteita ylläpidetään muutoksista riippumatta (Kääriäinen ym. 2009, 41).

Yhteistyövanhemmuuteen liittyy usein haasteita. Eron aiheuttamat ristiriitaiset tai voimakkaat tunteet entistä puolisoa kohtaan voivat vaikeuttaa tai hidastaa yhteistyövanhemmuuden toteutumista. (Koskela 2009, 8, 12.) Forsbergin ja Nätkinin (2003, 106) mukaan parisuhde ja vanhemmuus olisi hyvä pystyä näkemään toisistaan erillään olevina asioina: ne ovat toisiinsa yhteydessä mutta eivät nivoudu yhteen. Koskela (2009, 6) muistuttaakin, että vanhemmuus jatkuu parisuhteen päätyttyäkin. Nykypäivänä biologisten perhesiteiden, kuten vanhemmuuden jatkuvuutta arvostetaan ja sitä halutaan tukea. Pyrkimys jaettuun erovanhemmuuteen tarjoaa kuitenkin riitaisissa eroissa mahdollisuuden myös valankäyttöön sekä vahingon- ja kiusantekoon. (Castrén 2009, 145.) Olisikin tärkeää, että vanhemmat osaisivat erottaa erosta ja parisuhteen päättymisestä johtuvat tunteet ja pitää ne erillään vanhemmuudesta, jotta yhteistyövanhemmuus pääsisi toteutumaan (Koskela 2009, 12). Eron jälkeen vanhempien välinen suhde muuttuu parisuhteesta jonkinlaiseksi lapsikeskeiseksi ja -välitteiseksi suhteeksi: parisuhteen sijaan ensisijaiseksi nousee vanhemmuuden tärkeys (Forsberg & Nätkin 2003, 106–107).

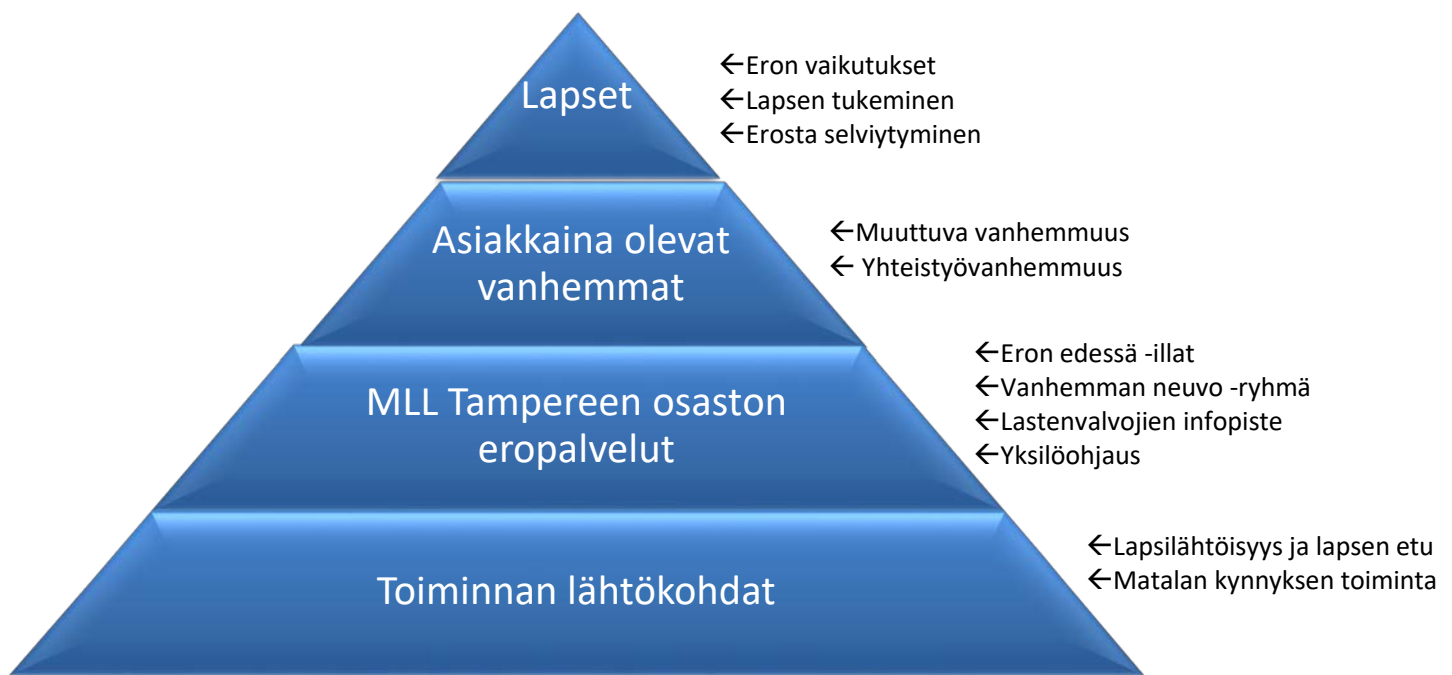
Niin kuin muutkin suhteet, erosuhde ja yhteistyövanhemmuus vaativat kumpikin paljon aikaa kehittyäkseen: usein ulkopuolelta saatu tuki onkin tarpeen toimivan yhteistyövanhemmuuden luomiseksi (Koskela 2009, 8, 10). Outi Ritari-Alhon (2017) mukaan myös MLL Tampereen osaston eropalveluiden tavoitteena on nimenomaan yhteistyövanhemmuuden tukeminen ja siihen kannustaminen, minkä takia käsite nähdään myös opinnäytetyön kannalta tärkeänä. Eräs MLL Tampereen osaston lastenvalvojainfoon osallistunut äiti kertoi palvelun myötä ymmärtäneensä, että vanhempien toimivalla yhteistyöllä on jatkossa valtavasti merkitystä, jotta lapsen asiat voidaan hoitaa suotuisasti (Lapsi ja ero -hankkeen loppuraportti 2014, 41). Yhteisvanhemmuuden tukeminen nimettiin myös aiemmin mainitussa LAPE-hankkeessa keskeiseksi tavoitteeksi (Nieminen 2017, 9). Yhteistyövanhemmuuden onnistumisen perustan muodostavatkin vanhempien ymmärrys yhteistyövanhemmuuden merkityksestä sekä halu toimia lastensa parhaaksi. Kuvio 8 kertoo tiivistetysti, mitä yhteistyövanhemmuus on.

KUVIO 8. Yhteenvedo yhteistyövanhemmuudesta

Kuviosta 9 nähdään edellisten lukujen sisältö sekä koko opinnäytetyön kannalta keskeisimmät käsitteet tiivistettynä. MLL Tampereen osaston eropalveluiden toiminnan lähtökohdat muodostavat kuvion perustan lisäksi pohjan myös tälle opinnäytetyölle. Lähtö-

kohdiksi nimettyjen toimintaperiaatteiden toteutumista selvitetään opinnäytetyön yhteydessä toteutettavan kyselyn avulla. Alhaalta päin laskettuna kuvion seuraava taso koostuu MLL Tampereen osaston eropalveluista, joiden toiminnasta kyselyn avulla pyritään saamaan tietoa. Eropalvelut on suunnattu eroaville, eronneille tai eroa harkitseville vanhemmille ja heidän kauttaan eropalveluiden vaikutukset heijastuvat myös lapsiin. Lapset ovat kuviossa korkeimmalla tasolla, sillä he ovat välillisesti toiminnan keskiössä aina eropalveluiden toiminnan lähtökohdista alkaen.

KUVIO 9. Yhteenveto opinnäytetyön teoreettisesta viitekehyksestä

Kuviossa mainitut seikat ovat opinnäytetyön kannalta keskeisiä, koska niiden avulla pyritään ymmärtämään MLL Tampereen osaston eropalveluiden toiminnan ydintä. Samalla on mahdollista vanhempien kokemusten kuulemisen avulla selvittää, toteutuvatko toiminnan lähtökohdat palveluissa toivotulla tavalla.

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

5.1 Opinnäytetyön suunnittelu ja prosessin kulku

Opinnäytetyöprosessi alkaa aina tutkimusongelman määrittämisestä sekä tutkimuskysymysten luomisesta. Suunnitteluvaiheesta opinnäytetyöprosessi etenee tiedon keräämiseen. Tällöin suunnitteluvaiheessa luotuihin tutkimuskysymyksiin lähdetään hakemaan vastauksia kerättävän aineiston avulla. Opinnäytetyön aineiston keräämisen jälkeen aloitetaan analysointi ja sen pohjalta tehdään tulkintoja sekä johtopäätöksiä. (Kananen 2010, 36.)

Opinnäytetyön idea saatiin Tampereen ammattikorkeakoulun sosiaalialan Opparimarkkinoilla 15.9.2017, kun Outi Ritari-Alho tuli esittelemään Mannerheimin lastensuojeluliiton Tampereen osaston eropalveluita. Yhteistyö sai tuolloin alkunsa ja opinnäytetyötä alettiin suunnitella yhteisissä palaverissa: suunnitteluun sisältyi muun muassa tutkimuskysymysten, tutkimusmenetelmien sekä aiheen valinnan rajauksen pohtimista. Tavoitteiksi muodostuivat vanhempien näkemysten kartoittaminen ja heidän äänensä kuuluviin tuominen, minkä takia keskiöön nostettiin nimenomaan asiakasnäkökulma. Mahdollisimman monen asiakkaan ”äänen” kuulemiseksi, opinnäytetyö päätettiin toteuttaa kyselynä. Tutkimussuunnitelma valmistui syksyllä 2017 ja se esitettiin seminaarissa hyväksytysti 5.12.2017. Sen jälkeen 9.1.2018 haettiin tutkimuslupaa MLL Tampereen osaston eropalveluiden toiminnanjohtajalta, ja lupa saatiin 23.1.2018.

Opinnäytetyön perusjoukoksi valikoituivat MLL:n Tampereen osaston eropalveluita käyttäneet vanhemmat. Kohderyhmäksi muodostui rajaukseen kuuluvia palveluita käyttäneet vanhemmat ja heiltä lähdettiin keräämään aineistoa opinnäytetyötä varten. Syksyn 2017 aikana kerättiin kyselyyn vastaamisesta kiinnostuneiden vanhempien sähköpostiosoitteita erillisillä yhteystietojen keräyslomakkeilla (ks. Liite 1). Lomakkeita vietiin MLL Tampereen osaston eropalveluiden toimipisteelle kävijöiden saataville. Halukkaiden vastaajien tavoittamiseksi opinnäytetyön tekijät kävivät lisäksi esittelemässä kävijöille opinnäytetyönsä aiheita 13.2.–27.3.2018 välisenä aikana järjestetyissä Eron edessä -illoissa. Samalla he keräsivät sähköpostiosoitteita palveluita käyttäneiltä vanhemmilta.

Opinnäytetyön aiheeseen liittyviin lähdemateriaaleihin tutustuttiin koko opinnäytetyöprosessin ajan, syksystä 2017 lähtien. Kyselylomake suunniteltiin ja sen toimivuutta testattiin vuoden 2018 alussa. Kysely avattiin kohderyhmälle 14.2.2018 ja tällöin myös ensimmäiset paperiset lomakkeet jätettiin toimipisteelle kohderyhmän saataville. Kyselyn sähköistä linkkiä jaettiin sähköpostitse niille vanhemmille, jotka olivat aiemmin antaneet yhteystietonsa kyselyä varten. MLL Tampereen osaston eropalveluiden työntekijät jakoiivat linkkiä myös muun muassa Facebookin kautta, Tampereen osaston nettisivuilla sekä lähettivät sen sähköpostitse asiakkaille, joiden sähköpostiosoitteet heillä oli ennestään valmiina.

Kyselyn ohella päätettiin kartoittaa vanhempien kokemuksia myös palautelaatikoiden avulla, joihin sai halutessaan pudottaa Post it -lapulla kommentteja palveluun liittyen. Laatikot vietiin toimipisteelle 13.2.2018, mutta myöhemmin opinnäytetyöprosessin aikana tämä luova menetelmä osoittautui tehottomaksi aineistonkeruumenetelmäksi. Kokonaisuudessaan tutkimusaineiston kerääminen oli tarkoitus päättää 15.4.2018, mutta kyselyn vastaamisaikaa päätettiin jatkaa kesäkuun loppuun saakka vastausten vähäisen määrän takia. Kyselyn markkinointia kohderyhmälle jatkettiin vastaamisajan loppuun saakka. Aineiston analysointivaihe sai alkunsa heinäkuussa.

5.2 Tutkimusote

Opinnäytetyön tutkimusote on pääosin kvantitatiivinen. Kvantitatiivisessa eli määrällisessä menetelmässä tietoa tarkastellaan tilastollisesti numeroiden kautta ja tutkimusaineisto voidaan muuttaa mitattavaan muotoon (Vilkkä 2007, 14, 35). Myös Jorma Kanasen (2010, 37) mukaan kvantitatiiviseksi tutkimukseksi ymmärretään yleisimmin tutkimus, jossa käsitellään lukuja ja kvalitatiivista tutkimusta sen sijaan on kaikki muu. Pelkän määrällisen aineiston ei katsottu tuottavan tarpeeksi kattavaa kuvaa eropalveluiden asiakkaiden kokemuksista, joten myös laadullista tutkimusotetta haluttiin hyödyntää kyselyn määrällisiä osioita täydentävänä ja syventävänä.

Timo Tuomivaaran (2005, 29) mukaan kvalitatiivisessa eli laadullisessa menetelmässä pyritään kohteen merkitysten kokonaisvaltaiseen ymmärtämiseen. Opinnäytetyössä ym-

määrystä haluttiin nimenomaan asiakkaiden kokemuksista, joista tietoa lähdettiin hakemaan kyselylomakkeen avointen kysymysten avulla. Vehkalahden (2014, 13) mukaan kumpaakin tutkimusotetta, niin kvalitatiivista kuin kvantitatiivista, voidaan käyttää samassa tutkimuksessa. Usein sanallisista vastauksista voi saada enemmän irti laadullisella menetelmällä, kuten tämän opinnäytetyön tapauksessa. Kvalitatiivisten tulosten osioiden käsittely numeerisesti tilastollisin menetelmin on myös mahdollista. (Vehkalahti 2014, 13.)

Määrällisessä tutkimuksessa ilmiö tunnetaan ja sitä tutkitaan jo olemassa olevia teorioita ja malleja hyödyntäen. Sen sijaan laadullisessa tutkimuksessa ilmiö on tuntematon ja siinä pyritään vastaamaan kysymykseen ”Mistä tässä on kyse?”. Ilmiöstä ei ole olemassa valmiita teorioita ja laadullisen tutkimuksen avulla pyritään ymmärtämään ja hahmottamaan itse ilmiötä. (Kananen 2010, 37.) MLL Tampereen osaston asiakkaiden kokemuksista ei ole laajalti kerättyjä aineistoja vielä, joten niihin syventyminen avoimien kysymysten välityksellä tuntui parhaalta ratkaisulta. Kananen (2010, 37) toteakin, ettei lukujen tai sanojen kautta tehtävä jaottelu määrälliseen ja laadulliseen tutkimukseen ole riittävää, vaan määrittely on tehtävä tutkittavan ilmiön perusteella.

Tavallisimpia määrällisen tutkimuksen mittausvälineitä ovat kysely-, haastattelu- ja havainnointilomakkeet, ja mittausväline kertookin usein tutkimusotteen kvalitatiivisesta tai kvantitatiivisesta luonteesta. Tämän opinnäytetyön kvantitatiivisuudesta kertoo ennen kaikkea sen menetelmäksi valittu kysely. Opinnäytetyön kyselyn vastaukset pystytään muuttamaan luvuiksi ja analysoimaan tilastotieteen sääntöjen mukaisesti kuten kvantitatiivisen tutkimuksen piirteisiin kuuluu. Mittausvälineenä toimiva kyselylomake mahdollistaa tutkittavan kohteen tietojen muuttamisen määrälliseen muotoon. (Vilkkä 2007, 13–14.)

Tutkimuksen määrittelyyn kvantitatiiviseksi vaikuttaa myös tutkittavien yksiköiden määrä: määrällisessä tutkimuksessa yksiköitä on paljon – kymmeniä tai satoja – ja laadullisessa tutkimuksessa sen sijaan korkeintaan muutamia. Määrällisen tutkimuksen tuloksista voi tehdä yleistyksiä vain, jos tutkimuksen otos on tarpeeksi suuri. (Kananen 2010, 38–39.) Opinnäytetyössä tavoite kyselyvastausten lukumäärän suhteen asetettiin kymmeneen, jolloin se tässäkin suhteessa sopii kvantitatiivisen tutkimuksen rajaukseen. Tämän opinnäytetyön pyrkimyksiin ei kuulu päästä suuren mittakaavan yleistyksiin;

MLL Tampereen osaston eropalveluiden sisällä tehtävät mahdolliset yleistyksiset riittävät, jolloin myöskään kyselyvastausten lukumäärän ei tarvitse ylittää satoihin.

Avointen kysymysten lisäksi opinnäytetyön laadullisesta puolesta kertoo siinä näkyvä kvalitatiiviselle tutkimukselle tyypillinen induktiivinen päättely. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa päättely on induktiivista eli tapausten ja aineiston perusteella pyritään yleistyksiin (empiriasta teoriaan). Lähestymistapaa kutsutaan aineistolähtöiseksi. (Kananen 2010, 40.) Opinnäytetyö pyrkiikin tavoittamaan asiakkaiden kokemukset nimenomaan kyselystä saatavan aineiston avulla, jolloin myös sitä voidaan kutsua aineistolähtöiseksi. Ero palveluita käyttävien vanhempien kokemuksista ei löydy valmiita teorioita tai malleja, joiden pohjalta yleistyksiä voitaisiin pyrkiä tekemään.

Tiivistetysti voitaisiinkin todeta, että opinnäytetyön tutkimusote on kvantitatiivinen: kysely tutkimusmenetelmänä, vastausten tavoiteltu lukumäärä ja tilastotieteen sääntöjen mukaan toteutettu aineiston analyysi. Kvantitatiivisen tutkimusotteen rinnalla on täydentävästi käytetty kvalitatiivista tutkimusotetta: avoimet kysymykset kyselyssä sekä aineistolähtöinen lähestymistapa.

5.3 Kyselylomake mittausvälineenä

Määrällisen tutkimusaineiston tavallisimpia keräämistapoja ovat erilaiset kyselyt kuten posti- ja internetkyselyt, lomakehaastattelut tai systemaattiset havainnoinnit (Vilka 2007, 27). Kun halutaan selvittää ihmisten ajatuksia ja heidän tekojensa motiiveja, on asiasta hyvä kysyä ihmiseltä itseltään ja tällöin kysely on hyvä tapa kerätä aineistoa. Kyselyn mahdollinen huono puoli on se, että vastaukset kyselyyn voivat jäädä vähäisiksi ja avoimiin kysymyksiin puolestaan voi tulla hyvin vähäsanaisia vastauksia. Kyselyn vahvuutena on kuitenkin sen nopeus vastausten keräämisessä. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 72, 74.) Haastattelujen avulla olisi saattanut saada kattavampia vastauksia, mutta opinnäytetyössä pyrittiin nimenomaan mahdollisimman monen asiakkaan äänen kuulemiseen, mikä toteutui paremmin kyselymuotoisen menetelmän avulla. Havainnointi ei olisi menetelmäksi sopinut, sillä ihmisen kokemusta ei voi pystyä päättelemään ulkopuolelta katsoen.

Kysely toteutettiin sähköisessä muodossa e-lomakkeen sekä paperisten kyselylomakkeiden avulla. Niin sähköisessä kuin paperisessakin kyselylomakkeessa kysymykset ja kyselyrunko olivat täysin samanlaiset (ks. Liite 2). Mahdollisimman monen vastauksen saamiseksi opinnäytetyössä päädyttiin siihen lopputulokseen, että kyselyn tekeminen on parempi mahdollistaa niin paperisesti kuin sähköisestikin. Vehkalahti (2014, 48) toteaa, että usein on parempi hyödyntää kumpaakin tapaa, sillä kaikki eivät koe sähköisen lomakkeen täyttöä itselleen luontevaksi.

Useimmiten kyselyt koostuvat pitkälti strukturoiduista kysymyksistä eli niistä kysymyksistä, joihin on valmiiksi annettu vastausvaihtoehdot. Avoimia kysymyksiä on käytettävä vähintäänkin silloin, kun vaihtoehtoja ei ole jostain syystä mahdollista antaa valmiiksi. Nämä sanalliset vastaukset saattavat monessa kohtaa antaa myös arvokasta lisätietoa verrattuna strukturoituihin kysymyksiin. (Vehkalahti 2014, 25.) Opinnäytetyön tavoitteen mukaisesti kysely keskittyi vanhempien kokemuksiin eropalveluista ja niiden vaikutuksista vastaajan omaan elämäntilanteeseen. Kyselyssä oli mukana avoimia kysymyksiä, jotta tavoite vastaajien kokemusten tavoittamisesta toteutuisi. Strukturoidut kysymykset toteutuivat kohdissa, joissa vastausvaihtoehdot on pystytty määrittelemään ennalta. Jouni Tuomi ja Anneli Sarajärvi (2009, 75) muistuttavat, että kyselyn kysymysten tulee perustua opinnäytetyön tutkimuskysymyksiin ja viitekehukseen. Tavoitteena onkin muodostaa sisällöllisesti oikeanlaiset kysymykset, jotka ovat myös tilastollisesti käsiteltävissä (Vehkalahti 2014, 20). Myös tässä opinnäytetyössä kyselylomakkeen kysymykset kehitettiin tutkimuskysymysten ja kontekstiin liittyvän lähdemateriaalin pohjalta.

Kysymysten tulee olla muotoiltu niin, että kaikki vastaajat ymmärtävät ne samalla tavalla (Vilka 2007, 44). Kyselylomakkeella halutaankin yleensä tietoa abstrakteista asioista kuten esimerkiksi asenteista, mielipiteistä ja arvoista, jotka eri ihmiset ymmärtävät eri tavoin (Vehkalahti 2014, 17). Vilkan (2007, 44) mukaan käsitteiden muuttaminen ”arkikieliseksi” eli operationalisointi on ehdottoman tärkeä vaihe kyselylomakkeen luomisessa. Se, miten hyvin operationalisoinnissa onnistutaan, vaikuttaa suoraan tutkimustulosten luotettavuuteen. Jokaisen vastaajan on ymmärrettävä kysymykset ja käytettävät käsitteet samalla tavalla, jotta tulokset olisivat keskenään vertailtavia. (Vilka 2007, 44.) Kysymysten yksiselitteisyyteen panostettiin kyselyn suunnitteluvaiheessa muotoilemalla ne tarkasti ja testaamalla lomaketta useaan kertaan ennen sen julkaisemista. Opinnäyte-

työn tekijöiden lisäksi lomakkeen täyttämistä kokeilivat ulkopuoliset henkilöt ja sen jälkeen lomakkeeseen tehtiin vielä tarvittavia muutoksia. Osa lomakkeen testaajista oli vanhempia, jotka olivat kokeneet erotilanteen omassa elämässään.

Kyselyyn vastaaminen oli vanhemmille täysin vapaaehtoista. Koko kyselyyn vastaaminen kesti noin 5–10 minuuttia avoimiin kysymyksiin vastaamisesta riippuen. Lomake ja kysymykset oli pyritty tekemään niin, että lomakkeen pituus pysyisi kohtuullisena ja kysymykset olisivat loogisessa järjestyksessä. Lisäksi tarkoituksena oli muodostaa selkeitä kysymyksiä, joihin olisi helppoa ja nopeaa vastata. Kaikissa seikoissa pyrittiin siihen, että mahdollisimman moni asiakas sitoutuisi kyselyn täyttämiseen loppuun asti. Kyselylomakkeen alusta löytyivät perustiedot kyselystä: Kenelle se on tarkoitettu, mihin vastauksia käytetään sekä kauanko vastaamiseen kuluu aikaa. Varsinainen kyselyosuus alkoi vastaajan perustietojen, kuten sukupuolen, iän, asuinkunnan ja lasten lukumäärän kysymyksellä. Vastaajan nimeä, osoitetta tai muita tarkempia tietoja ei kysytty vastaajan tunnistamattomuuden takaamiseksi. Lisäksi kysyttiin eron vaiheesta (ero pohdinnan alla, käynnissä, eronnut) sekä eron luonteesta (avioero, avoero, muu). Taustatiedoissa kysyttiin myös, mitä eropalveluita vastaaja on käyttänyt. Lomakkeen alussa siis pyrittiin pitäytymään peruskysymyksissä, eikä mitään henkilökohtaista kysytty.

Vilkan (2007, 50) mukaan kvantitatiiviseen tutkimukseen kuuluva mittaaminen suoritetaan käyttämällä apuna joko asenneasteikkoja tai mitta-asteikkoja. Tässä opinnäytetyössä mittauksen apuna käytettiin asenneasteikkoja. Opinnäytetyön tavoitteena oli asiakkaiden kokemusten kartoittaminen, joten asenneasteikon hyödyntäminen oli selvää jo alusta alkaen. Kyselylomakkeen seuraava osio koostuikin väittämistä, joihin vastattiin viisiporaisen Likertin asteikon avulla (1=eri mieltä, 2=osittain eri mieltä, 3=en osaa sanoa, 4=osittain samaa mieltä ja 5=samaa mieltä). Kysymysten jälkeen oli usein myös avoin kysymys, johon vastaaja sai perustella vastausta halutessaan. Lomakkeen lopussa kysyttiin vielä, miten vastaaja kehittäisi MLL Tampereen osaston eropalveluita. Lisäksi eropalveluille pyydettiin antamaan kokonaisarvosana.

Kysymysten tulee olla sellaisia, joihin vastaaja haluaa vastata ja joihin hänellä on vastaamiseen vaadittavat tiedot (Kanasen 2010, 94). Tämän opinnäytetyön kyselyssä vastaajan oli mahdollista vastata kysymyksiin sen mukaan, mihin palveluihin hän oli osallistunut: näin pidettiin huolta siitä, että vastaajalla oli riittävät tiedot vastata kysymykseen. Lisäksi

mihinkään kohtaan ei ollut pakko vastata. Tällä tavoin haluttiin varmistaa, että vastaajan mielenkiinto vastaamiseen pysyisi yllä kyselyn loppuun saakka, kun esimerkiksi liian vaikealta tuntuvaan kysymykseen ei ollut välttämätöntä vastata. Arkaluontoiset kysymykset on Kanasen (2010, 93) mukaan hyvä esittää vasta kyselyn lopussa, kun vastaaja on päässyt ”sisään” kyselyyn. Myös tämän opinnäytetyön kyselylomakkeessa tämä seikka otettiin huomioon ja henkilökohtaisimmat kysymykset esitettiin vasta kyselyn loppupuolella.

Kyselyvastauksista muodostuvan aineiston riittävyttä arvioitiin yhdessä MLL Tampereen osaston työntekijöiden kanssa. Myös opinnäytetyön ohjaajaa konsultoitin asiasta. Alun perin asetettuun parinkymmenen vastauksen tavoitteeseen ei valitettavasti ylletty, vaikka vastaamisaikaakin pidennettiin. Vastausten saamisen eteen nähtiin kevään aikana paljon vaivaa, joten lopulliseen vastausmäärään (13 kpl) oltiin tyytyväisiä alkutavoitteiden muuttumisesta huolimatta. Tuomi & Sarajärvi (2013, 85) muistuttavat, että aineiston koko ei kuulu tärkeimpiin kriteereihin opinnäytetyön kaltaisen ammatillisen harjoitustyön arvioinnissa – sen riittävää kokoa tulee kuitenkin pohtia.

5.4 Aineiston käsittely ja analysointi

Määrällinen tutkimus on luonteeltaan selkeä: siinä edetään suunnitelman mukaan tiettyjen vaiheiden ja sääntöjen avulla (Kananen 2010, 43). Tämä pätee erityisesti analysointivaiheessa. Se miten tutkimus viedään läpi, vaikuttaa tutkimuksen laatuun ja luotettavuuteen (Kananen 2010, 50). Heti aineiston käsittelyvaiheen aluksi vastaukset tarkistetaan asiattomien tai virheellisesti täytettyjen lomakkeiden varalta (Vilka 2007, 106). Myös tämän opinnäytetyön kyselyvastauksista löytyi virheellisesti täytettyjä lomakkeita: yksi vastaajista oli tallentanut vastauksensa useampaan kertaan ja toinen oli vastannut niin sähköisellä kuin paperiselläkin lomakkeella. Ylimääräiset vastauslomakkeet poistettiin aineiston joukosta.

Määrällisen analysoinnin mahdollistamiseksi kyselylomakkeen vastausvaihtoehdot vakioidaan ja jokaiselle vastausvaihtoehdolle annetaan symbolinen numeroarvo, joiden avulla kaikki vastaukset saadaan numeeriseen ja keskenään vertailtavaan muotoon (Vilka 2007, 15). Myös tässä opinnäytetyössä kaikille ennalta määritetyille kyselylomakkeen

vastausvaihtoehdoille annettiin symboliset numeroarvot lomakkeen luomisvaiheessa (esimerkki 1 ja 2).

Esimerkki 1.

Eron vaihe:

1 ero pohdinnan alla

2 ero käynnissä

3 eronnut

Esimerkki 2.

Palvelut ovat tukeneet minua eroon liittyvissä

asioissa.

1 eri mieltä

2 osittain eri mieltä

3 en osaa sanoa

4 osittain samaa mieltä

5 samaa mieltä

Saatu aineisto siirretään tietokoneelle sellaiseen muotoon, että se voidaan käsitellä tilastollisesti. Sähköisessä muodossa olevaa aineistoa voidaan tutkia tilasto- tai taulukko-ohjelmien avulla. (Vilka 2007, 106.) Tämän opinnäytetyön kysely toteutettiin E-lomakeeditorin avulla, jolloin vastaukset saatiin suoraan sähköiseen muotoon: havaintomatriisiksi. Havaintomatriisiin tulivat näkyviin vastaajien valitsemissa vastausvaihtoehtojen symboliset numeroarvot sekä avointen kysymysten vastaukset. Jos vastauksia olisi saatu paperisten lomakkeiden avulla, olisi niiden tiedot siirretty tässä kohtaa käsin matriisiin. Saadun aineiston käsittelemisessä käytettiin apuna Excel ja Tixel 10 -ohjelmia, joiden avulla tulokset pystyttiin muokkaamaan numeerisiin ja graafisiin muotoihin, jolloin tuloksia oli helpompi tarkastella.

Avoimiin kysymyksiin saadut vastaukset käsitellään määrällisessä tutkimuksessa niin, että niille voidaan antaa numeerisia arvoja, jotka helpottavat aineiston analysoimista. Vastaukset järjestellään ja ryhmitellään niin, että syntyneet luokat muodostavat muuttujia, joille numeeriset arvot on mahdollista antaa. (Vilka 2007, 32.) Tämän opinnäytetyön kyselyn sisältämät avoimet kysymykset käsiteltiin hyödyntäen aineistolähtöistä sisällönanalyysiä.

Aineistolähtöinen sisällönanalyysi etenee vaihe vaiheelta aineiston pelkistämisestä, aineiston ryhmittelyn kautta teoreettisten käsitteiden luomiseen. Pelkistämävaiheessa saadusta aineistosta erotellaan pois kaikki epäoleellinen, eli asiat, jotka eivät liity tutkimustehtävään tai -kysymyksiin. Jäljelle jääneet aiheet pelkistetään yksinkertaisemmiksi ilmaisuiksi, jolloin niitä on helpompaa luokitella ja käsitellä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 109, 108–112.) Tämän opinnäytetyön avointen vastausten analysointi eteni saman kaavan mukaisesti. Vastaukset luettiin huolella läpi ja pitkistä vastauksista eroteltiin mahdolliset

erilliset asiakokonaisuudet (taulukko 3). Samalla asiasisällöt pelkistettiin lyhemmiksi ilmaisuiksi.

TAULUKKO 3. Asiakokonaisuuksien erottaminen ja vastausten pelkistäminen

Avoim vastaus	Pelkistetty ilmaus
”Vahvistaneet vanhemmuutta ja auttaneet oivaltamaan yhteisen vanhemmuuden jatkumisen merkityksen.”	Vahvistaneet vanhemmuutta
	Syntynyt ymmärrys yhteisen vanhemmuuden jatkumisen merkityksestä
”Vahvistaneet ajatusta lapsen näkökulmasta. Vahvistaneet huomaamaan vanhempien vastuun ja mahdollisuudet vaikuttaa lapsen hyvinvointiin erotilanteissa”	Ajatus lapsen näkökulmasta vahvistunut
	Vanhempien vastuun ja mahdollisuuksien huomaaminen lapsen hyvinvointiin vaikuttamisessa

Ryhmittelyvaiheessa pelkistetyt ilmaukset käydään läpi ja niistä etsitään yhteneväisyyksiä muiden ilmausten kanssa. Samaan aiheeseen liittyvät ilmaukset ryhmitellään luokiksi. Sisällönanalyysissa pyritään löytämään käsitteellinen kuvaus ilmiöstä empiirisen aineiston avulla. Tähän päästään muodostamalla saaduista luokista ala-, ylä- ja pääluokkia, jolloin aineistossa eniten ja vahvimmin toistuvat teemat nousevat selkeästi esille. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 110–111, 122.) Myös tässä opinnäytetyössä ilmaisuja pelkistettiin entisestään ja aineistosta alettiin löytää yhtäläisyyksiä vastausten sisältöjen välillä. Pelkistetyt ilmaukset pystyttiin ryhmittelemään luokkiin niiden teemojen perusteella (taulukko 4).

TAULUKKO 4. Luokkien muodostaminen pelkistetyistä ilmaisuista

Pelkistetty ilmaus	Ala- luokka	Ylä- luokka
Vahvistaneet vanhemmuutta	Vanhemmuuden vahvistuminen	Vaikutus vanhemmuuteen
Syntynyt ymmärrys yhteisen vanhemmuuden jatkumisen merkityksestä	Yhteisen vanhemmuuden jatkumisen merkitys	Yhteistyövanhemmuus
Ajatus lapsen näkökulmasta vahvistunut	Lapsen näkökulma esille	Lapsen etu
Vanhempien vastuun ja mahdollisuuksien huomaaminen lapsen hyvinvointiin vaikuttamisessa	Vanhemman vastuuden ymmärtäminen	Vaikutus vanhemmuuteen

Muodostuneille luokille voidaan antaa numeeriset arvot. Tällöin tulokset on mahdollista kuvata numeroiden avulla ja niistä voidaan muodostaa graafisia kuvioita, kuten määrällisen tutkimuksen luonteeseen kuuluu. Kvantitatiivisen aineiston tuloksia voidaankin kuvata numeerisesti, graafisesti ja sanallisesti (Vilka 2007, 134). Tässä opinnäytetyössä suurinta osaa avointen vastausten tuloksista päädyttiin kuvailemaan sanallisesti. Sanallisten kuvausten uskottiin kuvaavan asiakkaiden kokemuksia kokonaisvaltaisemmin. Yhden avoimen kysymyksen kohdalla vastauksissa oli niin paljon toistuvuutta, että siitä oli järkevää muodostaa graafinen kuvio. Kaikki avoimet vastukset kuitenkin käsiteltiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin mukaisesti.

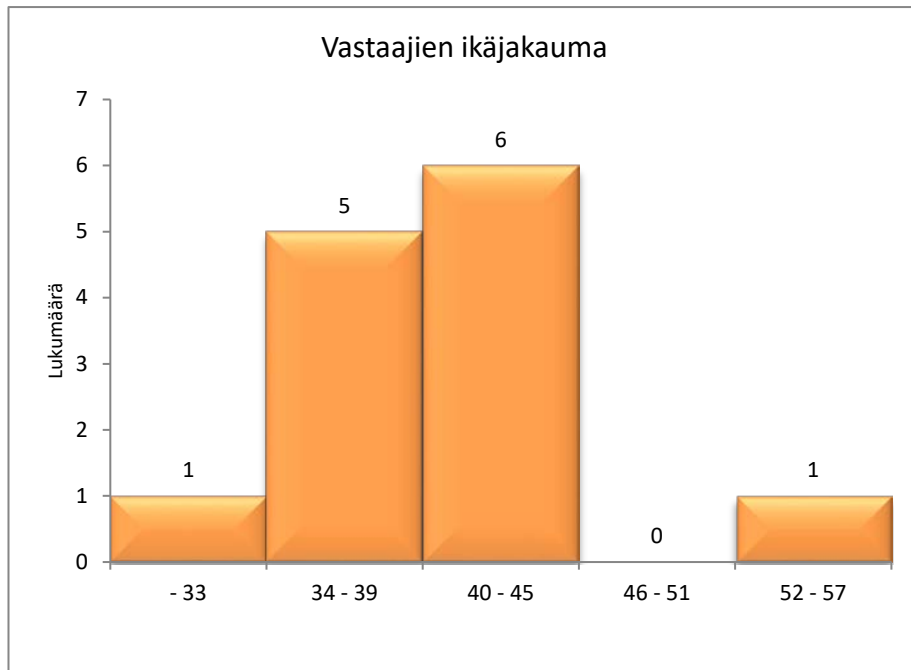
Analysointivaiheessa opinnäytetyön tekijät pitivät tutkimuskysymykset näkyvillä ja merkitsivät värikoodein, millä kyselylomakkeen kysymyksillä etsittiin vastausta mihinkin tutkimuskysymykseen. Näin pyrittiin varmistamaan, että analysoinnissa keskityttiin varmasti olennaiseen. Tuomen ja Sarajärven (2009, 92) mukaan analysointivaiheessa on yhtenä riskinä se, että aineistosta nousee esiin uusia ja kiinnostavia aiheita, joista tutkija haluaisi raportoida omassa tuotoksessaan. Tärkeää onkin pitäytyä ennalta asetetussa tutkimustehtävässä.

Myös saatujen vastausten määrä huomioitiin analysointivaiheessa. Kyselyyn vastasi yhteensä 13 henkilöä, mikä on suhteellisen alhainen lukumäärä kvantitatiivisesta tutkimusteesta puhuttaessa. Kanasen (2010, 95) mukaan vastausten määrä tulee huomioida tulosten tulkintavaiheessa, sillä alhaisella vastausprosentilla tutkimuksen luotettavuus ei ole kovin korkea. Opinnäytetyön tekijät merkitsivät tarkoituksella saatujen vastausten lukumäärät näkyviin niin graafisiin kuvioihin kuin sanallisiin selityksiinkin, jotta lukija saisi oikean kuvan kyselyvastusten kattavuudesta. Avointen vastausten kohdalla opinnäytetyön tekijät takasivat työnsä luotettavuutta sillä, etteivät pyrkineet vastausten perusteella tekemään koko aineistoa koskevia yleistyksiä vaan keskittyivät enemmän kuvailemaan asiakkaiden kokemuksia, aivan kuten opinnäytetyön tavoitteisiin kuului.

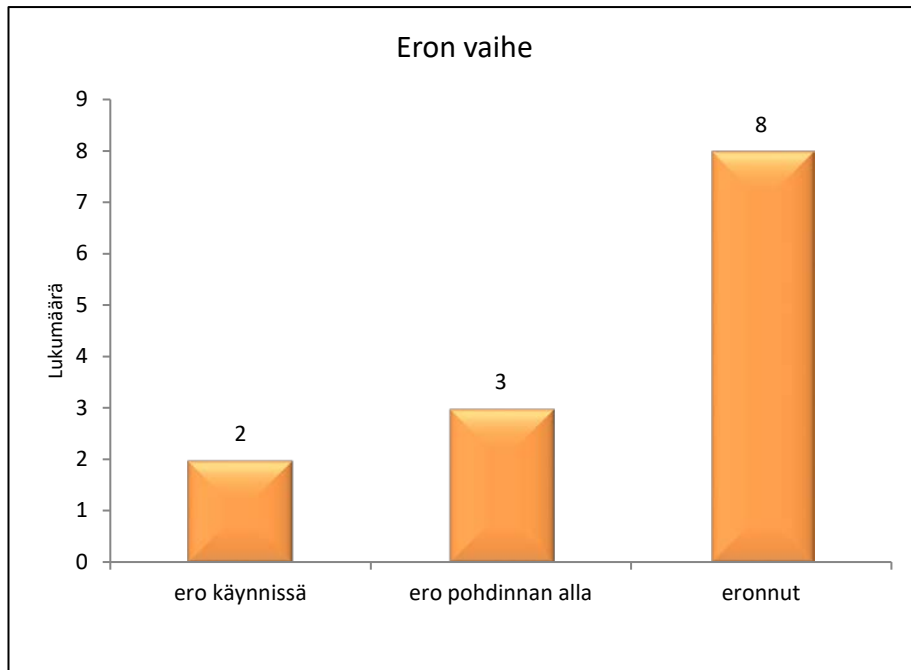
5.5 Kyselyyn vastanneiden perustiedot

Kuviosta 10 nähdään, että suurin osa vastaajista sijoittui iältään luokkaväliin 40–45 -vuotiaat. Heitä oli yhteensä kuusi kappaletta. Toiseksi eniten oli 34–39 -vuotiaita vastaajia, sillä heitä oli yhteensä viisi. Vastauksista selviää, että nuorin vastaajista oli 33-vuotias ja iäkkäin puolestaan 54-vuotias. Perustiedoissa kysyttiin myös vastaajien sukupuolta sekä asuinkuntaa. Suurin osa vastaajista oli naisia, sillä heitä oli yhteensä 11 ja miehiä puolestaan vain yksi. Yksi vastaajista ilmoitti sukupuolekseen ”muu”. Vastaajista 11 ilmoitti asuinkunnakseen Tampereen. Muista Pirkanmaan kunnista kyselyyn vastasi kaksi henkilöä: yksi Ylöjärveltä ja yksi Lempäälästä.

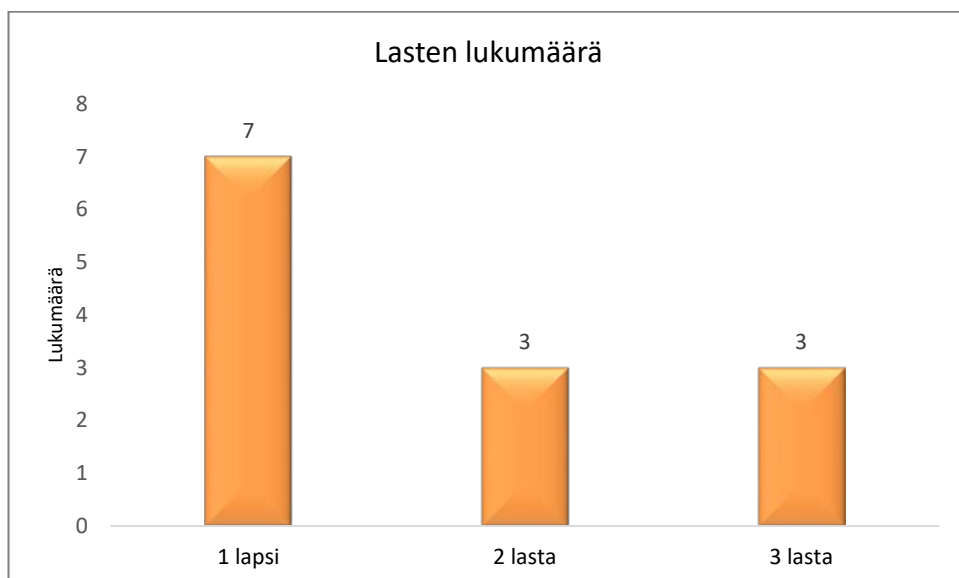
KUVIO 10. Vastaajien (N=13) ikäjakauma

Eron vaihetta kysyttiin strukturoidulla kysymyksellä. Suurin osa vastaajista oli jo eronneita ja heitä oli yhteensä kahdeksan kappaletta (kuvio 11). Vastaajista kolme kertoi pohdintansa eroa ja kaksi vastaajaa sen sijaan kertoi eron olevan käynnissä parhaillaan. Kukaan 13 vastaajasta ei jättänyt vastaamatta kysymykseen. Voidaan siis todeta, että kaikki eron vaiheet olivat edustettuina, vaikkakin eronneita oli enemmistö. Eron luonteesta kysyttäessä vastaajista suurin osa eli seitsemän kappaletta kertoi tilanteensa koskevan avoeroa ja loput kuusi vastasivat tilanteensa koskevan avioeroa. Kukaan ei valinnut eron luonteeseen liittyen ”muu”- vastausvaihtoehtoa.

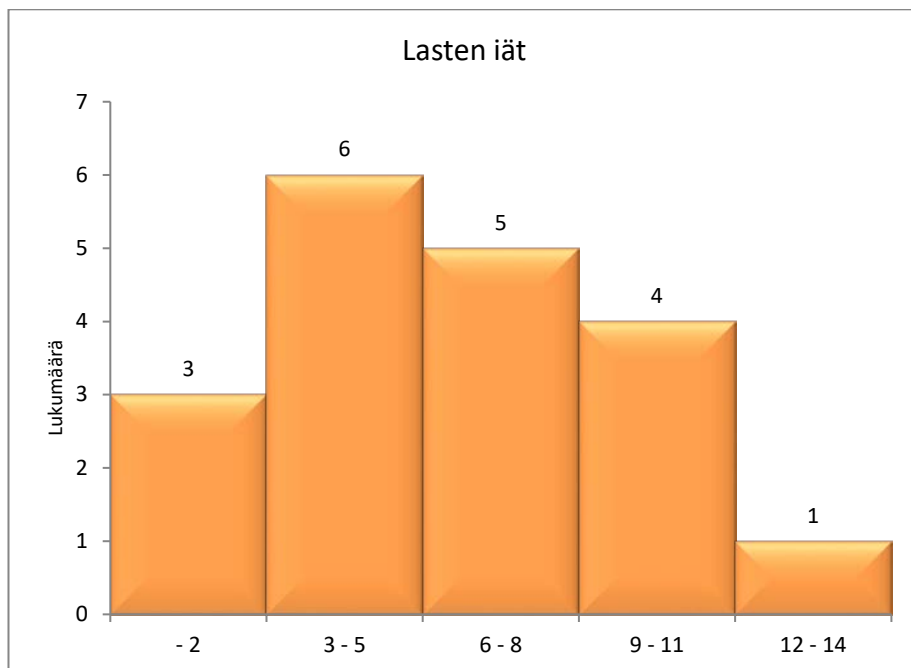
KUVIO 11. Vastaajien (N=13) eron vaihe

Kyselyssä kysyttiin avoimella kysymyksellä vastaajien lasten lukumäärää. MLL Tampereen osaston eropalveluita käyttäneillä 13 vastaajalla oli yhteensä 22 lasta. Kuviosta 12 huomataan, että suurimmalla osalla lapsia oli vain yksi. Niin vastasi seitsemän henkilöä. Kolme vastaajaa kertoi olevansa kahden lapsen vanhempi. Loput kolme henkilöä kertoivat, että heillä on kolme lasta. Noin puolet vastaajista olivat siis yhden lapsen vanhempia ja noin puolella oli lapsia useampi.

KUVIO 12. Vastaajien (N=13) lasten määrä

Kyselyssä kysyttiin myös vastaajien lasten ikiä. Yksi vastaajista ei kertonut kolmen lapsensa ikää, joten kuviosta 13 nähdään vain 19 lapsen iät. Kuviosta 13 huomataan myös, että eniten vastaajilla oli 3–5 -vuotiaita lapsia, heitä oli yhteensä kuusi kappaletta. 6–8 -vuotiaita lapsia oli vastaajilla yhteensä viisi ja 9–11 -vuotiaita neljä. Vastauksista selviää, että nuorin lapsi oli korkeintaan kaksivuotias, ja vanhin lapsi puolestaan 12-vuotias. Lasten ikien laskettu keskiarvo on kuusi vuotta. Yllättävää oli se, että aineistoon ei osunut mukaan yhtäkään yli 12-vuotiasta lasta. MLL Tampereen osaston eropalveluissa painopiste ei ole vain nimenomaan pienten lasten perheissä, vaan teini-ikäiset lapset huomioidaan samassa määrin kuin pienemmätkin (Haring & Ritari-Alho 2018). Tulosten ei voida siis olettaa johtuvan siitä, että MLL Tampereen osasto keskittyisi pienten lasten vanhempien tukemiseen enemmän kuin nuoria sisältäviin perheisiin. Koskelan (2009, 3) mukaan vanhemmat kuitenkin eroavat nykyään useimmiten jo silloin, kun lapset ovat vasta pieniä. Kyselystä saadut tulokset voivat siis viitata ilmiöön, jonka mukaan pikkulapsiaikana eroja tapahtuu enemmän.

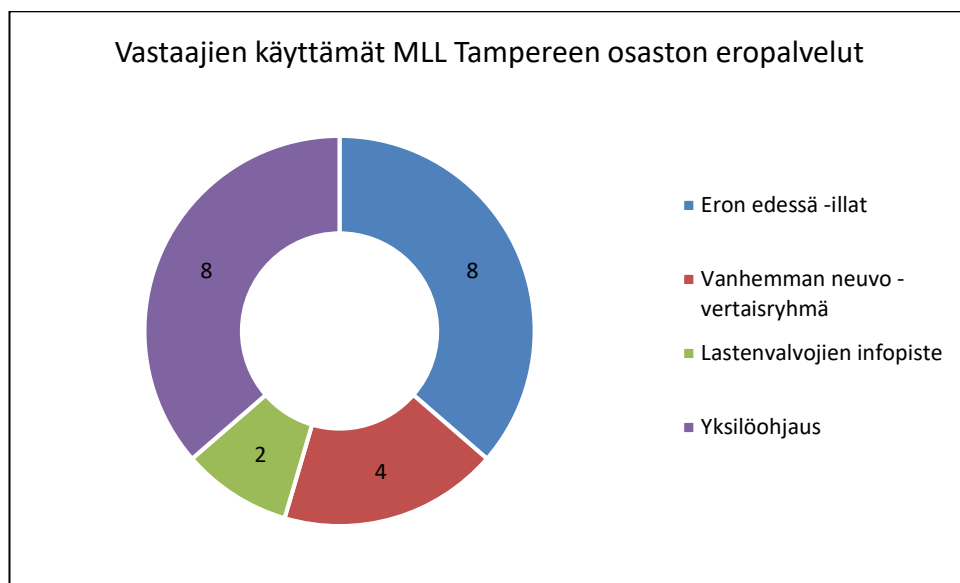

KUVIO 13. Vastaajien (N=12) lasten ikäjakauma

Vastaajilta kysyttiin avoimella kysymyksellä, mistä he olivat saaneet tiedon MLL Tampereen osaston eropalveluista. Kuusi vastaajaa kertoi löytäneensä tiedon palveluista Internetin kautta. Kolme vastaajaa oli löytänyt palveluihin kunnan palveluiden kautta eli vastausten perusteella joko neuvolapsykologin tai Tampereen kaupungin palveluohjaajan

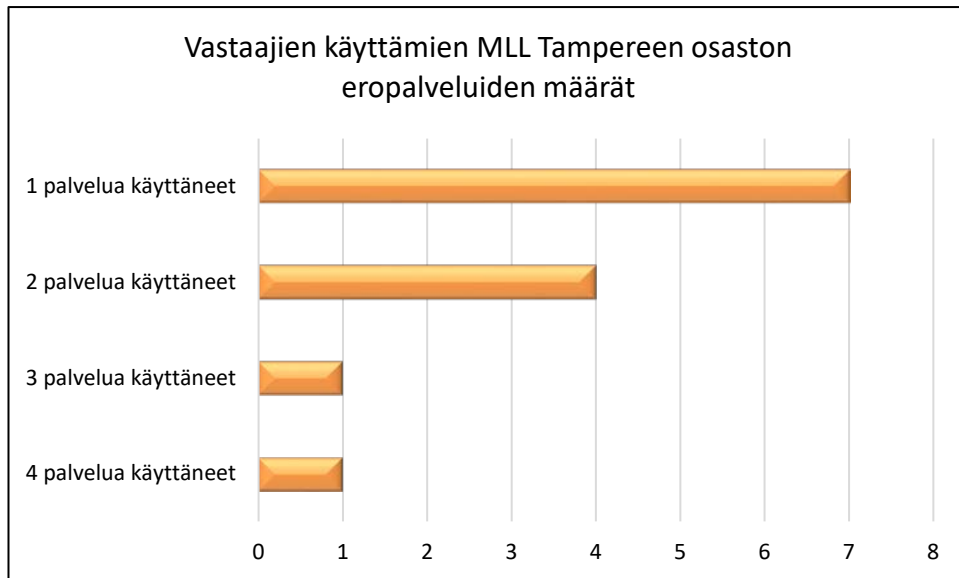
avulla. Lisäksi yksittäiset vastaajat kertoivat saaneensa tiedon Suomen Uusperheiden Liitolta, kirjaston ilmoitustaululta ja MLL:ta. Kysymykseen vastasi yhteensä 12 henkilöä eli yksi jätti vastaamatta.

Strukturoidulla kysymyksellä kysyttiin, mitä MLL Tampereen osaston eropalveluita vastaaja on käyttänyt. Kuvioista 14 nähdään vastaajien käyttämät palvelut. 13 vastaajasta kahdeksan oli käynyt yksilöohjauksessa. Yhtä monta vastaajaa oli osallistunut Eron edessä -iltoihin. Vanhemman neuvo -vertaistukiryhmässä käyneitä oli vastaajien joukossa yhteensä neljä. Kaksi kyselyyn vastanneista oli käynyt Lastenvalvojien infopisteellä. Kun kuviossa osoitettujen palveluiden määrä lasketaan yhteen, saadaan vastaukseksi 22. Tämä tarkoittaa sitä, että osa 13 vastaajasta oli käyttänyt useampaa kuin yhtä palvelua. Eron edessä -illoissa ja yksilöohjauksessa käyneet ovat selkeästi enemmistöä, mikä voi johtua siitä, että opinnäytetyön ja kyselyn markkinoiminen on ollut helpointa kyseisille kohderyhmille. Palveluiden suosiosta ei tämän tuloksen perusteella voi tehdä päätelmiä.

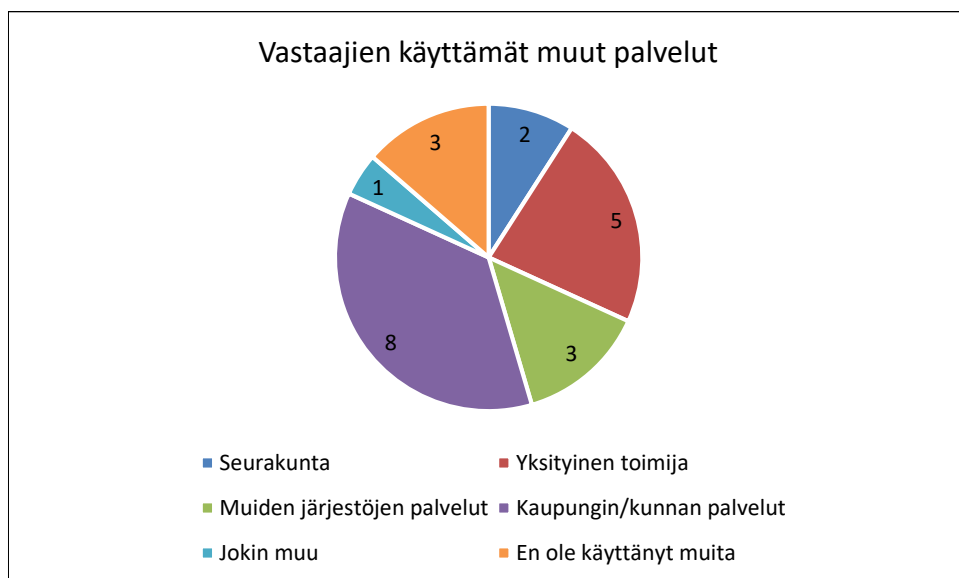
KUVIO 14. Vastaajien (N=13) käyttämät MLL Tampereen osaston palvelut

Kuviosta 15 huomataan, että hieman yli puolet vastaajista käytti ainoastaan yhtä palvelua: heitä oli yhteensä seitsemän. Seuraavaksi eniten käytettiin kahta palvelua, sillä niin teki kaikkiaan neljä vastaajista. Ainoastaan yksi vastaaja kertoi käyttäneensä kolmea palvelua. Myös kaikkiaan neljää palvelua käyttäneitä oli vain yksi.

KUVIO 15. Vastaajien (N=13) käyttämien eropalveluiden määrät

Vastaajien käyttämiä muiden toimijoiden palveluita kysyttiin strukturoidulla kysymyksellä. Kyselylomakkeessa viitattiin nimenomaan erokriisin tukena käytettyihin palveluihin. Kuviosta 16 selviää, että eniten oli käytetty kaupungin ja kunnan palveluita. Niin vastasi kahdeksan henkilöä. Toiseksi eniten oli hyödynnetty yksityisen toimijan palveluita. Kolme vastasi käyttäneensä muiden järjestöjen palveluita. Seurakunnan palveluita oli käyttänyt kaksi vastaajaa. Kolme kertoi, ettei ollut käyttänyt mitään muita palveluita. Heille MLL Tampereen osaston palvelut saattoivat siis olla ensimmäinen ulkopuolinen auttaja eroasioissa, tai sitten kyseiset palvelut koettiin niin riittäviksi, ettei tarvetta muille palveluille ilmennyt.

KUVIO 16. Vastaajien (N=13) käyttämät muiden toimijoiden palvelut

6 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET

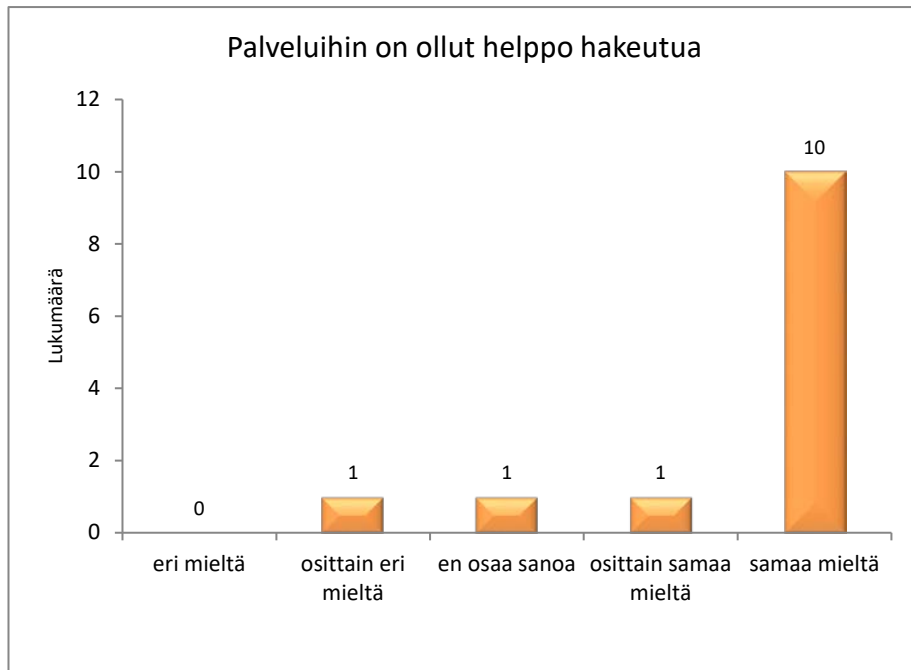
6.1 Tulosten esittely

Tulokset on jaoteltu alalukuihin sen mukaan, mitkä kyselylomakkeen kysymykset vastaavat mihinkin tutkimuskysymykseen. Myöskin alalukujen otsikot ovat johdettu suoraan tutkimuskysymyksistä: tällöin on nähtävissä selkeästi, missä luvussa käsitellään mitään kysymystä. Kaikkia MLL Tampereen osaston eropalveluita koskevissa yleisissä kysymyksissä pyydettiin vastaamaan väittämiin asteikolla 1–5 (1= eri mieltä, 2= osittain eri mieltä, 3= en osaa sanoa, 4= osittain samaa mieltä ja 5= samaa mieltä). Väittämiä oli yhteensä viisi kappaletta. Palvelukohtaisissa kysymyksissä väittämiin vastattiin myös asteikolla 1–5, mutta sen mukaan, mitä MLL Tampereen osaston eropalveluita vastaaja oli käyttänyt. Useimpaan väittämään liittyi myös avoin kysymys.

6.1.1 Vanhempien kokemukset MLL Tampereen osaston eropalveluista

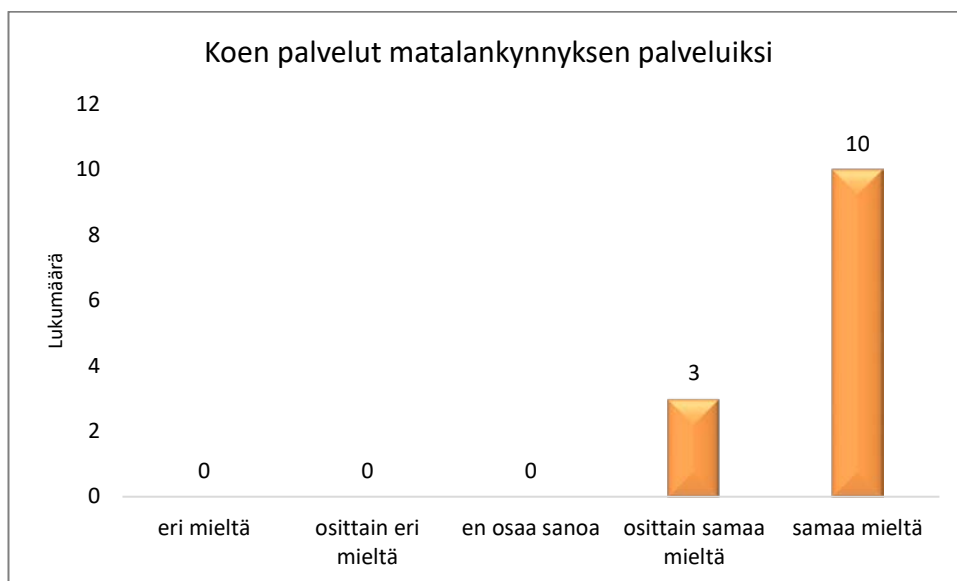
Ensimmäisen tutkimuskysymyksen avulla haluttiin selvittää, miten vanhemmat kokivat palveluiden onnistuneen tukemaan heitä erokriisissään. Tähän kysymykseen vastauksia saatiin kyselylomakkeen yleisestä osiosta sekä palvelukohtaisista kysymyksistä.

Ensimmäisen väittämän avulla selvitettiin, kuinka helpoksi vastaajat kokivat MLL Tampereen osaston eropalveluihin hakeutumisen. Kuviosta 17 nähdään, että suurin osa vastaajista kertoi olevansa samaa mieltä siitä, että palveluihin oli helppo hakeutua. Yksi vastaajista oli osittain eri mieltä ja yksi sen sijaan osittain samaa mieltä. Jokainen 13 vastaajasta vastasi kysymykseen, mutta yksi ei osannut kertoa kantaansa kysymykseen. Vastausten perusteella voidaan siis todeta, että MLL Tampereen osaston eropalveluihin hakeutuminen koetaan helpoksi.

KUVIO 17. Vastaajien (N=13) kokemukset palveluihin hakeutumisen helppoudesta

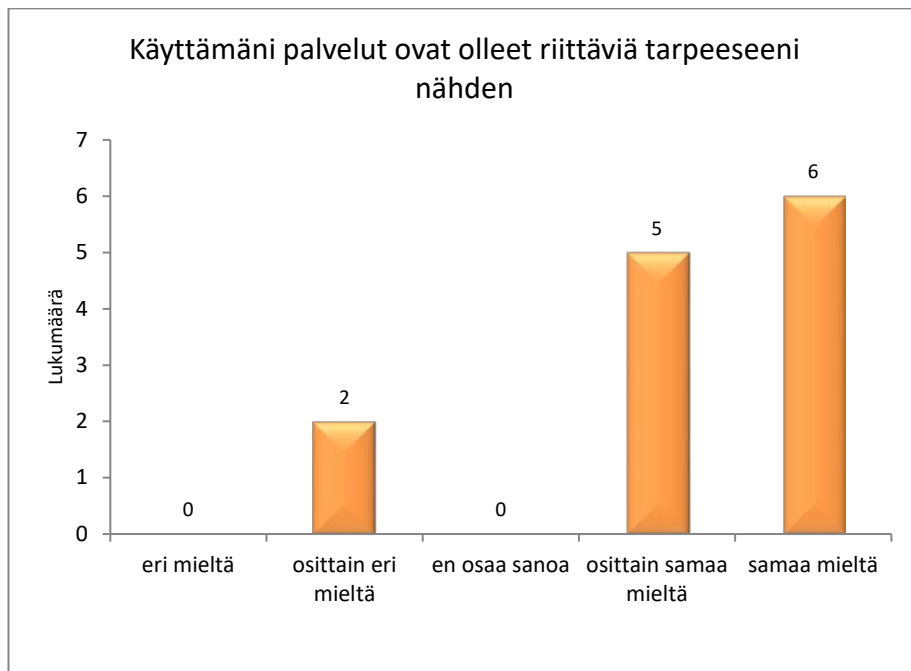
Seuraavan väittämän avulla pyrittiin selvittämään, kokivatko vastaajat MLL Tampereen osaston eropalvelut matalan kynnyksen palveluiksi (kuvio 18). Vastaajista 10 kertoi olevansa samaa mieltä siitä, että palvelut ovat matalan kynnyksen palveluita. Loput kertoivat olevansa väitteestä osittain samaa mieltä. Kukaan ei ollut väitteestä eri mieltä ja jokaiselta löytyi mielipide asiaan. Kaikki vastaajat olivat siis sitä mieltä, että palvelut ovat matalan kynnyksen palveluita.

KUVIO 18. Vastaajien (N=13) kokemukset palveluiden matalasta kynnyksestä

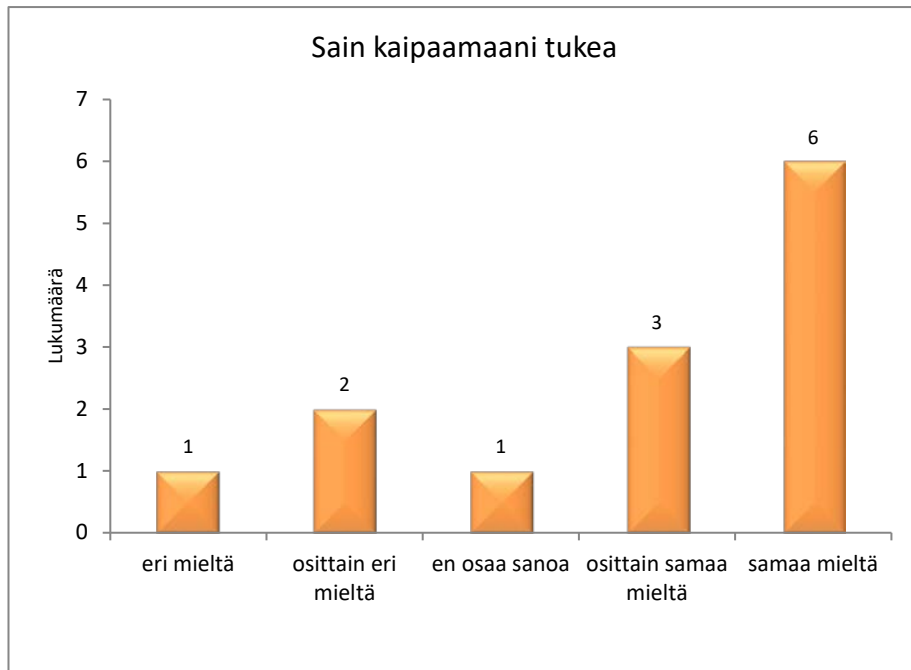

Kolmannen väittämän avulla haluttiin saada selville vastaajien mielipiteet MLL Tampereen osaston eropalveluiden riittävydestä. Kuvio 19 osoittaa, että vastaajista kuusi tunti palvelut tarpeeseensa nähden täysin riittäviksi. Vastaajista viisi oli osittain samaa mieltä väittämän kanssa. Loput kaksi henkilöä olivat väitteestä osittain eri mieltä. Pääosin palvelut siis koettiin riittäviksi.

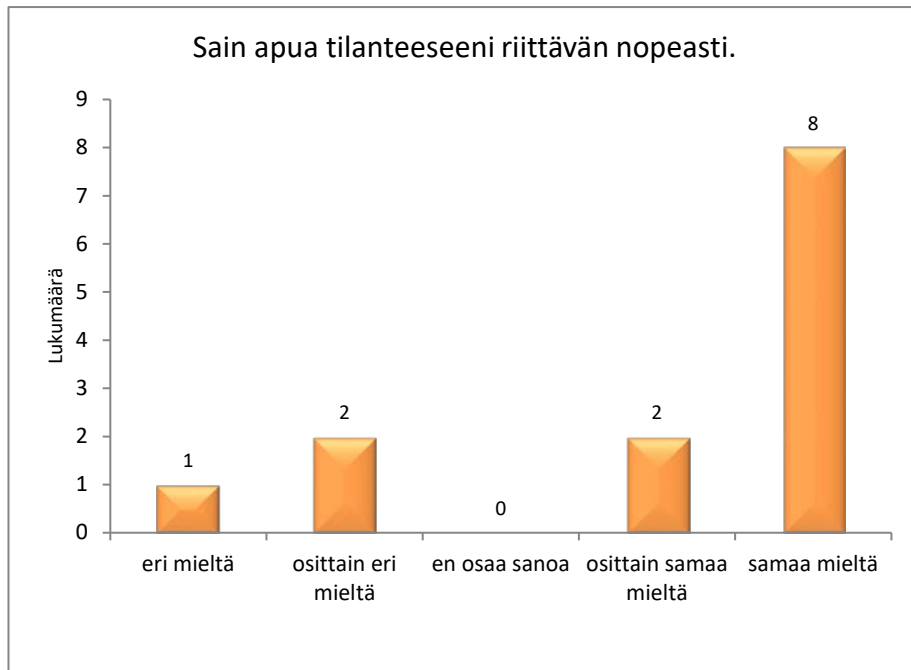
KUVIO 19. Vastaajien (N=13) kokemukset palveluiden riittävydestä omaan tilanteeseen

Seuraavassa väittämässä haluttiin selvittää, saivatko vastaajat kaipaamansa tukea MLL Tampereen osaston palveluista. Kuvio 20 osoittaa, että kuusi henkilöä eli suurin osa oli samaa mieltä väittämän kanssa. Kolme vastaajaa oli osittain samaa mieltä ja kolme muuta sen sijaan olivat väitteestä joko osittain eri mieltä tai eri mieltä. Yksi vastaajista ei osannut sanoa kantaansa väitteeseen. Kuvioista huomataan, että kokemus kaivatun avun saamisesta vaihteli vastaajien kesken. Tämä voi johtua siitä, että erotilanteita on monenlaisia ja samoin myös eroprosesseihin liittyvät ongelmat ovat moninaisia. Perheiden moniulotteisista vaikeuksista kertoo esimerkiksi se, että perheiden tilanteet päätyvät usein myös lastensuojelun piiriin asti. Tämä osoittaa sen, että avopalvelut ovat yhä riittämättömiä tai puutteellisia; vaikka niitä onkin viime aikoina lisätty paljon. (Vaarama 2014 ym., 219.) Yhä yksilöllisempää tukea kaivataan siis edelleen, jotta kaikenlaisiin asiakkaiden haasteisiin voidaan vastata.

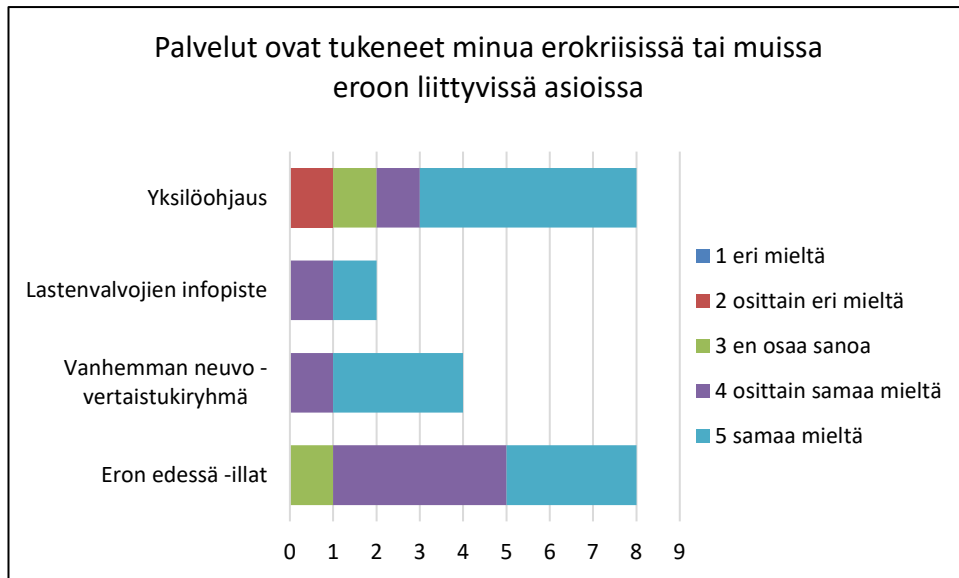
KUVIO 20. Vastaajien (N=13) kokemukset palvelun aikana saadusta tuesta

Viimeisessä kaikkia palveluita yhteisesti koskevassa väittämässä haluttiin selvittää palveluun pääsyn nopeuden riittävyttä (kuvio 21). Vastaajista kahdeksan vastasi olevansa samaa mieltä siitä, että palveluun pääsi tarpeeksi nopeasti. Kaksi vastaajaa oli osittain samaa mieltä ja loput kolme jossain määrin eri mieltä. Suurin osa oli siis samaa mieltä väittämän kanssa. Tämä on tärkeä tulos, sillä MLL Tampereen osaston eropalveluiden toiminnan tavoitteisiin kuuluu tunnetusti palveluihin pääsyn nopeus. Asiakkaina olevat vanhemmat ovat kertoneet, että toisaalla jonotusajat palveluihin saattavat olla pitkiä (Lapsi ja ero -hankkeen loppuraportti 2014, 9, 50). Myös nämä vastaukset näyttävät siis tukevan MLL Tampereen osaston matalan kynnyksen toimintaperiaatteen onnistumista.

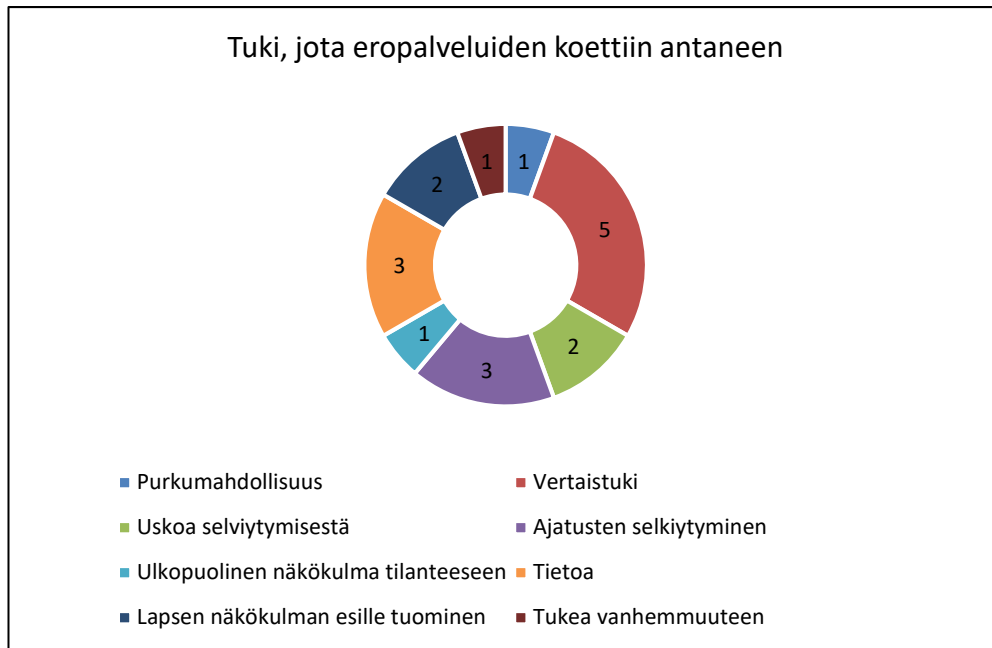
KUVIO 21. Vastaajien (N=13) kokemukset palveluun pääsyn nopeudesta

Palvelukohtaisissa kysymyksissä selvitettiin ensimmäisenä, kuinka hyvin vastaajat kokivat käyttämänsä palvelun tukeneen heitä erokriisissä ja muissa eroasioissa. Kuviosta 22 nähdään, että yleisesti ottaen suurin osa palveluita käyttäneistä koki saaneensa palveluista tukea erokriisiinsä: väittämään vastattiin 12 kertaa ”samaa mieltä”. Toiseksi eniten vastattiin ”osittain samaa mieltä” -kommentilla, sillä niitä oli yhteensä 7 kappaletta. Minkään palvelun kohdalla vastaajat eivät ilmaisseet olevansa täysin eri mieltä väittämän kanssa. Ainoastaan yksilöohjauksen kohdalla vastattiin yhden kerran ”osittain eri mieltä” ja kaksi kertoi, ettei osaa sanoa. Voidaan siis todeta, että suurin osa vastaajista koki saaneensa tukea MLL Tampereen osaston eropalveluilta erokriisissä tai muissa eroon liittyvissä asioissa: perustehtävänä oleva erokriisissä olevien auttaminen näyttää siis selvästi toteutuvan.

KUVIO 22. Vastaajien (N=13) mielipiteet palveluiden tarjoamasta tuesta eroasioissa

Avoimella kysymyksellä pyrittiin tarkentamaan, millä tavoin MLL Tampereen osaston eropalvelut olivat tukeneet vastaajia erokriisissä. Kysymykseen vastasi yhteensä 10 henkilöä kaikista 13 vastaajasta. Kuvioista 23 nähdään, että vertaistuki nousi useimmin esiin vastauksissa, yhteensä viisi kertaa. Vastauksissa korostuivat erityisesti toisten samassa tilanteessa olevien ihmisten kohtaaminen. MLL Tampereen osasto onkin todennut vertaistuen merkittäväksi avuksi eroprosessin etenemisessä. Vertaisuus antaa lohtua ja helpotusta asiakkaille. (Ero ja lapsi -hankkeen loppuraportti 2014, 31.) Vertaistuki ei siis suotta kuulu menetelmiin, joita MLL Tampereen osasto pyrkii eropalveluissaan hyödyntämään. Toiseksi useimmin vastaajat kertoivat palveluiden auttaneen selkeyttämään ajatuksia ja tarjonneen tietoa. Tiedon tarjoaminen kuuluu erityisesti esimerkiksi MLL Tampereen osaston Eron edessä -iltojen tavoitteisiin (Lapsi ja ero -hankkeen loppuraportti 2014, 21).

KUVIO 23. Vastaajien (N=10) saama tuki eropalveluista avointen vastausten mukaan

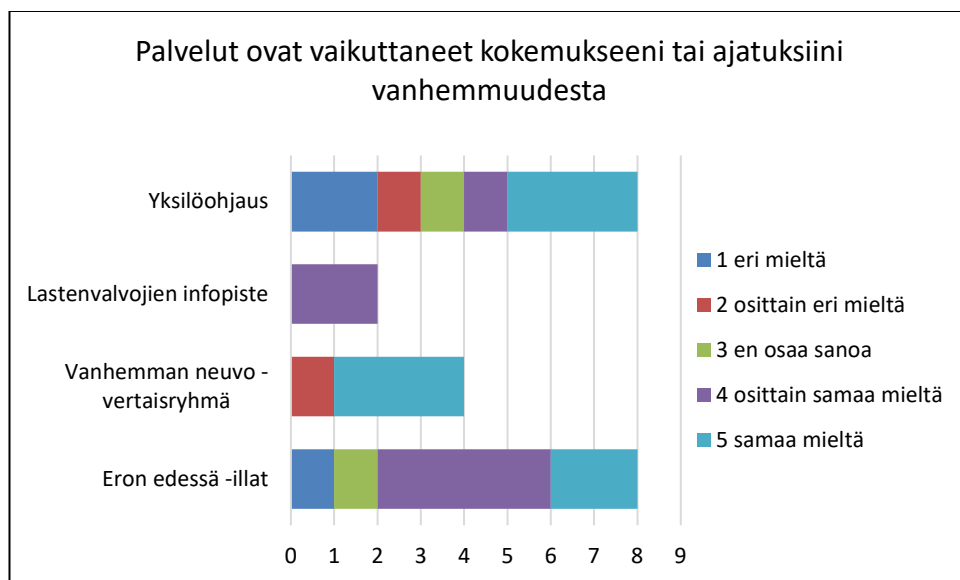
Vastaajat kertoivat muun muassa saaneensa uskoa selviytymisestä. Eräs vastaaja kuvasi kokemustaan seuraavanlaisesti: ” – – *Yksilökeskustelut ovat valaneet uskoa, että ajan kuluessa asiat helpottavat. Ulkopuolinen näkökulma auttaa suhtautumaan eroon liittyviin asioihin realistisesti – –*”. Osa koki lisäksi saaneensa tukea lapsen näkökulmaan liittyvän pohdinnan avulla. MLL Tampereen osaston eropalveluissa liikkeelle lähdetäänkin aina lapsilähtöisesti, ja palveluiden tarkoituksena on edistää vanhempien välistä sopuisuutta ja yhteistyötä (Lapsi ja ero -hankkeen loppuraportti 2014, 50). ”[Olen] saanut tietoa ja kuullut kokemuksia sekä päässyt pohtimaan toisten samassa tilanteessa olevien kanssa omaa tilannetta vastavuoroisesti erityisesti lasten näkökulmasta”, yksi vanhemmista kommentoi. Vastauksista nousivat lisäksi esiin eropalveluiden tarjoama purkumahdollisuus, saatu tuki vanhemmuuteen sekä ulkopuolinen näkökulma omaan tilanteeseen. Avointen vastaukset näyttävät siis pitkälti osoittavan palveluiden onnistuneen tavoitteessaan tarjota tukea asiakkailleen. Toisaalta, esimerkiksi palveluiden tärkeänä tavoitteena oleva yhteistyövanhemmuuden tukeminen ei näissä vastauksissa tullut ilmi.

6.1.2 Eropalvelut vanhemmuuden tukena

Toisen tutkimuskysymyksen avulla haluttiin saada selville, miten MLL Tampereen osaston eropalvelut ovat tukeneet asiakkaiden vanhemmuutta erokriisissä. Kyselyvastausten

perusteella palveluiden vaikutus vanhemmuuteen on selvästi havaittavissa, sillä kyselylomakkeen eri väittämien ja avointen kysymysten kautta vanhemmuusteema nousi esiin monissa kohdissa.

Eropalveluiden vaikutusta vanhemmuuteen lähdettiin selvittämään väittämällä, jonka mukaan palvelut olivat vaikuttaneet kokemuksiin tai ajatuksiin vanhemmuudesta. Väittämää tarkennettiin kysymällä, millä tavoin palvelut olivat edellä mainittuun seikkaan vaikuttaneet. Kuviosta 24 nähdään, että jokaisen palvelun kohdalla yli puolet vastaajista olivat joko osittain samaa mieltä tai samaa mieltä väitteestä. Niin vastattiin yhteensä 15 kertaa. Avoimeen kysymykseen vastasi 13 henkilöstä seitsemän. Vastauksissa tuotiin toistuvasti esiin lapsen näkökulman ymmärrys sekä itseluottamuksen kasvu vanhemman roolissa. Myös yhteisen vanhemmuuden jatkumisen merkitys mainittiin.

KUVIO 24. Vastaajien (N=13) mielipiteet käyttämänsä palvelun vaikutuksesta vanhemmuuteen

Lapsen näkökulmaan liittyen vastaajat kertoivat avointen kysymysten kautta muun muassa osaavansa toimia nyt paremmin lapsen edun mukaisesti ja näkevänsä nykyään niin vanhemman mahdollisuudet kuin velvollisuudetkin lapsen hyvinvoinnin tukemisessa eron aikana. Yksi vanhemmista vastasikin ytimekkäästi, että palvelut ovat ”vahvistaneet ajatusta lapsen näkökulmasta”. Lisäksi hän mainitsi, että eropalvelut ovat ”vahvistaneet huomaamaan vanhempien vastuun ja mahdollisuudet vaikuttaa lapsen hyvinvointiin erotilanteessa”. Nämä tulokset ovat niin MLL Tampereen osaston eropalveluiden kuin tä-

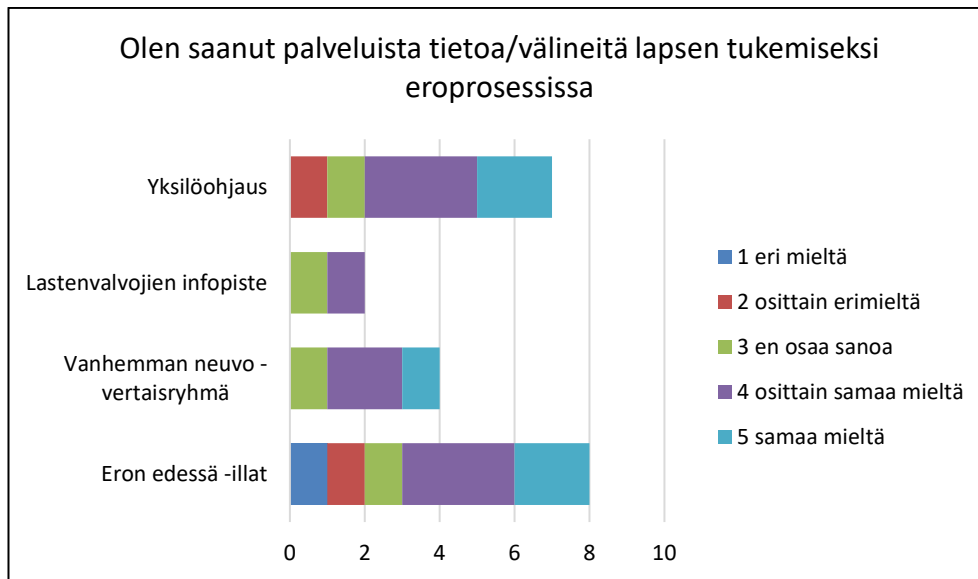
män opinnäytetyönkin kannalta merkittäviä, sillä tutkimuskysymyksistä ja kyselylomakkeesta lapsen etu ja lapsen näkökulma -termit jätettiin tarkoituksenmukaisesti pois. Tällä haluttiin nähdä, nousevatko termit vanhempien mieliin ilman minkäänlaista ohjailua tai johdattelua. Näin voidaan olla varmoja, että kokemukset ovat vanhempien omia aitoja havaintoja.

Mäkijärven (2014, 89) mukaan ammattiauttajan tärkeänä tehtävänä on tuoda esiin lapsen etu ja auttaa vanhempia näkemään se ylitse henkilökohtaisten ristiriitojen. Eräs vastaajista kuvasi palveluiden vaikutuksia seuraavasti: ”*Vanhemman rooli selkiintynyt. Se kenen oikeus ja velvollisuus on huolehtia lapsesta. On tehtävä asioita jotka vaativat voimia, oltava lapsen puolella ja myös lapsen edun vuoksi mentävä vastaan toista huoltajaa ja hänen kumppaniaan*”. Tavoitteina ovatkin riitojen lopettaminen ja lapsen liittyvien asioiden sopiminen (Mäkijärvi 2014, 89). Vastausten perusteella MLL Tampereen osasto on selvästi onnistunut tässä ammattiauttajille esitetystä tavoitteesta.

Myös eriäviä mielipiteitä löytyi liittyen palveluiden vaikutuksista vanhemmuuteen. Yksilöohjauksen vastausten mukaan kaksi palvelun käyttäjää olivat eri mieltä väitteestä. Eron edessä -iltojen kohdalla näin oli vastattu kerran. Molempien edellä mainittujen palveluiden kohdalla löytyy myös ”en osaa sanoa” -vastaukset. Yksilöohjauksen ja Vanhemman neuvo -vertaistukiryhmän kohdalla kummastakin löytyy myös ”osittain eri mieltä” -kommentti. Yksi vastaajista kertoi, että hänellä on ollut koko ajan vahva näkemys vanhemmuudestaan. Tällöin palvelut eivät siis ole vaikuttaneen hänen kokemukseensa vanhemmuudesta. Ehkä sama päti myös muiden eri mieltä olleiden kohdalla, jotka jättivät vastaamatta avoimeen kysymykseen.

Palvelukohtaisissa väittämässä selvitettiin myös sitä, kokivatko vanhemmat saaneensa tietoa ja välineitä lapsensa tukemiseksi eroprosessin aikana. Väittämään vastattiin useimmiten ”samaa mieltä” -vaihtoehdolla (kuvio 25). Kuviosta huomataan, että jokaisen palvelun kohdalla vastaajista vähintään puolet olivat joko osittain tai kokonaan samaa mieltä väitteen kanssa. Jokaisen palvelun kohdalla vastattiin kerran vaihtoehdolla ”en osaa sanoa”. Kolme kertaa oli vastattu ”eri mieltä” tai ”osittain eri mieltä”, ja niistä kaksi olivat Eron edessä -iltojen kohdalla. Nämä vastaukset voivat muun muassa viitata siihen, ettei vastaajan käymässä Eron edessä -illassa ollut juuri silloin aiheena lapsen tukeminen. Tämä väittäjä oli palvelukohtaisista kysymyksistä ainoa, jota ei seurannut tarkentava

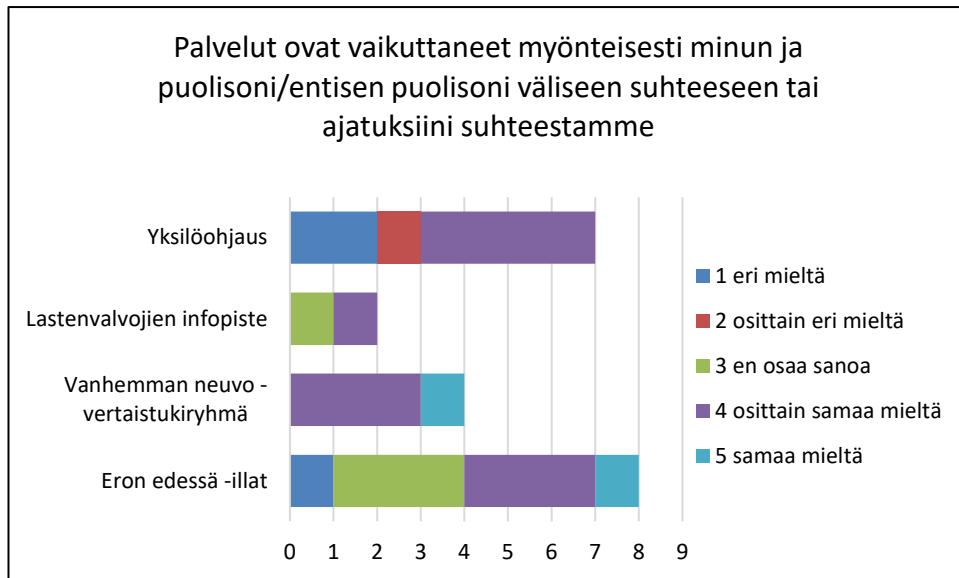
avoin kysymys. Avoin kysymys olisi saattanut antaa tietoa siitä, millaisia asioita lapsen tukemiseksi palveluista oli saatu. Nyt väittämän vastaukset jäivät tulkintojen varaan.

KUVIO 25. Vastaajien (N=12) mielipiteet palveluiden antamasta avusta lapsen tukemiseksi

Seuraavaksi esitettiin väittämä siitä, että palvelut ovat vaikuttaneet positiivisesti vastaajan ja puolison tai entisen puolison väleihin tai vastaajan ajatuksiin suhteesta. Kuvioista 26 nähdään, että melko moni oli vastannut väitteeseen olevansa osittain samaa mieltä. Näitä vastauksia oli yhteensä 11. Avoimella kysymyksellä tarkennettiin, kuinka palvelut olivat vaikuttaneet positiivisesti väleihin puolison kanssa. Yhtenevää teemaa näistä kuudesta vastauksesta ei löytynyt vaan vastaukset olivat hyvin moninaisia. Vastauksissa mainittiin muun muassa puoliso- ja vanhemmuussuhteen välisen eron ymmärtäminen ja vanhemman roolin selkiytyminen.

KUVIO 26. Vastaajien (N=12) mielipiteet palveluiden myönteisestä vaikutuksesta suhteeseen puolison/entisen puolison kanssa

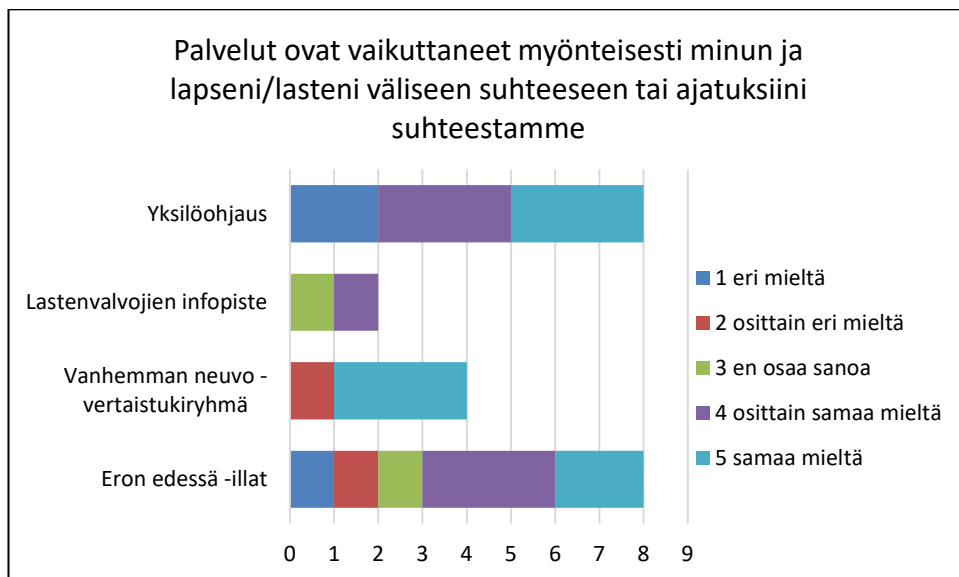
Lisäksi palvelut auttoivat joitakin vastaajia ymmärtämään myös entisen puolison näkökulmaa: ”Ymmärrys, että tilanne hankala eri tavoin kummallekin”. Myös yhteisen vanhemmuuden merkityksen selkiytyminen mainittiin: ”Puolisosuhteen katkeaminen ja vanhemmuussuhteen ylläpitäminen selkeytyneet”. MLL Tampereen osasto uskookin, että lapsen hyvinvoinnin varmistamiseksi, on vanhempia autettava nimenomaan tukemalla ja mahdollistamalla yhteisen vanhemmuuden jatkumisen eron jälkeen (Lapsi ja ero -hankkeen loppuraportti 2014, 52). Mäkijärven (2014, 24) mukaan erotilannetta pahentaa, jos vanhemmat puhuvat lapselle kielteisesti toisistaan tai erosta ylipäänsä. Eräs vastaajista kertoi pystyvänsä palveluiden myötä hyväksymään entisen puolison uuden kumppanin osaksi lapsensa elämää. Tämä on tärkeä saavutus, sillä muuten tilanteessa voi syntyä lisää katkeruutta ja muita kielteisiä tunteita, jotka aiheuttavat entisestään kitkaa muuttuneeseen arkeen. Pahimmillaan katkeruuden ja vihan tuntemuksiin saattaa jäädä kiinni, jos eron esiin nostamia tunteita ei pysty kohtaamaan ja käymään läpi (Vanhemman opas 2014, 20).

Kuitenkin kaikista vastaajista neljä ei osannut ilmaista mielipidettään väitteestä: näistä ”en osaa sanoa” -kommenteista kolme sijoittui Eron edessä -iltoihin. Yksilöohjauksen seitsemästä käyttäjästä kolme oli väitteen kanssa osittain eri mieltä tai eri mieltä. Verrattain moni oli siis väittämän kanssa jokseenkin eri mieltä tai ei osannut ilmaista mielipidettään asiasta. Tämä saattaa kertoa siitä, että eron takia toisella tai molemmilla osapuolilla voi olla jäänyt tilanteesta näitä ristiriitaisia tunteita tai ajatuksia. Koskela (2009, 14)

toteaakin, että tavallisesti eron käsittely etenee osapuolilla eri tahdissa: ero saattaa tulla jätetylle yllätyksenä, kun taas toinen on pohtinut eroa jo pidempään. Sinänsä tulokset eivät siis yllätä, sillä erotilanteeseen sopeutuminen vaatii aikaa.

Merkittävää on, että kaikki Vanhemman neuvo -vertaistukiryhmään osallistuneista vastasivat olevansa samaa mieltä tai osittain samaa mieltä väittämästä. Vastausten perusteella voidaan todeta, että vertaistukiryhmällä näyttäisi olevan huomattava vaikutus palvelun käyttäjän ja puolison väliseen suhteeseen. Vertaisryhmän yhtenä tavoitteena onkin juuri etsiä yhdessä keinoja yhteisen vanhemmuuden jatkumiseen (Haring & Ritari-Alho 2018). Kyselyn tulosten perusteella tässä on onnistuttu.

Seuraavan väitteen avulla haluttiin selvittää ovatko palvelut vaikuttaneet jotenkin vastaajan ja tämän lasten väliseen suhteeseen. Kyselyssä esitettiin väittämä, jonka mukaan palvelu on vaikuttanut myönteisesti vastaajan ja lasten suhteeseen tai vastaajan ajatuksiin suhteesta. Kuviosta 27 huomataan, että suurin osa vastasi väitteeseen joko ”osittain samaa mieltä” tai ”samaa mieltä” -vaihtoehdoilla. Näin vastattiin yhteensä 15 kertaa. Väittämän jälkeen vastaajia pyydettiin kertomaan avoimella vastauksella, millaisilla positiivisilla tavoilla palvelut olivat vaikuttaneet suhteeseen.

KUVIO 27. Vastaajien (N=13) kokemus palveluiden myönteisestä vaikutuksesta suhteeseen lasten kanssa

Vastaajaan itseensä ja omaan toimintaan liittyen kerrottiin, että itesyytökset olivat vähentyneet ja omaa lasta oli opittu tarkkailemaan objektiivisemmin. Yksi vastaajista kertoi

saaneensa selkeyttä lapsen tunteiden ja näkökulman näkemiseen. Lisäksi kerrottiin rohkeudesta toimia omanlaisenaan, itsenäisenä vanhempana: ”*Uskallamme tehdä asioita välittämättä äidin suuttumuksesta*”, eräs vastaajista kommentoi. Avoimuuden kerrottiin lisääntyneen, oli ymmärretty lapsen kanssa asioista puhumisen merkitys. Yksi vastaaja kertoi ymmärtäneensä, ettei lapsen suosioista ole tarpeellista kilpailla. ”*On vaan oltava arkinen näkkileipä äiti, joka rakastaa, mutta pitää rajoista kiinni. Houkutus alkaa kilpailla isäviikonloppujen "juhlaa" oli suuri*”, hän kuvaili. Se on tärkeä oivallus, sillä niin kuin Ayalon ja Flasherkin (1997, 20) toteavat, vanhempien sopuisuus tai epäsopuisuus vaikuttavat lapsen arkeen niin erotilanteessa kuin myöhemminkin lapsen elämässä. MLL Tampereen osaston eropalveluiden vaikutukset vastaajan ja tämän lapsen väliseen suhteeseen olivat siis vaihtelevia.

Yleisesti ottaen jokaisen palvelun kohdalla voidaan huomata niiden vaikuttaneen suuremmita osin positiivisesti vastaajien ja heidän lastensa väliseen suhteeseen. Huomionarvoista kuitenkin oli myös kielteisten vastausten suurempi määrä edellisiin väittämiin verrattuna: ”osittain eri mieltä” ja ”eri mieltä” -vastauksia tuli yhteensä viisi ja sen lisäksi kaksi ”en osaa sanoa” -vaihtoehtoa. Edellä mainittuja vastausvaihtoehtoja löytyi jokaisen palvelun kohdalta. Näyttää siis siltä, että osan kohdalla MLL Tampereen osaston eropalveluiden ei koettu suoranaisesti vaikuttaneen vanhemman ja lapsen väliseen suhteeseen. Joidenkin vastaajien kohdalla tämä saattaa kertoa esimerkiksi siitä, että palveluiden vaikutukset ovat toisinaan välillisiä: saatu apu saattaa heijastella arkeen vasta jonkin ajan kuluttua, kun uusia ajatus- ja toimintamalleja on hyödynnetty jonkin aikaa.

6.1.3 Eropalveluiden kehittämismahdollisuuksia

Kyselylomakkeen lopussa annettiin vastaajille mahdollisuus kertoa vapaasti, miten he kehittäisivät palveluita. Suurin osa vastauksista käsitteli erilaisia käytännön ehdotuksia. Paikan päälle toivottiin esimerkiksi parempia opasteita rakennukseen ja kirjoituslustoja avuksi muistiinpanojen tekemiseen. Lisäksi toivottiin tarjolle enemmän tapaamisaikoja. Yhdessä vastauksessa ehdotettiin luentojen järjestämistä tiettyihin teemoihin liittyen: ”*Huoltajuusriidat tarvitsisivat omaa erityistä ohjaustaan joko luentoina tai ryhminä tai molempina. Myös henkisen väkivallan ja erilaiset persoonallisuushäiriöt voisi eriyttää*

Eron edessä -iltoihin omaksi aiheekseen – “. Palveluiden sisältöön ja järjestämiseen liittyviä käytännön kehittämisehdotuksia ei tässä opinnäytetyössä käsitellä sen syvemmin, sillä ne eivät suoranaisesti liity tutkimuskysymyksiin. Kaikki kehittämisehdotukset kuitenkin välitettiin MLL Tampereen osastolle.

Kyselylomakkeen toisessa kohdassa kysyttiin avoimella kysymyksellä, millaista tukea vastaaja olisi kaivannut lisää. Yksi vastaajista koki juuri oikean palvelun löytymisen olevan haastavaa. Hän arveli MLL:n olevan konseptina niin iso, että siksi juuri oikean palvelun pariin päätyminen on vaivalloista. Opinnäytetyön tekijät päättelivät tämän vastauksen viittaavan ehkä järjestön nettisivujen moniulotteisuuteen. Nettisivustoja voisi siis ehkä selkeyttää entisestään ja helpottaa tietojen löytämistä sieltä.

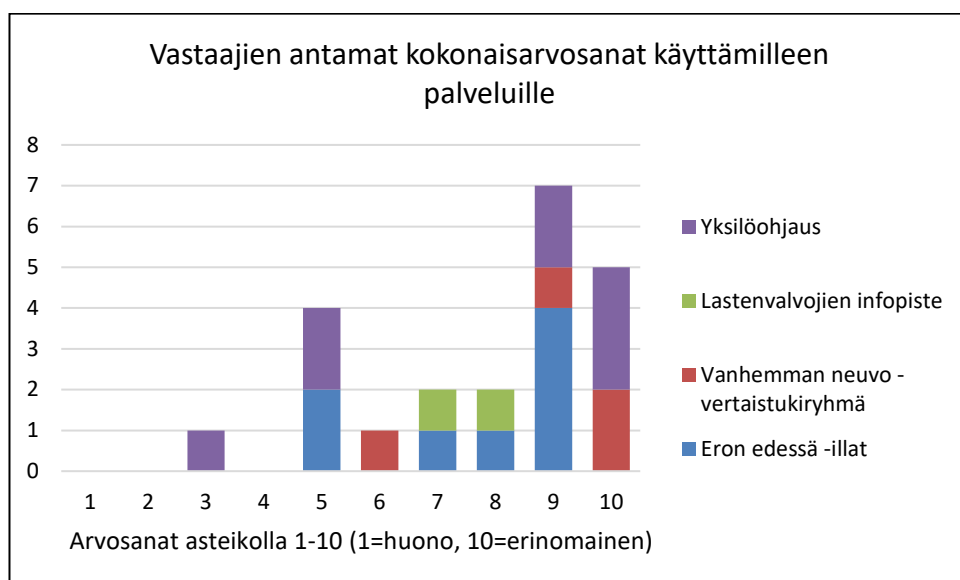
Eräs kommentoija kertoi toivoneensa enemmän puolueettomuutta. Hän oli kokenut hie-man ikäväksi asetelman, jossa työntekijöinä oli ainoastaan naisia. Halutessaan MLL Tampereen osasto voisikin pohtia, miten palvelut saataisiin houkuttelevammiksi myös miesasiakkaille. Puolueettomuudella vastaaja toivoi myös sitä, että lähivanhemman puolella olemisen sijaan työntekijä olisi neutraalimmin kummankin vanhemman rinnalla. Toisaalta kyselyn vastausten perusteella useassa muussa kohdassa eropalveluiden antamaa tukea nimenomaan kiiteltiin; tulee siis muistaa, että kokemus työntekijän neutraaliudesta on aina yksilöllinen, eikä yleistyksiä asiasta voida tehdä tämän yhden vastauksen perusteella.

Yhtenä toiveena esiin nousi ennaltaehkäisevän työn lisääminen palveluihin. Vastaaja ehdotti MLL Tampereen osaston järjestettäväksi esimerkiksi perhekursseja tai ryhmiä, johon molemmat vanhemmat tulisivat paikalle: ”*Ryhmiä tms., joihin molemmat vanhemmat voisivat osallistua ja jotka olisi tarkoitettu tukemaan yhteistä vanhemmuutta, löytämään voimavaroja ja iloa perheestä.*” Wallerstein ym. (2007, 306–308) toteavatkin, että sosiaalityön kohteeksi tulisi ottaa nimenomaan avioliiton vahvistaminen. Tällä hetkellä parisuhdetyö keskittyy useimmiten motivoituneisiin pariskuntiin, minkä takia työn painopiste pitäisi saada enemmän ehkäisevän työn suuntaan (Wallerstein ym. 2007, 306–308). Kyselyyn vastanneiden perustietoja kysyttäessä kahdeksan heistä kertoi olevansa eronnut ja loput viisi olivat joko eroa pohtivia tai niitä, joilla ero oli parhaillaan käynnissä: tämä kertookin siitä, että MLL Tampereen osaston eropalveluihin hakeudutaan tai päädytään

usein vasta siinä vaiheessa, kun erokriisi on jo käsillä. Tämä tulos tukee vastaajan kommenttia ennaltaehkäisevien palveluiden tarpeellisuudesta.

Enemmän ryhmiä, esimerkiksi eroryhmiä, toivottiin myös muiden vastaajien toimesta. Vertaistuen merkitys nousi esille useissa vastauksissa ja useissa avoimissa kohdissa: siihen on hyvä panostaa siis jatkossakin, sillä vertaistuen merkitys erokriisin tukena näyttää tulosten perusteella olevan merkittävä.

Kyselyn lopussa vastaajia pyydettiin antamaan käyttämistään palveluista kokonaisarvosana asteikolla 1–10. Kuviosta 28 havaitaan, että suurin osa antoi palveluista arvosanaksi yhdeksikön: tämä oli siis vastausten moodi eli useimmiten annettu vastaus. Seuraavaksi eniten annettiin arvosanaa kymmenen. Yksilöohjauksen arvosanat jakautuivat taulukon mukaan joko erittäin hyviin arvosanoihin tai alle viiden arvosanoihin: 9–10 -arvosanoja oli yhteensä viisi, ja loput kolme vastasivat kohtaan kolmosen tai viitosen. Lastenvalvojen infopisteen käyttäjät (2kpl) antoivat arvosanoiksi 7 ja 8. Vanhemman neuvo -vertaistukiryhmän neljästä vastauksesta kolme sijoittuivat kohtaan 9–10. Eron edessä -iltojen vastauksista puolet olivat arvosanoja yhdeksän, ja loput niistä sijoittuvat kohtaan 7–8 tai kohtaan viisi. Annetuista arvosanoista heikoimmat eli 3–5 oli annettu yksilöohjaukselle ja Eron edessä -illoille.

KUVIO 28. Vastaajien (N=13) antamat kokonaisarvosanat käyttämilleen palveluille

Vastaajien antamien arvosanojen palvelukohtaisiksi keskiarvoiksi muodostuivat: yksilöohjaus 7,6, Lastenvalvojen infopiste 7,5, Vanhemman neuvo -vertaistukiryhmä 8,8 ja

Eron edessä -illat 7,6. Huomionarvoista kuitenkin on, että Lastenvalvojen infopisteelle ja Vanhemman neuvo -vertaistukiryhmään oli muita huomattavasti vähemmän osallistujia, mikä näkyi myös annettujen arvosanojen lukumäärissä. Osallistujien eri määristä huolimatta, kaikkien palveluiden arvosanojen keskiarvot olivat lähellä toisiaan. Kaikkien palveluiden arvosanojen keskiarvoksi muodostui 7,8. Yleisesti ottaen vastausten hajonnasta riippumatta kaikkien palveluiden vastaukset sijoittuvat arvosana-asteikon parempaan puoliskoon. Avoimessakin palautteessa moni kiitteli ja kehui palveluita:

”Erittäin positiivinen kokemus ja laadukasta sekä asiakaslähtöistä palvelua, toivottavasti hyvä työ saa jatkua!”

”MLL: eropalvelut ovat tehneet monen eroperheen lapsen ja aikuisen surutyön kevyemmäksi. Todella tärkeä palvelumuoto.”

”Kiitos, tärkeä palvelu!”

Yleisesti ottaen kyselyn tulokset näyttävät vastausten perusteella hyvinkin positiivisilta. Asiakkaat toivovat, että MLL Tampereen osaston eropalveluita on tarjolla jatkossakin. Palveluiden sisältöön liittyvät kehitysehdotukset ja kielteiset vastaukset on kuitenkin tärkeää huomioida yhtä lailla. Seuraavassa luvussa käsitellään tuloksista nousevat tärkeimmät johtopäätökset.

6.2 Opinnäytetyön johtopäätökset

Kyselyn vastauksissa nousivat esiin lapsen etu ja lapsen näkökulma ilman minkäänlaista johdattelua. Havainto on opinnäytetyön kannalta merkittävä. Opinnäytetyön tekijät ottivat tietoisesti riskin jättämällä kyseiset termit kokonaan pois kyselylomakkeen teksteistä, mutta se kannatti, sillä vastausten perusteella saatiin nyt arvokkaita tuloksia lapsen näkökulman esille nousuun liittyen: avoimet vastaukset osoittavat MLL Tampereen osaston onnistuneen tavoitteessaan nostaa lapsi keskiöön eroauttamistyössä. Opinnäytetyön teoriaosassa lapsen näkökulma oli luonnollisesti suuressa roolissa, sillä se kuuluu oleellisesti MLL Tampereen osaston eropalveluiden toimintamalliin – sekä vanhemmuuteen ylipää-

tään. Lapsen etu toiminnan lähtökohtana ja arvona juontaa juurensa vuonna 1989 solmittuun YK:n lasten oikeuksien sopimukseen, joka toimii taustalla myös kaikessa MLL Tampereen osaston toiminnassa (Haring & Ritari-Alho 2018).

Lapsi ja ero -hankkeen loppuraportin (2014, 50) mukaan lähes kaikki vanhemmat hakeutuvat MLL Tampereen osaston eropalveluiden pariin juuri lastensa asioihin liittyen ja tällöin lapsen edun esiin tuominen keskusteluissa onkin luontevaa. MLL Tampereen osaston toiminnan kulmakivinä toimivat juuri lapsilähtöisyys ja lapsen edun näkökulma. Tämän opinnäytetyön valossa kyseiset lähtökohdat toteutuvat erinomaisesti. Lapsen näkökulma nousi opinnäytetyön tuloksissa esille muun muassa kohdassa, jossa kysyttiin, millaista tukea vastaaja käyttämistään palveluista sai. ”*Lasten tunteiden ja näkökulman kuuleminen ja näkeminen selkiytynyt*”, kuvaili yksi vanhempi vastauksessaan.

Toinen merkittävä opinnäytetyön tulos oli se, että MLL Tampereen osaston eropalvelut ovat aineiston perusteella onnistuneet tukemaan vanhempien välistä sopuisaa yhteistyötä. Tämä tuli esiin varsinkin avoimista vastauksista. ”– – *Puolisosuhteen katkeaminen ja vanhemmuussuhteen ylläpitäminen selkeytyneet*”, vastasi yksi vanhempi palveluiden vaikutuksista kysyttäessä. Parisuhteen päätyttyä vanhempien tulee tehdä pitkän aikavälin päätöksiä uudenlaisen vanhemmuuden toteuttamiseen ja roolien jakautumiseen liittyen (Ayalon & Flasher 1997, 17; Koskela 2009, 15). Aina päätösten tekeminen ei kuitenkaan onnistu sovussa. Vaikka eropäätös olisi yhteisesti tehty voivat erimielisyydet nousta esiin jatkon kannalta merkittäviä kysymyksiä pohtiessa. Tällöin ulkopuolinen apu on usein tarpeen. Toimiva yhteistyövanhemmuus vaatii paljon työtä ja moni kaipaa tilanteessa tukea tai neuvoja. Entinen puoliso jääkin yleensä osaksi arkielämää, sillä vanhemmuus ja kasvatusvastuu jatkuvat eron jälkeenkin (Castrén 2009, 143–144). Vastaukset osoittavat MLL Tampereen osaston onnistuneen tukemaan puolisoitten välistä vuorovaikutusta.

Tuloksista erottui selkeästi se, että Vanhemman neuvo -vertaisryhmän kohdalla kaikki vastaajat kokivat palvelun vaikuttaneen myönteisesti suhteeseen puolison tai entisen puolison kanssa. Tämä oli osin yllättäväkin tulos, sillä samaan vertaisryhmään voi osallistua vain pariskunnan toinen osapuoli kerrallaan. Muiden palveluiden kohdalla verrattain moni vastasi jossain määrin kielteisesti väittämään tai ei osannut ilmaista mielipidettensä

asiasta ollenkaan. Vertaisryhmä-nimen saatetaan ehkä kokea viittaavan enemmän siihen, että vanhempi saa ryhmätoiminnasta tukea nimenomaan omaan vanhemmuuteensa. Iso osa eron jälkeistä vanhemmuutta on kuitenkin myös toimiva yhteistyö toisen vanhemman kanssa, minkä takia tulos onkin merkittävä. Lapsi ja ero -hankkeen loppuraportissa (2014, 32) oli tehty huomio siitä, miten vertaisryhmään osallistujat oivalsivat ryhmässä oman käyttäytymisen muuttamisen merkityksen. Lisäksi vanhemmat kuvailivat oppineensa erottamaan entiseen puolisoon liitetyt ominaisuudet tämän uudesta erillisestä vanhemman roolista (Lapsi ja ero -hankkeen loppuraportti 2014, 32). Vertaisryhmästä voikin saada tukea omaan itsetuntemukseen, vanhemman rooliinsa sekä eron tuomiin muutoksiin liittyen: sitä kautta vaikutus näyttää myös heijastuvan puolison väliseen suhteeseen.

Jatkossa MLL Tampereen osaston palveluissa kannattaa siis mahdollisesti yhä enemmän tukeutua vertaistuellisuuteen, sillä vastausten perusteella sillä on suuri merkitys eroprosessin aikana. Eräs vastaajista kirjoittikin, että *“vertaistukiryhmästä sain ison avun eron käsittelyyn ja tapaamiset ovat jatkuneet ryhmän loputtuakin”*, mikä kertoo vertaisryhmän vaikuttavuudesta. Eropalveluiden vertaisryhmien kautta kävijät saattavat siis solmia uusia ihmissuhteita, jotka toimivat tukena palveluiden ulkopuolellakin.

Tulevaisuudessa olisi ehkä hyvä ottaa selvää, miten eri palveluiden käyttökerrat tai aika, joka on kulunut palveluiden käyttämisestä, vaikuttavat palveluista saadun hyödyn määrään. Uutta tutkimusta kaivattaisiin myös siitä, missä tilanteissa pelkästään Eron edessä -illat ovat riittäviä tukemaan asiakasta. Illat voidaan nähdä niin sanotusti MLL Tampereen osaston eropalveluiden eniten matalan kynnyksen periaatetta noudattavana palveluna, sillä niihin osallistuminen ei vaadi osallistujalta ajanvarausta tai sitoutumista niin kuin esimerkiksi vertaisryhmä tai yksilöohjaus. Eron edessä -illoista kuitenkin puuttuu kahdenkeskinen ohjaus ja neuvonta; esimerkiksi yksilöohjauksessa tällainen työote on oleellinen osa toimintaa. Eron edessä -illoissa painopiste on tiedon tarjoamisessa, vaikkakin ne tarjoavat kävijöille myös mahdollisuuden esittää kysymyksiä ja osallistua keskusteluun vierailevan ammattilaisen ja yleisönä olevien mahdollisten vertaisten kanssa.

Jatkotutkimusta voisi lisäksi olla hyvä toteuttaa kaikkien MLL Tampereen osaston eropalveluiden kohdalla yksittäisesti. Tällöin tietoa saataisiin nimenomaan yksittäisten palveluiden vaikuttavuudesta ja kehitystarpeista. Tämän opinnäytetyön näkökulma keskittyi

enemmän kokonaiskuvaan ja tulokset yksittäisten palveluiden kohdalta jäivät vain pinta-puolisiksi. Jotta tällaisesta seurannasta tulisi kattava, olisi asiakkaista hyvä luoda jonkinlainen asiakasrekisteri: silloin kyselyn voisi automaattisesti lähettää kaikille. Tällainen voisi toimia esimerkiksi kuukausittain lähetettävän sähköisen raportin tai asiakastiedotteen yhteydessä. Kuvio 29 tiivistää opinnäytetyön tutkimuskysymykset, johtopäätökset, kehitysehdotukset ja jatkotutkimusaiheet.

KUVIO 29. Opinnäytetyön eteneminen tutkimuskysymyksistä jatkotutkimusaiheisiin

7 POHDINTA

7.1 Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys

Luotettavuus

Kvantitatiivisen tutkimuksen luotettavuudesta puhuttaessa käytetään yleensä käsitteitä reliabiliteetti ja validiteetti. Reliabiliteetti viittaa tutkimustulosten pysyvyyteen ja toistettavuuteen, kun taas validiteetilla tarkoitetaan sitä, että tutkimuksessa on tutkittu oikeita asioita. (Kananen 2010, 69.)

Vilkan (2007, 149) mukaan reliabiliteettia arvioidaan tarkastelemalla tutkimuksen mittaukseen ja tarkkuuteen liittyviä asioita. Reliabiliteetista puhuttaessa tarkastellaan erityisesti tietojen syöttämisen huolellisuutta, mittausvirheiden suuruutta, otoksen kokoa ja laatua sekä tutkimuksen vastausprosenttia. (Vilkkä 2007, 150.). Tämän opinnäytetyön vastaajamäärän jäi verrattain alhaiseksi: vastauksia saatiin 13 kappaletta. Aineiston riittävä määrä onkin asia joka usein mietityttää, kun on puhe tutkimuksen luotettavuudesta (Tuomi & Sarajärvi 2013, 85).

Vastaajajoukon koko jäi pieneksi, mutta vastausten laatu koettiin kuitenkin hyväksi, sillä esimerkiksi avoimien kysymysten vastausprosentti oli suuri ja vastaukset olivat hyvin kattavia. Palautetuista lomakkeista vain muutama jouduttiin poistamaan, eikä yhtäkään puutteellisesti tai asiattomasti täytettyä lomaketta löytynyt. Vastaajat vaikuttivat olleen sitoutuneita vastaamiseen, sillä useista avoimista kysymyksistä huolimatta missään lomakkeessa ei näkynyt vastausväsymystä lomakkeen loppua kohden.

Vastausten lukumäärä saattoi vaikuttaa muun muassa siihen, että vastaajista selvä enemmistö oli naisia. Miesten ääni ja heidän kokemuksensa jäivät opinnäytetyön tuloksissa melko kuulumattomiin. Haringin ja Ritari-alhon (2018) mukaan useissa MLL Tampereen osaston palveluissa enemmistö on naisia: erityisesti yksilöohjauksen osalta miehet saattavat kokea Miessakit ry:n palvelut itselleen luontevimmiksi, ja usein MLL Tampereen osasto kertoo kyseisistä palveluista miesasiakkailleen. Tällä perusteella tulokset näyttävät siis kuvaavan perusjoukkoa realistisesti.

Kyselyn vastausprosenttia on haastavaa arvioida, sillä tietoa kyselystä levitettiin niin monin keinoin. Tieto kyselystä lähetettiin suoraan noin 30 asiakkaalle joko sähköpostitse tai puhelimitse. Näiden lisäksi kyselystä kerrottiin suullisesti ja mainos kyselystä oli nähtävissä MLL Tampereen osaston Facebook-sivuilla sekä toimipisteen tiloissa. Jos vastausprosentin laskee lähetettyjen viestien perusteella, niin luvuksi muodostuu 41,9%. Vastausprosentti laskettiin myös koko kohdejoukon, eli keväällä 2018 MLL Tampereen osaston eropalveluita käyttäneiden asiakkaiden osalta. Työntekijöiden arvion mukaan asiakkaita kävi kevään 2018 aikana noin 140 henkilöä ja sen perusteella vastausprosentiksi muodostuu 9,4%. Todellinen vastausprosentti asettuikin todennäköisesti näiden kahden lukeman väliin.

Vastausprosentin määrittelyn tekee haastavaksi se, että on mahdotonta sanoa, kuinka moni asiakas on kevään aikana nähnyt kyselyn ja on todennäköistä, etteivät kaikki kevään 2018 asiakkaat ole edes kuulleet kyselystä. Lisäksi on mahdollista, että kyselyyn on vastannut myös MLL Tampereen osaston palveluita aiemmin käyttäneitä asiakkaita – ei siis pelkästään kevään 2018 asiakkaita. Myös työntekijöiden antama arvio kävijöistä on suurpiirteinen ja osa kävijöistä on saatettu laskea määrään useampaan kertaan, sillä Eron edessä-illoissa kävijöistä kerätään vain kävijöiden lukumäärä, ei nimiä tai muita tunnistetietoja.

Virheiden mahdollisuus pyrittiin minimoimaan tietojen syöttämisympäristössä. E-lomake - editorin hyödyntäminen kyselyä tehdessä mahdollisti sen, että virheiden mahdollisuus jäi hyvin pieneksi. Tulokset saatiin suoraan sähköiseen muotoon ja käsin tehtävältä kirjautumiselta vältyttiin. Vaikka paperisenkin kyselylomakkeen täyttäminen oli mahdollista, kaikki vastaajat vastasivat kyselyyn lopulta sähköisesti. Havaintomatriisiin tehtävät välttämättömät muutokset tehtiin suurella tarkkuudella, kummankin opinnäytetyön tekijän tarkastuksen avulla.

Tämän opinnäytetyön tuloksia ei voida kutsua yleistettäviksi tai toistettaviksi. Tähän vaikuttaa erityisesti se, että MLL Tampereen osaston eropalvelut toimivat nimenomaan vain Tampereella, muualta samanlaisia palveluita ei löydy. Tuloksia ei siis voida yleistää koskemaan jotakin toista vastaavaa palveluntarjoajaa muualla Suomessa. Saman kyselyn to-

teuttaminen muualla antaisi todennäköisesti aivan erilaiset tulokset. Opinnäytetyön tekijät eivät kuitenkaan koe seikkaa opinnäytetyön luotettavuutta heikentävänä, sillä siirrettävyyteen ei alun alkaenkaan pyritty. Maininta opinnäytetyön tapaustutkimuksellisesta luoteesta löytyi jo tutkimussuunnitelmasta. Tavoitteena oli saada tulokset, jotka koskevat juuri tällä hetkellä MLL Tampereen osastolla toimivia eropalveluita.

Tutkimuksen validiteettia arvioitaessa tulee pohtia muun muassa sitä, onko operationalisointi onnistunut, ymmärsivätkö vastaajat kysymykset siten kuin lomakkeen laatija oli ne tarkoittanut, toimiko valittu asteikko ja oliko kyselyssä epätarkkuuksia. Käsitteiden muuttaminen ”arkikieliseksi” onkin ehdottoman tärkeä vaihe kyselylomakkeen luomisessa. (Vilka 2007, 44, 150.) Vehkalahden (2014, 41) mukaan validiteetti kertoo lyhyesti sanottuna siitä, mitataanko oikeaa asiaa. Tämän opinnäytetyön kyselystä saadut vastaukset antoivat tietoa juuri niistä asioista, joista sitä alun perin haluttiinkin: tästä kertoo muun muassa se, että analysointivaiheessa opinnäytetyön tekijöiden oli helppo eritellä, mihin tutkimuskysymyksiin milläkin kysymyslomakkeen kysymyksellä haluttiin vastauksia löytää. Kysymysten muotoilu vaikutti siis onnistuneen.

Valitun Likertin asteikon koettiin sopineen kyselylomakkeeseen erinomaisesti. Tavoitteena oli nimenomaan vanhempien kokemusten kartoittaminen, ja tähän tarkoitukseen vastaajien mielipiteitä asteittain kysyvä Likert-asteikko soveltui hyvin. Kyselylomake koostui myös useista avoimista kysymyksistä, jotka tukivat nimenomaan opinnäytetyön tavoitteena olevaa vanhempien äänen ja kokemusten esille tuomista.

Yksi joillekin vastaajille epäselväksi jäänyt kohta löydettiin lomakkeen vastausohjeesta: Kyselylomakkeen palvelukohtaisissa kysymyksissä annettiin ohjeeksi vastata väittämiin sen mukaan, mitä palveluita vastaaja oli käyttänyt. Muut kohdat neuvottiin jättämään tyhjiksi. Muutama vastaaja oli ohjeesta huolimatta vastannut kaikkiin kohtiin. Niihin palveluihin, joita vastaaja ei ollut käyttänyt oli yleensä vastattu ”en osaa sanoa”-vaihtoehdolla. Jos tätä virhettä ei olisi huomattu ajoissa, olisivat kyseiset vastaukset vääristäneet tuloksia huomattavasti. Virhe oli onneksi kuitenkin korjattavissa ja opinnäytetyön tekijät poistivat vastaukset niiden palveluiden kohdalta, joita kyseinen henkilö ei ollut käyttänyt lainkaan. Opinnäytetyön tekijät huomasivat lisäksi jälkikäteen, että olisi voinut olla tarpeellista ky-

syä vastaajilta myös sitä, kuinka kauan tai montako kertaa he olivat käyttäneet MLL Tampereen osaston eropalveluita. Tämä olisi antanut lisää tietoa palveluiden käyttämismäärästä.

Vastaajan ja puolison sekä vastaajan ja lapsen väliseen suhteeseen liittyvissä avoimissa kysymyksissä pyydettiin vastaajaa tarkentamaan kokemustaan vain niissä tilanteissa, joissa palvelut olivat vaikuttaneet myönteisesti kyseiseen suhteeseen. Jälkikäteen opinnäytetyön tekijät huomasivat, että kysymys ei mahdollistanut ollenkaan kielteisten kokemusten esille tuomista: avoin kysymys saattoi siis olla tietyllä tavalla johdatteleva tai ainakin se sulki pois negatiivisista vaikutuksista kertomisen. Toisaalta, lomakkeen lopussa oli tarkoituksella kaksi avointa kohtaa, joista ensimmäiseen sai kertoa vapaasti kehitysehdotuksiaan MLL Tampereen osaston palveluihin liittyen. Viimeinen avoin kohta puolestaan oli tarkoitettu muulle vapaalle palautteelle: tähän vastaaja olisi halutessaan siis voinut kertoa palvelun negatiivisista vaikutuksista, jos hän olisi sen kokenut tärkeäksi.

Kvantitatiivisessa tutkimuksessa objektiivisuus eli tutkijan puolueettomuus on tärkeää. Tutkijan ei tule vaikuttaa tutkimustulokseen millään tavalla. (Vilka 2007, 13.) Yksi kyselyn eduista on se, että vastaaja voi täyttää lomakkeen ilman kyselyn teettäjän läsnäoloa, jolloin myös riski tämän vaikutuksesta tulokseen on huomattavasti pienempi kuin esimerkiksi verrattuna haastattelutilanteeseen. Tässä opinnäytetyössä suurin riski tuloksiin vaikuttamisesta tuli esiin analysointivaiheessa: Avoimia kysymyksiä analysoidessa huomattiin, kuinka tulkinnanvaraisia jotkut vastaukset olivat. Opinnäytetyön tekijät pitivät puolueettoman näkökulman jatkuvasti mielessään ja välttivät ylianalysointia monitulkintaisen vastausten kohdalla, jotta vastauksen tulkinta vastaisi varmasti vastaajan omaa tarkoitusta. Lisäksi avointen vastausten analysointiin varattiin paljon aikaa ja kumpikin opinnäytetyön tekijä oli jatkuvasti läsnä niiden tulkitsemisessa.

Kanasen (2010, 69) mukaan opinnäytetyön luotettavuuteen tulee kiinnittää huomiota jo suunnitteluvaiheessa, sillä jälkikäteen luotettavuutta ei pysty enää parantamaan. Luotettavuutta voidaan lisätä läpi prosessin sillä, että kaikki opinnäytetyöprosessiin liittyvät valinnat ja ratkaisut perustellaan ja kirjataan. Erityisesti tämä koskee tiedonkeruu-, analysointi- ja tulkintamenetelmiä valitessa. Perustelujen avulla valittuja menetelmiä ja oikeastaan koko työtä pystytään arvioimaan. (Kananen 2010, 69.) Opinnäytetyön tekijät pe-

rustelivat tekemänsä valinnat aina huolella. Se että tekijöitä oli kaksi, koettiin opinnäytetyön luotettavuutta lisääväksi tekijäksi. Valintoja oli mahdollista pohtia kaksin ja myös virhemarginaali pieneni huomattavasti, kun tehtyjä valintoja pystyttiin arvioimaan yhdessä.

Eettisyys

Koskisen, Alasuutarin ja Peltosen (2005, 278–279) mukaan luotettavuuden lisäksi myös etiikkaan liittyvät seikat tulisi ottaa huomioon jo ennen tutkimuksen toteuttamista. Myös itse tutkimuksen toteuttamiseen liittyvät eettisiä seikkoja, jotka tulisi olla otettu huomioon. Muun muassa raportissa käytettyjen lähteiden tulee olla asianmukaisesti merkittäviä, luotettavuuskysymykset tulee olla huomioitu ja tutkimusta tehdessä pitää olla noudatettu huolellisuutta. Myös tutkimusluvan hankkiminen on oleellinen osa eettisyyttä. (Vilka 2007, 99.) Tässä opinnäytetyössä tekijät pyrkivät luotettavien ja monipuolisten lähteiden käyttämiseen ja keskittyivät lähteiden asianmukaiseen merkitsemiseen.

Opinnäytetyöhön liittyvä eettinen pohdinta kohdistuu erityisesti kohderyhmään, eli tässä tapauksessa kyselyyn vastanneisiin vanhempiin. Esimerkiksi aineiston keräämisen tapojen tulee olla kohderyhmän kannalta eettisesti kestäviä eikä tutkimus saa aiheuttaa kohderyhmälle haittaa. (Vilka 2007, 99.) Koska opinnäytetyön kohteena olivat aikuiset ihmiset, ei toteutuksessa ollut yhtä suurta eettistä herkkyyttä kuin esimerkiksi lasten kanssa toteutettavassa toiminnassa olisi ollut huomioitavana. Opinnäytetyö toteutettiin tiiviissä yhteistyössä MLL Tampereen osaston eropalveluiden työntekijöiden kanssa, joten myös he osaltaan olivat tukemassa eettisyyden toteutumista opinnäytetyöprosessin aikana.

Ennen tutkimuksen toteuttamista tulisi pohtia, voiko tutkimuksesta koitua kohteelle jotain haittaa (Koskinen ym. 2005, 279). Tämä seikka huomioitiin opinnäytetyön markkinointivaiheessakin. Eroprosessi on aiheena hyvin arka ja henkilökohtainen asia. Jokaisessa tilanteessa vanhemmille ei ollut eettisten syiden takia mahdollista tai kannattavaa mainostaa kyselyä, sillä MLL Tampereen osaston asiakkaat ovat parhaillaan kriisin keskellä. Asiakkaiden edun mukaista ei olisi ollut alati rasittaa heitä kyselylomakkeesta kertomalla – tilannetajua ja sensitiivisyyttä vaadittiin siis koko mainostamisvaiheen ajan. Tämä eettinen seikka saattoi vaikuttaa osaltaan siihen, että kyselyn vastausmäärä jäi pieneksi.

Koskisen ym. (2005, 280) mukaan noudatetut eettiset periaatteet olisi hyvä kertoa myös kohderyhmälle ja varmistaa, että ne ovat heille selvillä (Koskinen ym. 2005, 280). Heti kyselylomakkeen alussa kerrottiin vastaajille, että kyselyvastaukset käsitellään nimettöminä ja luottamuksellisesti. Lisäksi kerrottiin, että vastaaminen tehdään anonyymisti ja vastaukset käsitellään luottamuksellisesti. Myös suostumuksen kysyminen on tärkeä osa tutkimuksen eettisyyttä (Koskinen ym. 2005, 280). Opinnäytetyön kyselyyn vastaaminen oli täysin vapaaehtoista: jokainen vastaaja sai itse päättää, halusiko hän vastata kyselyyn. Opinnäytetyötä ja kyselyä markkinoidessaan opinnäytetyöntekijät korostivat kohderyhmälle edellä mainittuja seikkoja. Kyselyaineisto hävitettiin analysointivaiheen jälkeen ja siitä kerrottiin kohderyhmällekkin jo muun muassa kasvokkain tapahtuneessa markkinointivaiheessa. Lisäksi korostettiin sitä, että opinnäytetyön tekijät ovat ainoat henkilöt, jotka näkevät vastaajien täyttämät kyselylomakkeet. Koskisen ym. (2005, 280) mukaan yksi eettisyyteen liittyvä olennainen asia on myös se, että tutkija ei salaa omaa rooliaan. Opinnäytetyön tekijät pitivät huolen, että he ilmaisivat selkeästi mistä tulevat ja mitä tekevät. Opinnäytetyö oli sanana esillä kaikissa asiayhteyksissä. Heti kyselylomakkeenkin alun saatetekstissä kerrottiin, mihin vastauksia käytetään.

Myös vastaajien henkilöllisyyksien tunnistaminen kerrottujen perustietojen avulla pyrittiin tekemään mahdolliseksi. Kyselyssä selvinneiden perustietojen avulla vastanneista koottiin tilastot, joissa yksittäisen henkilön tiedot eivät olleet näkyvissä. Tiedoista ei myöskään koottu henkilökuvauksia esimerkiksi muodossa: 45-vuotias avioliitosta eronnut nainen. Vastanneiden henkilöllisyydet siis ikään kuin katosivat vastausten joukkoon. Kyselyn luottamuksellisuutta haluttiin korostaa koko markkinointivaiheen ajan.

Yhtenä vastaajien silmissä luotettavuutta lisäävänä seikkana toimi todennäköisesti myös se, että opinnäytetyötä tehtiin yhteistyössä laajalti tunnetun järjestön eli MLL Tampereen osaston kanssa. Tämä yhteistyö näkyi eropalveluiden asiakkaille muun muassa Eron edessä -illoissa ja kun työntekijät jakoivat kyselyn linkkiä asiakkailleen sähköpostitse. Luottamuksellisuusharkintaan liittyy sekin, että kohde saattaa olla epäluuloinen tutkijasta tai tutkijaa kohtaan (Koskinen ym. 2005, 279). Tämän takia opinnäytetyön tekijät kävivät henkilökohtaisesti useaan kertaan kertomassa kohderyhmälle opinnäytetyöstään ja kyselystään Eron edessä -illoissa: tällöin vanhemmat saivat tietää, ketkä kyselyn toteutuksen takana ovat ja vanhemmilla oli tällöin myös mahdollisuus kasvokkain kysyä lisätietoja kyselyn toteuttajilta.

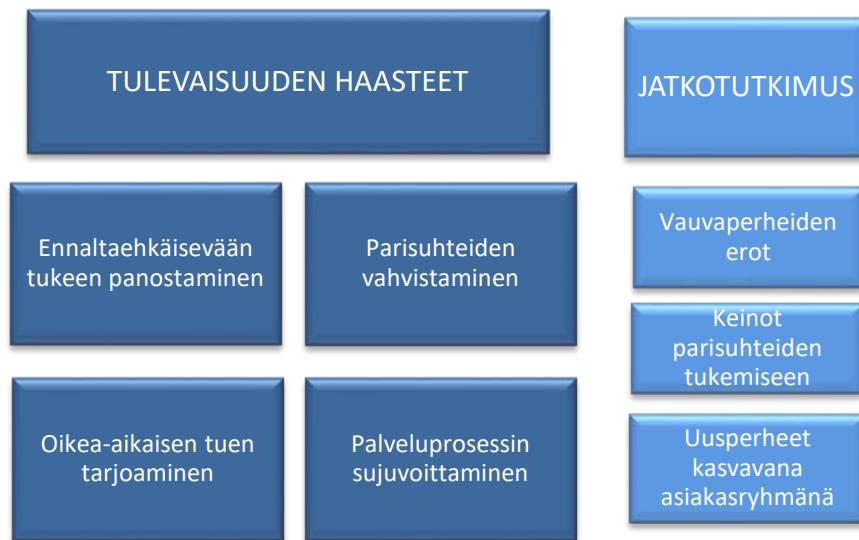
7.2 Lopuksi

Oikea-aikaisella ja pienelläkin tuella on valtava merkitys. Jos tukea saadaan liian myöhään, on se usein vähemmän vaikuttavaa tai ainakin tukea tarvitaan tällöin huomattavasti enemmän kuin aikaisemmassa vaiheessa. (Lapsi ja ero -hankkeen loppuraportti 2014, 39–40.) Korjaava tuki on myös tunnetusti kallista ja vaatii resursseja usein hyvinkin paljon; tämän takia painopiste pitäisikin tulevaisuudessa saada nimenomaan ehkäisevään työhön. Ennaltaehkäisevään ja oikea-aikaiseen työhön tulisi keskittyä myös lapsiperheille suunnattujen palveluiden kuten esimerkiksi eropalveluiden keskuudessa (Lapsi ja ero -hankkeen loppuraportti 2014, 39–40). Kyseisten palveluiden tarve nousi selkeästi esiin myös tämän opinnäytetyön tuloksista, muun muassa kehityskohdista kysyttäessä. Tähän tarpeeseen vastaamiseen tähdätään myös aiemmin mainitun LAPE-hankkeen avulla: tarve oikea-aikaisiin palveluihin on siis havaittu ja toimet ennaltaehkäisevän työn vahvistamiseksi ovat saaneet alkunsa.

Kartovaaran (2007b, 93) mukaan eroja tapahtuu nykyään entistä aikaisemmassa vaiheessa avioliittoa. Lisäksi Haringin ja Ritari-Alhon (2018) mukaan eroauttamisen ammattilaisia huolestuttavat tällä hetkellä suuresti nimenomaan vauvaperheiden erot. Mistä yhä aikaisemmin lapsen varhaisessa kasvuiässä tapahtuvat erot kertovat? Myös kyselyyn vastanneiden vanhempien lapsista noin puolet olivat alle kouluikäisiä. Mistä tämä suuntaus johtuu? Parisuhde on nykyään ensisijaisesti vapaaehtoisuuteen perustuva ihmisen oma valinta: suhdetta arvioidaan jatkuvasti ja se voidaan päättää, jos parisuhde ei enää miellytä yksilöä (Giddens 1992, Forsbergin & Nätkinin 2003, 104 mukaan). Lapsiperheillä on monenlaisia haasteita, jotka liittyvät muun muassa vanhempien jaksamiseen, pienituloisuuteen, työpaikan kasvaneisiin haasteisiin sekä perheen ja työelämän yhteensovittamisen vaikeuksiin (Vaarama ym. 2014, 144). Syitä voi olla monenlaisia, mutta keskeistä olisi saada lisää tutkimustietoa siitä, miten tähän eroilmiöön voisi vaikuttaa tulevaisuudessa. Tässäkin ennaltaehkäisyn merkitys nousee suureksi: parisuhdetta vahvistamalla on mahdollista ennaltaehkäistä eroja. Ensin tulisi kuitenkin lisätutkimusten avulla selvittää, mitkä menetelmät ovat vaikuttavia parisuhteen vahvistamisessa.

Italialaisen tutkija ja lastenlääkäri Vittorio Vezzetti (2016) mukaan lapsiperheiden erot alkavat yleisyydessään olla jo kansanterveydellinen haaste. Pelkästään Euroopassa vanhempien ero koskettaa yli kymmentä miljoonaa alaikäistä vuosittain. Aiemmin erot on koettu lähinnä juridisena kysymyksenä, kun taas nykyisin erojen ymmärretään vaikuttavan kokonaisvaltaisesti lasten hyvinvointiin ja terveyteen. (Vezzetti 2016.) Lapsiperheiden erot ovat siis yhä enemmän myös yhteiskunnallinen ongelma. Suomessa kunnilla on jo pidempään ollut velvollisuus tarjota apua lapsiperheessä tapahtuvaan eroon. Kuitenkin myös erotilanteessa apua hakeneelle vanhemmalle voi käydä niin, että useiden palveluiden takia kukaan ei oikein ota vastuuta perheen tukemisesta kokonaisvaltaisesti. Toteutuuko näissä tilanteissa silloin lapsen etu? YK:n lastenoikeuksien sopimus (1989, 7–8) velvoittaa ottamaan lapsen edun ensisijaisesti huomioon kaikissa häntä koskevissa toimituksissa. Ero kriisiä läpikäyvien perheiden palveluprosessin sujuvoittamiseen olisi tärkeää löytää lisää keinoja. Kriisivaiheen keskellä palvelujärjestelmän sekavuus kuormittaa vanhempia entisestään. Pitää muistaa, että vanhemman voidessa hyvin myös lapsi on todennäköisemmin hyvinvoiva. Kuvio 30 tiivistää lyhyesti tärkeimmät tulevaisuuden haasteet sekä jatkotutkimusaiheet eropalveluiden näkökulmasta.

KUVIO 30. Yhteenveto eropalveluiden tulevaisuuden haasteista ja jatkotutkimusaiheista

Lisäksi yhdeksi keskeiseksi jatkotutkimusaiheeksi voidaan nimetä uusperheille suunnatut palvelut sekä ammattilaisten osaaminen uusperheitä kohdatessa. Uusperheen vanhemmat

ovat MLL Tampereen osaston eropalveluissakin jo näkyvä asiakasryhmä ja heidän osuutensa asiakas määrässä arvioidaan vain kasvavan tulevaisuudessa. Työntekijät arvioivat, että tällä hetkellä jopa noin puolet asioivat palveluissa uusperheiden asioihin liittyen. (Haring & Ritari-Alho 2018.) Huttusen (2001, 56) mukaan voidaan olettaa, että entistä useampi ihminen kokee tulevaisuudessa useita kertoja niin erokriisin kuin sopeutumisen uusperheeseenkin. MLL Tampereen osaston eropalveluihin tulevat uusperheen vanhemmat kaipaavat useimmiten neuvoja ja tukea yhteisen toimintatavan löytämiseksi perheen aikuisten välillä (Haring & Ritari-Alho 2018). Tämä uusperheilmiö ei tullut opinnäytetyön kyselytutkimustuloksissa esiin, mutta ilmiö vaikuttaa yhdeltä valtakunnallisesti merkittävältä tutkimusaiheelta eropalveluiden kontekstissa.

LÄHTEET

- Anderson, J. 2014. The impact of family structure on the health of children: Effects of divorce. *The Linacre Quarterly* 81(4), 373–387. Luettu 6.10.2018.
<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4240051/>
- Aula, M., Juurikkala, V., Kalmari, H., Kaukonen, P., Lavikainen, M. & Pelkonen, M. 2016. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen raportteja ja muistioita. Helsinki: Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus.
- Ayalon, O. & Flasher, A. 1997. Ketjureaktio: Lapset ja avioero. Suom. Penttinen, J. Tampere: Vastapaino. Alkuperäinen teos 1987.
- Castrén, A-M. 2009. Onko perhettä eron jälkeen? – Eroperhe, etäperhe, uusperhe. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Cohen, G. & Weitzman C. 2016. Helping Children and Families Deal With Divorce and Separation. Clinical Report. American Academy of Pediatrics. Luettu 7.10.2018.
<http://pediatrics.aappublications.org/content/pediatrics/138/6/e20163020.full.pdf>
- Forsberg, H. & Nätkin, R. 2003. Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Yliopistopaino.
- Heinonen, H. 2016. Lastensuojelu ja lapsen etu. Teoksessa Törrönen, M. Hänninen, K. Jouttimäki, P. Lehto-Lunden, T. Salovaara, P. & Veistilä, M. (toim.) Vastavuoroinen sosiaalityö. Tallinna: Gaudeamus Oy.
- Huttunen, J. 2001. Isänä olemisen uudet suunnat. Juva: PS-kustannus.
- Haring, A. & Ritari-Alho, O. perhetyön koordinaattori ja nuorisotyön koordinaattori. 2018. Palaveri 10.8.2018. MLL Tampereen osaston eropalvelut. Laivapuiston perhetalo.
- Ilmoniemi, E. asianajaja ja varatuomari. 2018. Mistä erossa sovitaan? Mitä jos ei pystytäkään sopimaan? Eron edessä -ilta 6.3.2018. Tampere: MLL Tampereen osaston eropalvelut.
- Jantunen, M. 2011. Lapsilähtöinen kasvatus. Teoksessa Jantunen, T. & Lautela, R. (toim.) Lapsilähtöinen esiopetus. 1. painos. Helsinki: Tammi, 6–11.
- Jyrkkä, B. & Tuominen, A. lastenvalvojat. 2018. Tampereen kaupungin perheoikeudelliset palvelut. Mistä erossa sovitaan? Mitä jos ei pystytäkään sopimaan? Eron edessä -ilta 6.3.2018. Tampere: MLL Tampereen osaston eropalvelut.
- Kananen, J. 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisu 111. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kartovaara, L. 2007a. Lapsiperheiden kehitys. Teoksessa Suomalainen lapsi 2007. 2007. Tilastokeskus. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus (Stakes). Helsinki: Tilastokeskus, 33–45.

Kartovaara, L. 2007b. Lapset hajoavissa perheissä. Teoksessa Suomalainen lapsi 2007. 2007. Tilastokeskus. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus (Stakes). Helsinki: Tilastokeskus, 91–108.

Kiianmaa, K. 2008. Hyvä ero. Uusi elämä. 1. painos. Porvoo: WS Bookwell Oy.

Kirkon perheneuvonta. N.d. Kirkon perheneuvonta auttaa maksutta. Suomen evankelis-luterilainen kirkko. Luettu 7.10.2018.

<https://evl.fi/apua-ja-tukea/ihmissuhteet/kirkon-perheneuvonta-auttaa-maksutta>

Kontula, O. 2013. Yhdessä vai erikseen? Väestöliitto. Perhebarometri. Helsinki: Vammalan Kirjapaino Oy

Korkeila, S-L. 2018. Lapsen huolto ja tapaamisoikeus. Eduskunta. Luettu 21.5.2018.

https://www.eduskunta.fi/FI/tietoeduskunnasta/kirjasto/aineistot/kotimainen_oi-keus/LATI/Sivut/lapsen-huolto-ja-tapaamisoikeus.aspx

Koskela, R. 2009. Ero lapsiperheessä – Miten tukea lasta ja vanhempia? 2. painos. Neuvo-projekti. Lastensuojelun Keskusliitto. Helsinki: Paintek Pihlajamäki Oy.

Koskinen, I., Alasuutari, P & Peltonen, T. 2005. Laadulliset menetelmät kauppatieteissä. Tampere: Vastapaino.

Kääriäinen, A. 2008. Ero haastaa vanhemmuuden. Neuvo-projekti. Lastensuojelun keskusliitto. Helsinki: Libris Oy.

Kääriäinen, A. Hämäläinen, J. & Pölkki, P. (toim.) 2009. Ero, vanhemmuus ja tukeminen. Neuvo-projekti. Lastensuojelun Keskusliitto. Helsinki: Hakapaino Oy.

Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 8.4.1983/361.

LAPE Pirkanmaa. 2017. Eropalvelut. Pirkanmaan LAPE-hanke. Luettu 18.5.2018.

<https://lapepirkanmaa.fi/perhekeskustoimintamalli/eropalvelut/>

Lapsi ja ero -hankkeen loppuraportti. 2014. Lapsi ja ero -hanke 2012–2014. Mannerheimin lastensuojeluliiton Tampereen osasto ry. Tampere: Hotpaino.

Miettinen, A. N.d. Avioerot. Väestöntutkimuslaitos. Luettu 29.11.2017.

http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja/parisuhteet_ja_seksuaalisuus/avioerot/

Mannerheimin Lastensuojeluliitto. 2017. Tietoa MLL:sta. Historia. Luettu 30.8.2018.

<https://www.mll.fi/tietoa-mllsta/historia/>

MLL Tampereen osasto mukana lapsiperheiden arjessa. 2018. Tietoa meistä. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Luettu 30.8.2018.

<https://tampere.mll.fi/tietoa-meista/>

MLL Tampereen osaston eropalvelut. 2018. Eropalvelut. Mannerheimin Lastensuojeluliiton Tampereen osasto ry. Luettu 17.5.2018.

<https://tampere.mll.fi/eroperheiden-kohtaamispaikka/>

Mäkijärvi, L. 2014. Kahden kodin lapset – Miten tuen lasta vanhempien avioerossa. Jyväskylä: Docendo Oy.

Neuvo-projekti. 2009. Lastensuojelun Keskusliiton Neuvo-projekti: Ennaltaehkäisevät eropalvelut uhattuina. Lastensuojelun Keskusliitto. Luettu 31.8.2018.
<https://www.lskl.fi/teemat/ehkaiseva-tyo/lastensuojelun-keskusliiton-neuvo-projekti-ennaltaehkaisevat-eropalvelut-uhattuina/>

Niemelä, K. Perheoikeudellisten asioiden päällikkö. 2018. Lapsen asemaa vahvistamassa, lapsenhuoltolain uudistaminen. Puheenvuoro. Lapsi keskiöön – Lapsenhuoltolaki uudistuu! -erofoorumi 22.3.2018. Sokos Hotel Presidentti. Helsinki.

Niemelä, M. (toim.) & Saari, J. (toim.) 2013. Huono-osaisten hyvinvointi Suomessa. Tampere: Juvenes Print.

Nieminen, S. 2017. LAPE – Lapsiperhepalvelujen muutosohjelma – Perhekeskus. Yritys- ja järjestötori 31.10.2017. Luettu 29.6.2018.
[http://www.socca.fi/files/6673/LAPE_Perhekeskus_esitys_Yritys_ja_jarjesto_tori_31102017_\(2\).pdf](http://www.socca.fi/files/6673/LAPE_Perhekeskus_esitys_Yritys_ja_jarjesto_tori_31102017_(2).pdf)

Paajanen, P. 2003. Perhebarometri 2003. Parisuhde koetuksella – käsityksiä parisuhteesta ja sen purkautumisesta. Väestöliitto. Väestöntutkimuslaitos. Katsauksia E 17/2003.

Pirkanmaan LAPE. 2018. Pirkanmaan LAPE-hankkeen julkaisu. Luettu 29.6.2018.
http://www.pirkanmaa.fi/wp-content/uploads/Pirkanmaan_LAPE_info.pdf

Pruuki, H. & Sinkkonen, J. 2017. Lapsi ja ero. Eväitä eteenpäin. Helsinki: Kirjapaja Oy.

Pölkki, P. 2016. Ehkäisevä lastensuojelu ja varhainen tuki lapsiperheille. Teoksessa Törrönen, M. Hänninen, K. Jouttimäki, P. Lehto-Lunden, T. Salovaara, P. & Veistilä, M. (toim.) Vastavuoroinen sosiaalityö. Tallinna: Gaudeamus Oy.

Ritari-Alho, O. nuorisotyön koordinaattori. 2017. Palaveri 27.11.2017. Café Aitoleipä.

Santavuori, R. 2011. Lapsilähtöisyys. Medialeikin ohjauskirja. 5. luku. Kirkkonummen varhaiskasvatus. Luettu 16.5.2018.
<http://www.medialeikki.fi/periaatteet/lapsilahtoisuus.pdf>

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2016. Sosiaali- ja terveystalouden palveluintegraatio kilpailullisessa monituottajaympäristössä. Reformiministerityöryhmän ministerien neuvottelun taustamuistio.

Tilastokeskus. 2007. Yhä useamman lapsen vanhemmat asuvat erillään. Tiedote 11.4.2007. Luettu 9.5.2018.
http://www.stat.fi/ajk/tiedotteet/v2007/tiedote_012_2007-04-12.html

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 5.uud. laitos. Helsinki: Tammi.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Tuomivaara, T. 2005. Y125 Tieteellisen tutkimuksen perusteet. Luettu 5.12.2017.
<http://www.mv.helsinki.fi/home/ttuomiva/Y125luku6.pdf>

Törrönen, M. Hänninen, K. Jouttimäki, P. Lehto-Lunden, T. Salovaara, P. & Veistilä, M. (toim.) Vastavuoroinen sosiaalityö. Tallinna: Gaudeamus Oy.

Vaarama, M. Karvonen, S. Kestilä, L. Moisio, P. & Muuri, A. (toim.) 2014. Suomalais-ten hyvinvointi 2014. Terveys ja hyvinvoinninlaitos. Tampere: Juvenes Print — Suomen Yliopistopaino Oy.

Vanhemman opas. 2014. Tietoa ja tukea lapsiperheen eroon. Ensi- ja turvakotien liitto.

Vehkalahti, K. 2014. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Oy Finn Lectura Ab.

Vezzetti, V. 2016. New Approaches to Divorce with Children: A Problem of Public Health. Health Psychology Open 3(2). Luettu 6.10.2018.
<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5193267/>

Vilkka, H. 2007. Tutki ja mittaa: Määrällisen tutkimuksen perusteet. Helsinki: Tammi.

Väisänen, H. N d. Eronneisuus lapsiperheissä. Suomalainen lapsi 2007 -tutkimus. Väestöntutkimuslaitos. Luettu 7.12.2017.
http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja/perheet/eronneisuus_lapsiperheissa/

Wallerstein, J., Lewis & Blakeslee, S. 2007. Avioeron perintö. Eron lapset aikuisina. Suom. Samallahti, J. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy. Alkuperäinen teos 2000.

YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista. 1989. SUOMEN UNICEF.

LIITTEET

Liite 1. Yhteystietojen keräyslomake

KYSELY

Teemme opinnäytetyötä Mannerheimin Lastensuojeluliiton Tampereen osastolle.

Tehtävänäme on kartoittaa kokemuksia Eropalveluista ja keskitymme kaikille avoimiin neuvonta- ja ohjauspalveluihin (Eron edessä -illat, lastenvalvojainfot, vertaisryhmät sekä ohjaus- ja neuvontatyö).

Jos olet kiinnostunut osallistumaan kyselyyn, niin jättäisitkö ystävällisesti sähköposti-osoitteesi tähän alle. Voit palauttaa paperin MLL:n työntekijälle. Kiitos!

Sähköpostiosoitteen jättäminen ei sido mihinkään ja kysely on täysin anonyymi. Kysely toteutetaan alkuvuoden 2018 aikana ja otamme silloin yhteyttä sähköpostitse.

Ilmoittautumisen voi tehdä myös suoraan sähköpostiosoitteisiimme

anniina.hoikka@soc.tamk.fi

heidi.paivaniemi@soc.tamk.fi

Anniina Hoikka ja Heidi Päiväniemi

Tampereen ammattikorkeakoulu, Sosionomi (AMK) -koulutus

Liite 2. Kyselylomake

1(4)

KYSELY MLL TAMPEREEN OSASTON EROPALVELUIDEN KÄYTTÄJILLE

Huom. keskiviikosta 14.2.2018 lähtien voit vastata kyselyyn myös sähköisesti osoitteessa <https://lomake.tamk.fi/v3/lomakkeet/25902/lomake.html>

1. TAUSTATIEDOT**Sukupuoli:** nainen   mies   muu**Ikä:** _____ **Asuinkunta:** _____**Eron vaihe:** ero pohdinnan alla   ero käynnissä   eronnut**Eron luonne:** avioero   avoero   muu**Lasten lukumäärä:** _____**Lasten iät:** _____**Mitä seuraavista MLL Tampereen osaston eropalveluista olet käyttänyt?**

Eron edessä -illat

Vanhemman neuvo -vertaistukiryhmä

Lastenvalvojien infopiste

Yksilöohjaus (työntekijän kanssa keskusteleminen)

Mistä sait tiedon MLL Tampereen osaston eropalveluista?**Minkä muun toimijan palveluita olet käyttänyt erokriisin tukena?**

Seurakunta

Yksityinen toimija

Muiden järjestöjen palvelut

Kaupungin/kunnan palvelut (esim. perheneuvola)

Jokin muu

En ole käyttänyt muiden palveluita

2. YLEISET KYSYMYKSET EROPALVELUISTA

Vastaa asteikolla 1–5 kuinka väittämä MLL Tampereen osaston eropalveluista vastaa kokemustasi.					
	1	2	3	4	5
	eri mieltä	osittain eri mieltä	en osaa sanoa	osittain samaa mieltä	samaa mieltä
Palveluihin on ollut helppo hakeutua.					
Koen palvelut matalan kynnyksen palveluiksi.					
Käyttämäni palvelut ovat olleet riittäviä tarpeeseeni nähden.					
Sain kaipaamaani tukea.					
Sain apua tilanteeseeni riittävän nopeasti.					

Millaista tukea tai palvelua olisit kaivannut lisää?

2(4)

---

3. PALVELUKOHTAISET KYSYMYKSET

(Vastaa väittämiin asteikolla 1–5 sen mukaan mitä palveluita olet käyttänyt. Voit jättää muut kohdat tyhjiksi.)

Palvelut ovat tukeneet minua erokriisissä tai muissa eroon liittyvissä asioissa.					
	1	2	3	4	5
	eri mieltä	osittain eri mieltä	en osaa sanoa	osittain samaa mieltä	samaa mieltä
Eron edessä -illat					
Vanhemman neuvo -vertaistuki-ryhmä					
Lastenvalvojeninfopiste					
Yksilöohjaus					

Jos ovat tukeneet, niin millä tavalla?

Palvelut ovat vaikuttaneet kokemukseeni tai ajatuksiini vanhemmuudesta.					
	1	2	3	4	5
	eri mieltä	osittain eri mieltä	en osaa sanoa	osittain samaa mieltä	samaa mieltä
Eron edessä -illat					
Vanhemman neuvo -vertaistuki-ryhmä					
Lastenvalvojeninfopiste					
Yksilöohjaus					

Jos ovat vaikuttaneet, niin millä tavalla?

3(4)

Olen saanut palveluista tietoa/välineitä lapsen tukemiseksi eroprosessissa.					
	1	2	3	4	5
	eri mieltä	osittain eri mieltä	en osaa sanoa	osittain samaa mieltä	samaa mieltä
Eron edessä -illat					
Vanhemman neuvo -vertaistukiryhmä					
Lastenvalvojen infopiste					
Yksilöohjaus					

Palvelut ovat vaikuttaneet myönteisesti minun ja <u>puolisoni/entisen puolisoni</u> väliseen suhteeseen tai ajatuksiini suhteestamme.					
	1	2	3	4	5
	eri mieltä	osittain eri mieltä	en osaa sanoa	osittain samaa mieltä	samaa mieltä
Eron edessä -illat					
Vanhemman neuvo -vertaistukiryhmä					
Lastenvalvojen infopiste					
Yksilöohjaus					

Jos ovat vaikuttaneet myönteisesti, niin millä tavalla?

4(4)

Palvelut ovat vaikuttaneet myönteisesti minun ja <u>lapseni/lasteni</u> väliseen suhteeseen tai ajatuksiini suhteestamme?					
	1	2	3	4	5
	eri mieltä	osittain eri mieltä	en osaa sanoa	osittain samaa mieltä	samaa mieltä
Eron edessä -illat					
Vanhemman neuvo -vertaistukiryhmä					
Lastenvalvojien infopiste					
Yksilöohjaus					

Jos ovat vaikuttaneet myönteisesti niin, millä tavalla?

Kokonaisarvosana, jonka antaisin käyttämästäni palvelusta.										
(Vastaa asteikolla 1–10, 1= huono ja 10= erinomainen)										
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Eron edessä -illat										
Vanhemman neuvo -vertaistukiryhmä										
Lastenvalvojien infopiste										
Yksilöohjaus										

4. PALVELUIDEN KEHITTÄMINEN

Miten kehittäisit MLL Tampereen osaston eropalveluita?

Muuta palautetta:

KIITOS PALAUTTEESTASI!

(Täytetyn kyselyn voit palauttaa MLL Tampereen osaston työntekijälle.)